

Partimotion

Motion till riksdagen 2015/16:3403

av Jan Björklund m.fl. (L)

med anledning av prop. 2015/16:100 2016 års ekonomiska
vårproposition

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen godkänner de riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken som anförs i motionen.
2. Riksdagen beslutar att avslå regeringens förslag att godkänna den föreslagna förändringen av ändamål och verksamheter som ska innefattas i utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik respektive utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning, i fråga om statsbidrag för renovering av skollokaler och utemiljöer för förskolor, skolor och fritidshem (avsnitt 11 i propositionen).

Liberalernas ekonomiska vårmotion 2016 – Det ska löna sig att arbeta

Med en regering som höjer skatterna på jobb och tillväxt, sparar på de mest utsatta och ändå lyckas öka underskotten behövs det ett liberalt alternativ. I denna ekonomiska vårmotion lägger vi fram ny politik och följer upp centrala reformer från höstens budgetmotion. Vi presenterar en alliansgemensam bana för att föra Sverige tillbaka till överskott och aviserar även egna budgetförstärkningar. Vi föreslår reformer för fler jobb och mer kunskap, för en fungerande bostadsmarknad, för ett stärkt försvar och starkare rättssamhälle i en orolig tid och vi värnar samhällets mest utsatta istället för att spara på dem. Det finns ett liberalt alternativ till regeringens vänsterpolitik. Vi är det alternativet.

Överskott – inte lånefinansiering

Magdalena Andersson har gjort till sitt varumärke att överge principerna för den ekonomiska politiken. Regeringen har ensidigt försökt överge överskottsmålet, slopar nu krona-för-krona-principen och ökar underskotten i en högkonjunktur. En regering som lånar när ekonomin är i uppgång äventyrar framtidens välfärd. Medan regeringen lånefinansierar nya utgiftsökningar presenterar Liberalerna i denna ekonomiska

värmotion reformer och budgetförstärkningar som sammantaget ger en permanent nettoförstärkning av de offentliga finanserna med närmare 10 miljarder kronor. Bland budgetförstärkningarna finns bland annat ökade miljöskatter, besparingar i migrationssystemet och åtstramade transfereringssystem. Dessutom upprepar vi höstens förslag om lägre volymer i arbetsmarknadspolitikerna och nej till bostadssubventioner.

Fler jobb, lägre skatter och mer kunskap i skolan

Genom en högre gräns för när arbetsgivaravgifter behöver börja betalas kan fler enkla jobb växa fram. Vi föreslår, liksom i höstas, att värnskatten avskaffas och att gränsen för statlig skatt höjs. Vi lägger fram ett miljardpaket för mer kunskap och ordning och reda i skolan.

Fler bostäder

Vi upprepar vårt förslag om avskaffad flyttskatt. Därutöver föreslår vi höjda bostadsbidrag till barnfamiljer och höjda bostadstillägg för pensionärer. Vi förbättrar därmed både bostadsmarknadens funktionssätt och de enskilda boendes ekonomiska marginaler.

Stärk försvaret och stärk polisen

Med växande hot mot Sverige och vår trygghet behöver resurserna till försvaret och polisen öka. Vi avsätter medel för 2 500 fler poliser och en återinförd beredskapspolis på 5 000 personer. De kommande fem åren vill vi avsätta 10 miljarder kronor mer än regeringen till försvaret av Sverige.

Värna samhällets mest utsatta

Regeringen har gett Försäkringskassan i uppdrag att skära i den personliga assistansen. Det accepterar inte vi. För oss är det prioriterat att ge frihet och valmöjligheter till dem som annars skulle sakna det.

Innehåll

Förslag till riksdagsbeslut	1
Sverige behöver en ny reformagenda	6
Utsikter för svensk ekonomi	7
Långsam internationell återhämtning	7
Stora strukturella obalanser i Sverige trots återhämtning	8
Osäkerheten i prognosen har ökat	10
Regeringens riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken	12
Budgetpolitik utan styråra och långsiktighet	12
Ekonomisk politik som minskar sysselsättning och arbetsutbud	14
Politik som slår mot svensk konkurrenskraft	18
Alliansens riktlinjer för den ekonomiska politiken	21
Flyktingkrisens effekter och dess konsekvenser för den ekonomiska politiken	21
Ansvar för svensk ekonomi och hållbara offentliga finanser	23
Fler i arbete genom stärkta drivkrafter och sänkta trösklar in på arbetsmarknaden	28
Goda och hållbara förutsättningar för fler och växande företag	29
En trygg och tillgänglig välfärd	31
Ramverk och strukturreformer	34
Ett stramt finanspolitiskt ramverk och stärkta finanspolitiska institutioner	34
Inriktning på en ny skattereform	35
SÄNKT SKATT PÅ ARBETE FÖR ATT UTBILDNING SKA LÖNA SIG	36
SÄNKT SKATT FÖR EN BREDDAD ARBETSMARKNAD	36
BOLAGSBESKATTNINGEN BEHÖVER SÄNKAS JÄMFÖRT MED I DAG	36
SÄNKTA FLYTTSKATTER FÖR ÖKAD RÖRLIGHET PÅ BOSTADSMARKNADEN	36
SÄNKTA SKATTER BEHÖVER FINANSIERAS	37
ALLA BEHÖVER BIDRA OCH ALLA BEHÖVER SE FÖRDELARNA	37
Ett sysselsättningsmål för Sverige	37
Sverige behöver startjobb	39
BAKGRUND: BRETT FORSKNINGSSTÖD FÖR ATT LÄGSTALÖNERNA ÄR ETT PROBLEM	39
BAKGRUND: DAGENS INSATSER ÄR OTILLRÄCKLIGA	40
EN NY ANSTÄLLNINGSFÖRM: STARTJOBBS	40
Nya prioriteringar i den ekonomiska vårmotionen	42
Stärk försvaret i en orolig tid	42
NYA MEDEL TILL FÖRSVARET UTÖVER TIDIGARE SATSNING	42
Spara inte på de mest utsatta	45
VÄRNA DEN PERSONLIGA ASSISTANSEN	45
Fler poliser och effektivare brottsutredningar	46
2500 FLER POLISER TILL ÅR 2020	46
STÄRK NATIONELLT FORENSISKT CENTRUM	47

BEREDSKAPSPOLISEN – EN RESURS VID ALLVARLIGA STÖRNINGAR	47
En miljard till skolan	49
KOMMISSION FÖR ORDNING OCH REDA SAMT STÖD TILL UTSATTA SKOLOR MED ORDNINGSPROBLEM	49
FLER FÖRSTELÄRARE I UTANFÖRSKAPSOMRÅDENA.....	49
LÄRARASSISTENTER FÖR ATT AVLASTA LÄRARNAS	50
FÖRLÄNG SKOLPLIKTEN OCH HALVERA SOMMARLOVET FÖR NYANLÄNDA	50
FLER SPECIALLÄRARE OCH SPECIALPEDAGOGER	51
Stärk de boende på bostadsmarknaden	51
HÖJT BOSTADSBIDRAG FÖR BARNFAMILJER	52
BYGG UPP EN OFFENTLIG HYRESSTATISTIK	52
En samlad politik för utsatta områden.....	52
TRYGGHET OCH SÄKERHET FÖR DE BOENDE – ETT NÄRVARANDE RÄTTSSAMHÄLLE	53
ÖKADE INSATSER MOT VÅLDSBEJAKANDE EXTREMISM	54
SAMHÄLLETS INSTITUTIONER FÅR INTE ABDIKERA.....	55
SÄRSKILT STÖD TILL UTSATTA STADSDELAR.....	55
EN SKOLA SOM FUNGERAR DÄR SKOLAN BEHÖVER FUNGERA ALLRA MEST	56
JÄMSTÄLLDHET, HEDER, VÄRDERINGAR	56
BOENDEMILJÖN OCH TRÅNGBODDHET	57
Ytterligare prioriterade insatser	58
HÖJD GRÄNS FÖR ARBETSGIVAR- OCH EGENAVGIFTER	58
ÖKAD FORSKNING PÅ ENERGILAGRING	58
ÖKAD DELAKTIGHET I IT-SAMHÄLLET FÖR ÄLDRE	59
ÖKADE MÖJLIGHETER TILL VIDAREUTBILDNING FÖR UNGA MED INTELLEKTUELL FUNKTIONSNEDSÄTTNING	59
Ekonomiskt hållbart mottagande.....	59
SNABBSPÅR FÖR SYRIER.....	59
PRÖVNINGSTILLSTÅND VID ÖVERKLAGANDE AV ASYLBESLUT.....	60
HÖGRE ANDEL BOENDE PÅ STÖDBOENDE OCH FÄRRE PLACERADE FRÅN 20 ÅRS ÅLDER.....	60
BEGRÄNSAT EFTERLEVANDESTÖD.....	61
FULLT FINANSIERAD FAMILJEÅTERFÖRENING	61
Stärkt arbetslinje i transfereringssystemet	62
EN KARENSDAG EFTER 14 DAGARS SJUKSKRIVNING	62
ÖKAD ARBETSLINJE I ARBETSLÖSHETSFÖRSÄKRINGEN	62
Ökad miljöstyrning i skattesystemet.....	63
FÖRHÖJT FÖRMÅNSVÄRDE FÖR BILAR SOM INTE ÄR MILJÖBILAR.....	63
AVVECKLADE STÖD TILL DIESEL I JORDBRUKET.....	63
Övriga budgetförstärkningar inklusive aviserade och av Liberalerna godtagna skattehöjningar.....	64

AVDRAGSFÖRBUD FÖR RÄNTA PÅ VISSA EFTERSTÄLLDA	
SKULDFÖRBINDELSER	64
AVSKAFFAD RÄNTA PÅ SKATTEKONTOT	64
KEMIKALIESKATT	64
JUSTERAD ALKOHOLSKATT	64
HÖJD FASTIGHETSSKATT PÅ KOMMERSIELLA LOKALER	65
Politikens inriktning.....	66
Utgiftsområde 1: Rikets styrelse	66
Utgiftsområde 2: Samhällsekonomi och finansförvaltning	67
Utgiftsområde 3: Skatt, tull och exekution	68
Utgiftsområde 4: Rättsväsendet.....	69
Utgiftsområde 5: Internationell samverkan.....	72
Utgiftsområde 6: Försvar och samhällets krisberedskap	72
Utgiftsområde 7: Internationellt bistånd.....	73
Utgiftsområde 8: Migration	75
Utgiftsområde 9: Hälsovård, sjukvård och social omsorg	77
Utgiftsområde 10: Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning	79
Utgiftsområde 11: Ekonomisk trygghet vid ålderdom.....	80
Utgiftsområde 12: Ekonomisk trygghet för familjer och barn	81
Utgiftsområde 13: Jämställdhet och nyanlända invandrares etablering.....	82
Utgiftsområde 14: Arbetsmarknad och arbetsliv	87
Utgiftsområde 15: Studiestöd	89
Utgiftsområde 16: Utbildning och universitetsforskning	89
Utgiftsområde 17: Kultur, medier, trossamfund och fritid	93
Utgiftsområde 18: Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik	94
Utgiftsområde 19: Regional tillväxt.....	97
Utgiftsområde 20: Allmän miljö- och naturvård	98
Utgiftsområde 21: Energi	100
Utgiftsområde 22: Kommunikationer.....	102
Utgiftsområde 23: Areella näringar, landsbygd och livsmedel	103
Utgiftsområde 24: Näringsliv	105
Utgiftsområde 25: Allmänna bidrag till kommuner	106
Utgiftsområde 26: Statsskuldsräntor m.m.	107
Utgiftsområde 27: Avgiften till Europeiska unionen.....	107
Inriktningen ligger fast	108
Tabell: Centrala reformer i budgetmotionen för 16.....	109
Tabell: Nya prioriteringar i den ekonomiska vårmotionen	110

Sverige behöver en ny reformagenda

Sverige står inför en period med omfattande reformbehov. Med en allt mer tudelad arbetsmarknad stängs svaga grupper ute från arbetsmarknaden och har mycket svårt att få ett första jobb. En utbredd bostadsbrist runtom i landet försvårar för människor att flytta till jobben och företagens möjlighet att rekrytera. Skolresultaten och kunskapsnivån i den svenska skolan är fortsatt otillräckliga. Samtidigt behöver stora grupper nyanlända etableras i Sverige och på den svenska arbetsmarknaden. Reformbehovet är påtagligt. Det ställer krav på politiskt ledarskap. Kraftfulla jobb- och integrationsinsatser, ökat bostadsbyggande och reformer för att stärka Sveriges konkurrenskraft kommer att vara centrala frågor under en lång tid framöver.

Sveriges nuvarande regering saknar det politiska ledarskap och den handlingskraft som krävs för att ta sig an Sveriges utmaningar. Avsaknaden av konkreta reformer för jobb och integration samt en ovilja att se problemen med utanförskap och för få vägar till arbetsmarknaden präglar regeringens politik. Vallöften har brutits, det har getts olika besked om regeringens inriktning och en stor osäkerhet har skapats på en rad områden. Samtliga oberoende experter gör bedömningen att regeringens politik har en obefintlig eller negativ effekt på sysselsättningen. Sverige är på väg åt fel håll.

Sverige klarade finanskrisen bättre än de flesta andra länder. Mer än 300 000 nya jobb skapades under alliansregeringen. Nya företag kunde startas. Människor får behålla mer av sin egen lön. Skolan började fokusera på kunskap igen. Valfärden stärktes med mer än 100 miljarder kronor i fasta priser, samtidigt som de egna möjligheterna att välja och påverka ökade. Sveriges miljö- och klimatarbete stärktes.

Samtidigt är det tydligt att reformerna som genomfördes mellan 2006 och 2014 inte räcker för att klara de nya utmaningar vi står inför. Alltför många står utanför arbetsmarknaden, inte minst unga och utrikes födda. En stor andel elever lämnar grundskolan utan fullständiga betyg. Det finns fortsatt brister i sjukvård och omsorg. Migrations- och integrationsutmaningen växer. För att vända utvecklingen behövs andra och nya förslag. Sverige behöver en ny reformagenda.

Alliansen har en gemensam väg framåt för Sverige. Den är grunden för de nya förslag allianspartierna presenterar och den reformagenda som vi gemensamt kommer lägga fram inför nästa val. Vi tar ansvar för den ekonomiska politiken och hållbarheten i de offentliga finanserna. Vi lägger förslag för att fler jobb ska växa fram och integrationen ska fungera bättre. Fler jobb är grunden för en stark ekonomi och för att vi fortsatt ska ha en hög kvalitet i välfärden. Vi kommer prioritera viktiga investeringar för att stärka svensk konkurrenskraft, med mer kunskap i skolan och bättre och utbyggd infrastruktur för att fortsätta att knyta ihop hela vårt land. Och vi kommer värna och utveckla välfärdens kärnverksamheter för att möta de krav på kvalitet, tillgänglighet och valfrihet som alla svenskar kan förvänta sig av skolan, vården och omsorgen.

Alliansen sätter människan i centrum. Vår politik syftar till att bygga ett samhälle som tar tillvara varje människas förmåga. Där alla får förutsättningar att växa och skapa, och där vi gemensamt skapar trygghet och sammanhållning. Det är kärnan i Alliansens politik.

Utsikter för svensk ekonomi

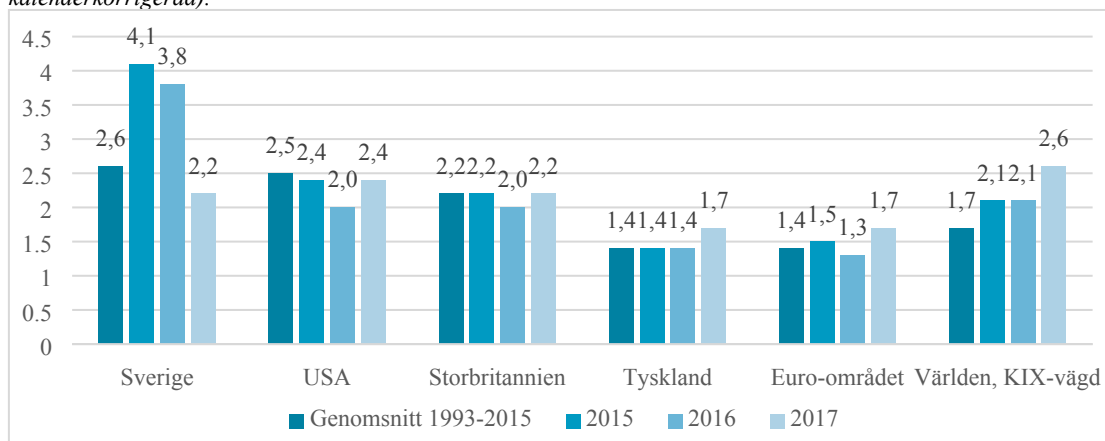
Långsam internationell återhämtning

Den globala ekonomin fortsätter att stärkas, men utvecklingen går sakta och präglas av stor osäkerhet. Sammantaget blev 2015 ett svagt år för såväl handel som industriproduktion. Den globala BNP-tillväxten noterade sin långsammaste utveckling sedan 2009 och klart under det historiska genomsnittet. För åren framöver väntas tillväxten öka tack vare en relativt stabil tillväxttakt i avancerade ekonomier och en gradvis stabilisering i tillväxtekonomierna. Men återhämtningstakten är troligtvis fortsatt långsam och riskerna för en svagare internationell konjunkturutveckling dominerar.

Konjunkturåterhämtningen i de avancerade ekonomierna driver den globala utvecklingen. Återhämtningen understöds av expansiv penningpolitik, tilltagande investeringsbehov och ett lågt oljepris. Jämfört med bedömningen hösten 2015 har utsikterna dock försvagats. USA har agerat draglok med stark utveckling på arbetsmarknaden och växande investeringar. Tillväxten har främst burits av tjänstesektorn, medan tillväxten i tillverkningsindustrin ännu inte har tagit fart. Totalt sett väntas ändå utvecklingen på arbetsmarknaden och på bostadsmarknaden fortsatt vara positiv.

I euroområdet ser ekonomin ut att ha försvagats jämfört med tidigare bedömningar. Förtroendet bland företag och hushåll är fortfarande något över det historiskt normala, men industriproduktionen har utvecklats svagt och investeringarna stagnerade under tredje kvartalet 2015. Att investeringarna i euroområdet kommer igång är av central betydelse både för varaktigheten i konjunkturuppgången och för produktivitetens utvecklingen i ekonomin. Därför bör den senaste tidens utveckling väcka viss oro. Den svaga utvecklingen av industriproduktionen och de begränsade investeringarna väntas dämpa euroområdets tillväxt även om positiva effekter från oljepriset delvis motverkar denna effekt.

Figur 1: BNP-tillväxt i avancerade ekonomier, prognos 2016 och 2017. Årlig tillväxttakt i procent (ej kalenderkorregerad).

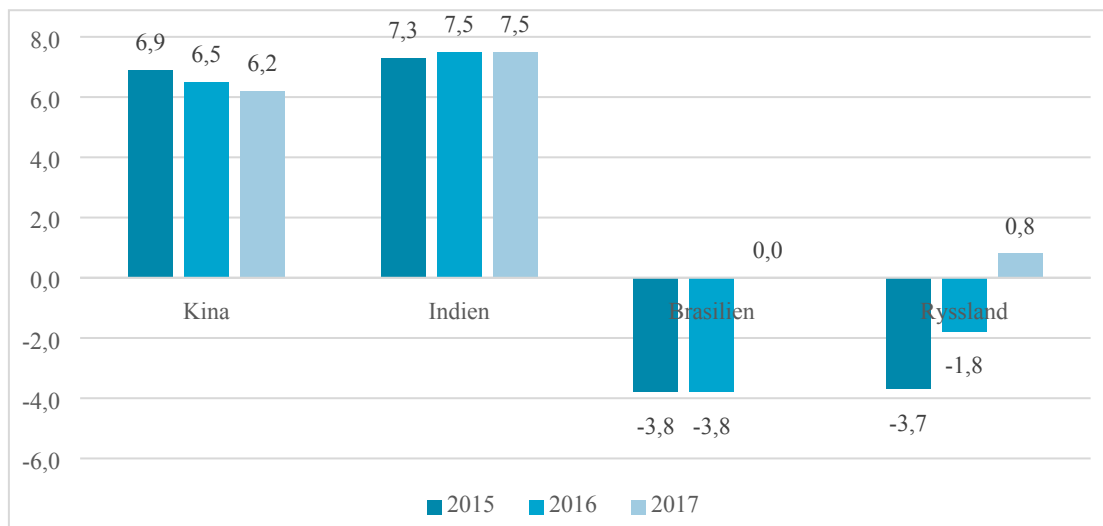

Källa: Vårpropositionen 2016.

BNP-tillväxten i tillväxtekonomierna har bromsat in de senaste åren. Kina befinner sig i en känslig omvandling från en investeringsdriven till en konsumtionsdriven ekonomi, vilket dämpar landets tillväxttakt. Detta ger i sin tur negativa spridningseffekter till andra asiatiska tillväxtekonomier och påverkar råvarupriserna. Särskilt Ryssland och Brasilien uppvisar sedan en tid tillbaka en mycket svag utveckling, bland annat på grund av prisfallen på råvaror. Dessa två länder bedöms tillsammans ha svarat för en

trejdedel av inbromsningen i importtillväxten från tillväxtekonomierna 2015. Utvecklingen i Kina har också påverkat kinesiska och internationella finansmarknader, som präglats av betydande oro under början av 2016. Indien är ett undantag bland de större tillväxtekonomierna. Landet klarar att upprätthålla en tillväxttakt på drygt 7 procent kommande år, i linje med den historiska tillväxttakten.

Figur 2: BNP-tillväxt i tillväxtekonomier, prognos 2016 och 2017. Årlig tillväxttakt i procent.

Källa: IMF World Economic Outlook, April 2016.

Stora strukturella obalanser i Sverige trots återhämtning

Sverige befinner sig i en ur flera aspekter ovanlig konjunkturuppgång. Efterfrågan i svensk ekonomi har stärkts och BNP-tillväxten bedöms uppgå till 3,5 procent 2016 och 2,5 procent 2017. Det som skiljer denna konjunkturåterhämtning från andra är att Sverige samtidigt präglas av strukturella obalanser på arbetsmarknaden och bostadsmarknaden kombinerat med en stor befolkningsökning på grund av ett stort antal nyanlända flyktingar. Det gör att sysselsättningsgraden vänder ned under 2017 och att jämviktsarbetslösheten stiger. Behovet av reformer är påtagligt. Oroväckande nog bedömer både Konjunkturinstitutet och Finanspolitiska rådet att regeringens politik förstärker problemen.

Utsikterna för svensk ekonomi har stärkts under det senaste året. BNP-tillväxten i Sverige steg under 2015 och uppgick under fjärde kvartalet till 4,5 procent jämfört med samma kvartal 2014. Konjunkturindikatorerna visar på en positiv syn på svensk ekonomi inom både byggindustrin, tillverkningsindustrin, de privata tjänstenäringarna och detaljhandeln. BNP väntas öka och resursutnyttjandet stiger. Utvecklingen beror delvis på ökad export som stimuleras av den försvagade kronan. Samtidigt är hushållens starka efterfrågan fortsatt central för återhämtningen. Hushållens under flera år ökande disponibla inkomst, låga räntor och en hög befolkningstillväxt leder till ökad efterfrågan hos hushållen och offentlig sektor. Tillväxten mätt som BNP i Sverige bedöms vara bland de högsta i OECD under åren framöver. Samtidigt faller tillväxttakten i BNP per capita kraftigt. De kommande åren väntas BNP per capita växa med under 1 procent per år.

Figur 3: Historisk och prognosticerad BNP-tillväxt i Sverige. Årlig tillväxttakt i procent.

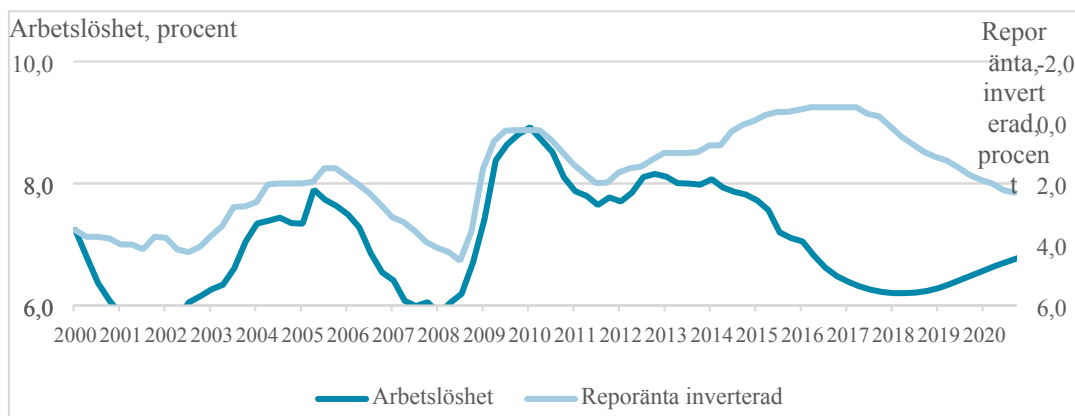

Källa: SCB (historiskt utfall t.o.m 2014), Vårpropositionen 2016 (2015 och prognos).

Tillväxten i svensk ekonomi drivs av flera samverkande faktorer. För det första har svensk ekonomi, tack vare en väl avvägd stabiliseringspolitik och i delar expansiv penningpolitik, klarat den utdragna lågkonjunkturen bättre än många jämförbara länder. Arbetskraftsdeltagandet har upprätthållits och är nu högre än under högkonjunkturåren 2001 och 2007. Hushållens disponibla inkomst har också ökat betydligt, med upprätthållen inhemsk konsumtion som följd. Sveriges goda utgångsläge har skapat förutsättningar för en stark och bred återhämtning.

För det andra har en fortsatt låg inflation och låga inflationsförväntningar lett till att svensk penningpolitik varit kraftigt expansiv under de senaste åren. En expansiv penningpolitik med låga eller negativa räntenivåer förväntas ligga fast under de kommande åren, vilket bland annat gör att kronan förblir relativt svag och att efterfrågan stärks. Denna penningpolitik ligger fast trots att Sverige nu är på väg in i en ny högkonjunktur och att den konjunkturrella arbetslösheten minskar.

Figur 4: Reporänta (inverterad) och arbetslöshet 2000–2020.

Källa: Konjunkturinstitutet, Konjunkturläget mars 2016.

För det tredje har finanspolitiken förskjutits i expansiv riktning till följd av ökade ofinansierade utgifter för flyktingmottagande. Detta ökar efterfrågan i ekonomin ytterligare. Under det sista kvartalet 2015 bidrog offentlig konsumtion inom ramen för flyktingmottagandet till 0,4 procent av BNP enligt SCB. Med nuvarande goda konjunkturläge finns inte några stabiliseringspolitiska skäl att fortsatt bedriva expansiv finanspolitik. I praktiken har vi därmed en procyklisk finanspolitik, med minskande strukturellt sparande trots hög tillväxt under åren framöver.

Trots goda utsikter för svensk tillväxt följer utvecklingen på arbetsmarknaden inte med. Sysselsättningsgraden och arbetslösheten faller tillbaka redan nästa år, med en negativ trend under hela prognosperioden. Konjunkturinstitutet skriver upp sin bedömning av

jämviktsarbetslösheten, som antas öka från 6,7 procent 2016 till 7 procent 2020. Den potentiella sysselsättningsgraden bedöms också börja falla redan 2016 och utvecklas negativt fram till 2019. Regeringens arbetslöshetsmål uppnås inte.

Utvecklingen på arbetsmarknaden är delvis en direkt effekt av att antalet nyanlända i Sverige ökar. Under hösten 2015 ökade antalet asylsökande som kom till Sverige och uppgick för helåret till över 160 000 personer. Att en stor grupp nyanlända på kort sikt ökar antalet som står till arbetsmarknadens förfogande behöver i sig inte vara ett problem. Om dessa personer står nära arbetsmarknaden bör de på något års sikt hitta en sysselsättning.

Problemet i Sverige idag är dock att de strukturella obalanserna på arbetsmarknaden och bostadsmarknaden håller både nyanlända och människor som redan bor i Sverige utanför arbetsmarknaden mer permanent. Att så är fallet understöds av den ökande jämviktsarbetslöshet som Konjunkturinstitutet förutspår. En stor, och ökande, andel av de arbetslösa utgörs av långtidsarbetslösa, utrikes födda, och personer med som högst förgymnasial utbildning. Dessa grupper har svårt att ta sig in på arbetsmarknaden på grund av höga trösklar, orsakade av låg flexibilitet på arbetsmarknaden, allt högre kompetenskrav och dålig tillgång på bostäder. Matchningen mellan lediga jobb och arbetslösa har försämrats över tid, vilket ligger i linje med hur sammansättningen av gruppen arbetslösa utvecklats, där allt fler står allt längre från arbetsmarknaden. Med ett stort antal nyanlända som behöver ta sig in på arbetsmarknaden riskerar dessa strukturella obalanser att förstärkas ytterligare.

Oroväckande nog förväntas regeringens åtgärder förstärka problemen; kombinationen av höjd skatt på arbete och ändrad inriktning på arbetsmarknadspolitiken och bidragssystemen bedöms enligt Konjunkturinstitutet försvaga återhämtningen på arbetsmarknaden. Konjunkturinstitutet bedömer att förändringar inom a-kassan, omläggningar inom arbetsmarknadspolitiken samt högre anställningskostnader för unga och äldre gör att färre står till arbetsmarknadens förfogande och minskar sysselsättningen. En utveckling i denna riktning, med försämringar av förutsättningarna för jobb och ekonomisk tillväxt, är fel väg för Sverige.

Osäkerheten i prognosen har ökat

Det föreligger fortsatt risker för en sämre utveckling av ekonomin, både internationellt och i Sverige. Flera tillväxtmarknader, främst Kina, Brasilien och Ryssland, har sett en snabbt inbromsande tillväxt. Osäkerheten kring vart Kinas ekonomi är på väg är fortsatt stor, vilket bland annat tagit sig uttryck i stora rörelser på den kinesiska börsen. De spridningseffekter som skett till de finansiella marknaderna i omvärlden visar också på vilken betydelse utvecklingen i Kina tillmäts. En allvarlig risk är att överkapaciteten i den kinesiska företagssektorn och på fastighetsmarknaden leder till en hastig korrigerande av de högt uppdrivna investeringarna i landet. En sådan utveckling skulle kunna bromsa den globala konjunkturåterhämtningen, särskilt om det leder till utdragen turbulens på de internationella finansmarknaderna. En annan global risk är att den mycket expansiva penningpolitiken, med låga räntenivåer som bedrivs av centralbanker runtom i världen, kan leda till en ökad efterfrågan på, och övervärdering av, riskfyllda tillgångar, som i sin tur gör det finansiella systemet känsligt för störningar.

Den politiska och ekonomiska utvecklingen i Europa är också mycket osäker. Under 2015 sökte sig mer än en miljon människor till Europa för att söka asyl. EU-länderna har ännu inte fullt ut lyckats implementera en gemensam lösning och flera länder har nu

infört gränskontroller. Schengensamarbetet anses av många bedömare vara hotat. Frågan om en eventuell Brexit är också en betydande osäkerhet som avgörs denna sommar inom ramen för den folkomröstning som den brittiska regeringen beslutat om. Samtidigt fortsätter krisen i Ukraina, och de sanktioner som införts av såväl EU som Ryssland kan leda till att framtidstron bland europeiska företag påverkas negativt.

Ett antal risker är förknippade med utvecklingen av inhemska svenska förhållanden. Hushållens konsumtion bedöms stå för en större del av BNP-tillväxten, jämfört med i tidigare konjunkturuppgångar. Regeringens skattehöjningar på jobb och arbetsinkomster samt osäkerheten kring en rad viktiga politiska beslut gör att hushållens optimism riskerar att dämpas. Det kan leda till lägre konsumtion än vad regeringen prognostiserar. Vi ser risker för en sådan utveckling i Konjunkturinstitutets konjunkturbarometer. Hushållens förväntningar på tolv månaders sikt för den egna ekonomin, och för den svenska ekonomin som helhet, är betydligt mer pessimistiska sedan den nya regeringen tillträdde, trots att hushållen har en relativt positiv bild av sin nuvarande situation.

Även företagens investeringsvilja kan dämpas av den ökade osäkerhet som regeringen har skapat kring viktiga politiska beslut, exempelvis i fråga om energiförsörjning och infrastruktur. Att det blir dyrare att anställa unga och äldre slår mot sysselsättningen för dessa grupper, med färre jobb och minskad konsumtion som följd. Sammantaget riskerar dessa faktorer att påverka tillväxt, sysselsättning och offentliga finanser negativt i större utsträckning än vad regeringen väntar sig.

På medellång sikt utgör bostadsprisernas utveckling och hushållens jämförelsevis höga skuldsättning en risk. Bostadspriserna och hushållens skuldsättning har ökat kraftigt sedan mitten av 1990-talet och är nu på mycket höga nivåer både i ett historiskt och internationellt perspektiv. Vid ett kraftigt prisfall kan hushållen tvingas amortera på sina lån i snabbare takt, med negativa konsekvenser för konsumtion, tillväxt och sysselsättning som följd.

Regeringens riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken

Trots konjunkturuppgången kommer de offentliga finanserna dras med fortsatta underskott under hela mandatperioden. Detta både på grund av ökade utgifter i transfereringssystemen och för att regeringen nu öppnar för lånefinansiering av nya reformer. Tillsammans med strukturella obalanser på arbetsmarknaden och bostadsmarknaden och en stor befolkningsökning av nyanlända flyktingar är behovet av reformer påtagligt.

Det är mot denna bakgrund anmärkningsvärt att regeringen står utan en jobbpolitik och förefaller sakna ambitioner när det gäller att presentera en samlad strategi som kan leda till en varaktig höjning av sysselsättningen. Inte heller ger regeringen besked om hur de offentliga finanserna ska föras tillbaka till överskott, och den bryter därmed mot det finanspolitiska ramverket. Regeringen står tomhänt och handfallen när det gäller att hantera Sveriges långsiktiga problem.

Budgetpolitik utan styråra och långsiktighet

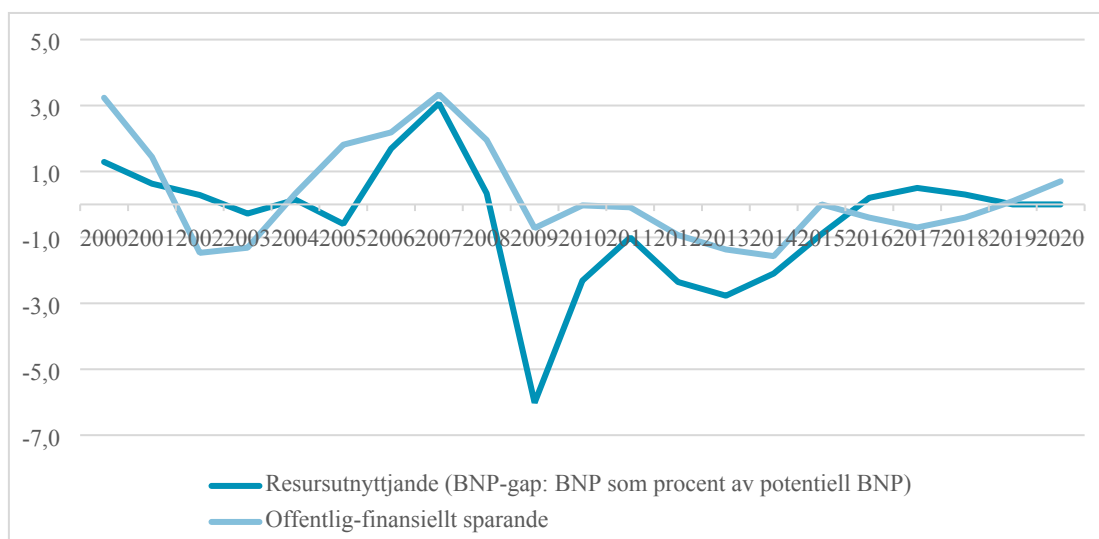
En stark offentlig ekonomi och en stabil makroekonomisk miljö är viktiga förutsättningar för att skapa tillväxt och välbefinnande. Det gör att människor och företag vågar konsumera och investera samt att banker och andra länder vågar låna ut pengar till Sverige till goda villkor. Det skapar också utrymme för viktiga satsningar på till exempel skolan, jobbskapande och integration, istället för att offentliga medel ska gå till räntor och amorteringar.

Svensk ekonomi har gått in i en högkonjunktur, och resursutnyttjandet beräknas vara positivt från 2016. I normalläget bör då statsfinanserna stärkas. Det kan dels ske automatiskt tack vare växande och konjunktorkänsliga skatteintäkter och minskande offentliga utgifter i transfereringssystemen. Det kan dels krävas aktiv politik för att stärka det offentligfinansiella sparandet. Att de offentliga finanserna stärks i goda tider är den bärande principen för överskottsmålet, för att skapa säkerhetsmarginaler inför framtida kriser.

Men i förhållande till 2015 förväntas det finansiella sparandet försämrats med 19 miljarder kronor år 2016, och 31 miljarder kronor år 2017. Skälet till de betydande underskotten är kraftigt ökade offentliga utgifter för flyktingmottagande, sjukförsäkring och assistansersättning. Dessa motverkas bara delvis av att skatteintäkterna ökar till följd av konjunkturuppgången. Finanspolitiken är därmed procyklisk och stimulerar efterfrågan trots att det saknas tillgängliga resurser i ekonomin.

Med ett nytt ekonomiskt läge krävs en ny bedömning av hur budgetpolitiken ska utformas. Exempelvis lyfter Konjunkturinstitutet i sin decemberprognos fram nya stabiliseringsavvägningar och budgetpolitiska avvägningar: ”Stabiliseringspolitiska och budgetpolitiska argument talar för en stramare finanspolitik efter 2016. [...] Finansiering via högre skatter eller lägre utgifter av en viss del av, men inte hela, den direkta utgiftsökningen på grund av flyktinginvandringen skulle innebära en bättre stabiliseringspolitiskt avvägd finanspolitik. Det skulle också föra sparandet närmare saldomålet, oavsett om detta är ett balans- eller överskottsmål i framtiden.”

Figur 5: Finansiellt sparande och resursutnyttjande 2000-2020. Procent av BNP respektive procent av potentiell BNP.

Källa: Vårpropositionen 2016, Konjunkturinstitutet mars 2016, ESV april 2016.

I ljuset av att Sverige är på väg in i en högkonjunktur och att läget i de offentliga finanserna fortsatt är ansträngt bör regeringen snarast presentera en trovärdig väg tillbaka till balans och överskott. Det är grundläggande för att värna förtroendet för svensk ekonomi och finanspolitik. Men regeringen har inte presenterat en sådan plan i vare sig budgetpropositionen eller vårpropositionen. Istället har det senaste året präglats av en regering som stegvis ser ut att överge det finanspolitiska ramverket. Det skapar flera allvarliga problem.

För det första riskerar regeringens ensidiga försök att avskaffa överskottsmålet för de offentliga finanserna att minska trovärdigheten i den ekonomiska politiken. Sverige har under många år haft en bred politisk samsyn kring de finanspolitiska spelregler som ska gälla för den ekonomiska politiken. Denna samsyn grundar sig i erfarenheterna från den finanskris som slog till på 1990-talet, då Sveriges ekonomi saknade motståndskraft. Eftersom ekonomiska säkerhetsmarginaler saknades när krisen slog till tvingades både den borgerliga och därefter den socialdemokratiska regeringen att svara med åtstramningar, krispaket och budgetsaneringar. Det finanspolitiska ramverket med överskottsmål, utgiftstak, kommunalt balanskrav och en sammanhållen budgetprocess infördes efter krisen för att säkerställa att finanspolitiken framöver skulle vara långsiktigt hållbar. I och med 2008 års finanskris kom det finanspolitiska ramverkets effektivitet att prövas. Det visar sig ha tjänat Sverige väl. Under krisåren ökade skuldnivåerna för jämförbara EU-länder i genomsnitt med cirka 30 procent av BNP. De höga skuldnivåerna medför att dessa länder nu i det närmaste har uttömt sina möjligheter att stimulera ekonomin när nästa kris slår till, medan Sverige fortfarande står starkt. Att överväga att lägga om nuvarande ramverk kräver följaktligen både djup analys och bred enighet. Riksdagen har därför fattat beslut om att en brett parlamentariskt förankrad utredning ska föregå eventuella framtida beslut om en revidering av det finanspolitiska ramverket.

För det andra har regeringen, trots att utgiftstaken hotas både 2016 och 2017 till följd av ökat utgiftstryck, inte klarat av att presentera några robusta utgiftsbegränsningar. Istället har regeringen valt att presentera ett stort antal omflyttningar av utgifter mellan åren för att klara utgiftstaket 2016. Samtidigt har regeringen förstärkt utgiftstrycket i de offentliga finanserna genom att nedmontera centrala strukturreformer som genomfördes inom sjukförsäkringen under 2006 och 2007 i syfte att hjälpa människor tillbaka till arbete. Att ta bort den bortre tidsgränsen i sjukförsäkringen och återinföra vad som

tidigare benämndes förtidspensionering för unga människor utan att komma till rätta med den stigande ohälsan riskerar att pressa in människor i utanförskap. Samtidigt kommer det betydande kostnadstryck som vi redan ser att förstärkas ytterligare. Att regeringen blundar för det pressade läget i de offentliga finanserna och inte hanterar de långsiktiga utgiftsökningar som lett fram till att utgiftstaken hotas är mycket problematiskt. Särskilt då utgiftsökningarna till stor del riskerar att vara bestående – till exempel i sjukförsäkringen och etableringen – och därmed kräver långsiktiga besparingsåtgärder.

För det tredje har regeringen gett signaler om att man från 2016 avser att låna till nya reformer och överge finansiering krona-för-krona. Att regeringen överger finansiering krona-för-krona och börjar låna till nya reformer gör det mycket svårt att nå balans och överskott under överskådlig tid. Genom att spä på det redan höga utgiftstrycket riskerar regeringen att tappa kontrollen över de offentliga finanserna och få än svårare att på sikt komma tillbaka till balans och överskott. Det förstärker också de procykliska tendenserna i finanspolitiken ytterligare.

För det fjärde finns vad gäller statsbudgetens inkomster betydande frågetecken om hållbarheten i regeringens budget. De skatteförslag som regeringen gått fram med i budgetpropositionen för 2016 riskerar att leda till lägre inkomstförstärkningar än vad som förväntas. Konjunkturinstitutet skriver bland annat att Finansdepartementet ”överskattar förstärkningen av de offentliga finanserna på grund av avtrappat jobbskatteavdrag och begränsad uppräknig av skiktgränsen för statlig inkomstskatt. Detta eftersom regelförändringarna kan ge upphov till lägre beskattningsbara arbetsinkomster än vid oförändrade regler.” Flood (2015) skriver att en nedtrappning av jobbskatteavdraget inte ger några effekter på skatteintäkterna när hänsyn tas till förväntade beteendeeffekter i form av ett minskat arbetsutbud. Sammantaget är risken överhängande att effekterna av de skattehöjningar regeringen genomför överskattas och att intäkterna blir lägre än väntat. Detta medför att de utgiftsökningar som skulle finansieras via skatteförslagen underfinansieras över tid. Detta riskerar att ytterligare försvaga statens finanser.

Sammanfattningsvis är regeringens förflyttningar vad gäller finanspolitiken betydande och riskerar att minska förtroendet för det finanspolitiska ramverket och på sikt försvaga hållbarheten i statens finanser. Både Finanspolitiska rådet och Konjunkturinstitutet skriver att det är oklart vilka principer som styr finanspolitiken. Finanspolitiska rådet skrev följande i december 2015: ”I nuläget är det centralt att det finanspolitiska ramverket respekteras, inte minst för att ha resurser för att kunna utveckla integrations- och arbetsmarknadspolitik. Det krävs därför en tydlig plan för hur regeringen ska nå sitt mål för det offentliga finansiella sparandet. En sådan plan saknas idag.” Konjunkturinstitutet skriver bland annat att ”överskottsmålet i praktiken just nu är överspelat” och ”det är [...] för närvarande oklart vilket finansiellt sparande regeringen siktar på”. Otydligheten i regeringens besked minskar transparensen och möjligheten till ansvarsutkrävande. För att upprätthålla Sveriges höga förtroende krävs att Finansdepartementet förtydligar hur den förda finanspolitiken bidrar till långsiktigt hållbara finanser och att regeringen backar från de stegvisa försvagningar av budgetpolitiken som skett sedan regeringen tillträdde.

Ekonomisk politik som minskar sysselsättning och arbetsutbud

Trots att Sverige är på väg in i en högkonjunktur vänder sysselsättningen ned 2017 och jämviktsarbetslösheten stiger. Behovet av reformer är påtagligt. Oroväckande nog

bedömer både Konjunkturinstitutet och Finanspolitiska rådet att regeringens åtgärder istället förstärker problemen.

Strukturella problem på den svenska arbetsmarknaden gör att grupper som står långt från arbetsmarknaden, bland annat långtidsarbetslösa, utrikes födda, personer utan gymnasieutbildning och personer med en funktionsnedsättning, fortsatt har stora svårigheter att få ett jobb. Gruppen utgör en växande andel av de arbetslösa, och förväntas 2017 uppgå till nästan 80 procent av de inskrivna hos Arbetsförmedlingen. Jämviktsarbetslösheten är därför stigande och matchningen fungerar dåligt. Därtill finns ett fortsatt behov av att förlänga arbetslivet för fler genom både tidigare inträde på, och senare utträde från, arbetsmarknaden. Viktiga strukturella reformer krävs för att få till stånd en positiv utveckling.

I skenet av de utmaningar som finns på arbetsmarknaden och det behov av åtgärder som därmed föreligger, är regeringens politiska prioriteringar oroande. Regeringens politik riskerar i flera avseenden att förstärka problemen. I ett läge då fler reformer behövs för att stärka sysselsättningen och minska utanförskapet går regeringen åt motsatt håll och försvårar och fördyrar jobbskapande. Regeringen höjer skatter med drygt 39 miljarder kronor 2017, och på sikt mer än 40 miljarder kronor. Cirka 70 till 90 procent av dessa slår direkt mot jobb och tillväxt. De satsningar regeringen gör på näringspolitik är försumbara jämfört med de höjda skatterna. De uppgår endast till cirka 2 procent av de skattehöjningar som drabbar jobb och tillväxt.

Regeringen har höjt inkomstskatten för över en miljon löntagare. Under 2016 har regeringen höjt marginalskatterna genom att jobbskatteavdraget trappas av och skiktgränsen för statlig inkomstskatt räknas upp långsammare än tidigare. Sverige har därmed västvärldens högsta marginalskatter. Höjda skatter påverkar motivationen att arbeta och höjer trösklarna in på arbetsmarknaden. Detta är särskilt allvarligt då de kombineras med kraftigt utbyggda transfererings- och bidragssystem som minskar incitamentet att gå från bidragsförsörjning till förvärvsarbete. Enligt Konjunkturinstitutet leder regeringens reformer till att arbetskraftsdeltagandet minskar med minst 15 000 personer.

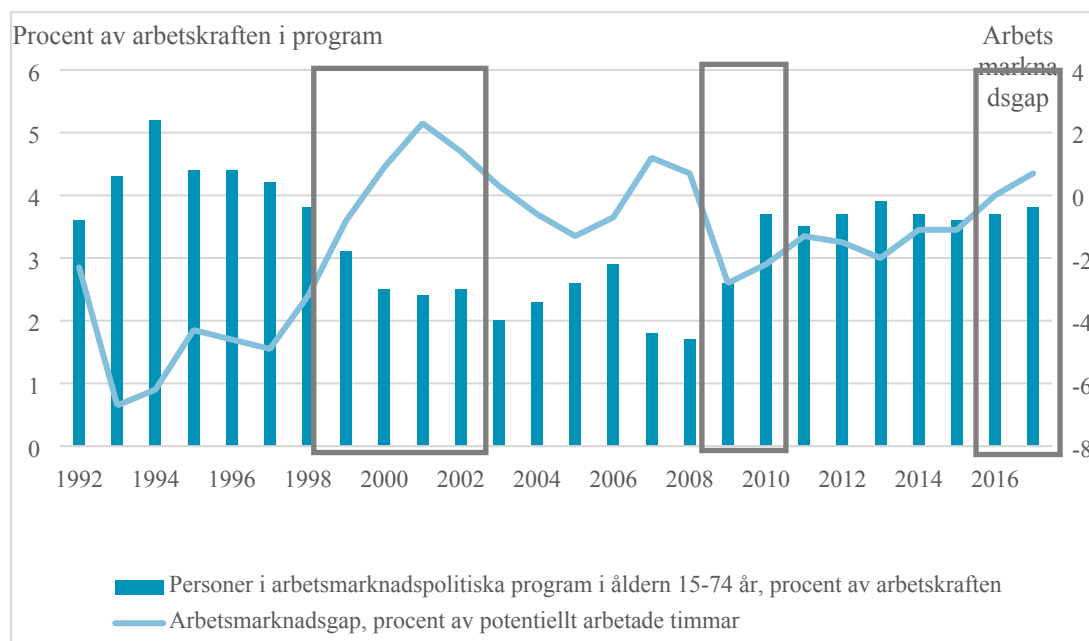
Regeringen försvårar också för företagande och jobbskapande genom att öka kostnaderna för att anställa. Under regeringens två första år kommer arbetsgivaravgiften för unga ha tredubblats. Därtill har en särskild löneskatt för dem över 65 år som jobbar införts 2016. De höjda kostnaderna för att anställa försvårar både inträdet på, och tidigarelägger utträdet från, arbetsmarknaden. Det är särskilt problematiskt i ljuset av det stora samhällsekonomiska behov som finns för att förlänga yrkeslivet. Utöver att höja direkta anställningskostnader har regeringen också valt att försämra de ekonomiska förutsättningarna för ROT- och RUT-tjänster. Detta görs trots att finansministern beskriver RUT-reformen som en kostnadseffektiv åtgärd för att skapa jobb till de grupper som har en relativt svagare anknytning till arbetsmarknaden. Sammantaget kommer regeringens åtgärder strama åt inhemsk efterfrågan samtidigt som de försämrar förutsättningarna för de arbetsgivare som anställer och vill anställa de grupper som har svårast att komma in på arbetsmarknaden.

Vad gäller de förslag som utgör grunden i regeringens jobbpolitik, arbetsmarknadspolitiska åtgärder och utbildningssatsningar, finns flera invändningar. Särskilt allvarligt är att dessa åtgärder riskerar att få en begränsad effekt på de grupper som bör prioriteras mest. Det gäller de mest utsatta grupperna som står längst ifrån arbetsmarknaden, och som för närvarande ökar som andel av arbetslösheten.

Arbetslösheten i Sverige ligger på 7,6 procent. Konjunkturinstitutet bedömer att den arbetslöshet som är förenlig med prisstabilitet, jämviktsarbetslösheten, uppgår till 6,5 procent idag och ökar till 7 procent under åren framöver. Det grundläggande arbetsmarknadsproblemet är alltså inte att arbetslösheten temporärt är hög på grund av en svag inhemsk efterfrågan, det som kallas konjunkturell arbetslöshet, utan att jämviktsarbetslösheten är för hög och att stora grupper har mycket svag anknytning till arbetsmarknaden.

Att under konjunkturedgångar, när den konjunkturella arbetslösheten är hög, bygga ut arbetsmarknadspolitiska program är en rimlig åtgärd för att jämna ut effekter av konjunkturcykeln på arbetslöshet, sysselsättning och inkomster. Men regeringen använder nu samma politik under en konjunkturuppgång, med mycket osäkra resultat. Erfarenheter från både Sverige och andra länder påvisar komplikationen av att snabbt bygga ut arbetsmarknadspolitiska program när den konjunkturella arbetslösheten är låg. För det första är det tydligt att regeringen har stora problem med att bygga ut de program man sätter igång. Endast ett hundratal av de 30 000 utlovade traineeplatserna har tillsatts. För det andra riskerar åtgärderna att ha betydande undanträngningseffekter när de byggs ut under en högkonjunktur. En orsak är att deltagande i åtgärder ofta minskar sökbenägenheten hos de arbetslösa.

Figur 6: Platser i arbetsmarknadspolitiska program och arbetsmarknadsgap. Procent av arbetskraften respektive procent av potentiellt arbetade timmar.

Källa: Konjunkturinstitutets prognosdatabas.

Extratjänsterna och en stor del av traineejobben, som är centrala delar av regeringens arbetsmarknadspolitiska program, är inriktade mot den offentliga sektorn. Erfarenheter från tidigare program visar att tillfälliga platser inom den offentliga sektorn har särskilt stora undanträngningseffekter eftersom det finns en möjlighet att temporärt ersätta vikarier med personal från dessa program. Om platserna är villkorade, och endast ska omfatta arbetsuppgifter som i dag inte utförs, minskar risken för undanträngning. Men då är risken stor att det kommer att handla om förhållandevis okvalificerade uppgifter som endast i liten utsträckning ger ökade yrkeskunskaper. Platserna kommer därmed att ha liten effekt på deltagarnas anställningsbarhet, och sannolikheten för att deltagarna får ett reguljärt arbete efter att programtiden avslutats är därför låg.

De reguljära utbildningsinsatser som regeringen föreslår, och som till stor del bygger vidare på satsningar som alliansregeringen gjorde, kan förstärka matchningen på arbetsmarknaden genom att ge arbetsökande den kompetens som efterfrågas. Men även här riskerar åtgärderna att vara verkningslösa för de grupper som har den allra svagaste anknytningen till arbetsmarknaden, och som växer som andel av arbetslösheten. Åtgärder för att skapa vägar in på arbetsmarknaden för denna grupp, ofta personer utan gymnasieutbildning och utomeuropeiskt födda, är centrala för att bekämpa arbetslösheten i Sverige, och bör därför särskilt prioriteras. Exempelvis hade 50 procent av de nyanlända som deltar i Arbetsförmedlingens etableringsuppdrag 2014 endast grundskoleutbildning eller mindre. För äldre deltagare i denna grupp kan stora kompetenshöjningar vara svåra att uppnå, och andra åtgärder för att öppna vägar till arbete måste till. Utbildningssatsningar är en nödvändig del i de åtgärder som krävs för att minska arbetslösheten, men kommer inte ensamt räcka för att bryta utanförskapet i de växande grupper som står allra längst från arbetsmarknaden. För att utbildningssatsningarna ska kunna ge en signifikant och positiv påverkan på arbetsmarknadens funktionssätt krävs också reformer som gör arbetsmarknaden mer flexibel.

Regeringen har, till skillnad från Alliansen, än så länge inte redovisat några sysselsättningseffekter av sin politik. Att inte redovisa presenterade åtgärders effekter på sysselsättning och arbetsutbud minskar transparensen och försvårar för medborgarna att granska regeringens politik och har kritiserats av Finanspolitiska rådet, den myndighet som har i uppgift att granska regeringens politik. I avsaknad av bedömningar från Finansdepartementet har regeringens egna expertmyndigheter dock granskat de förslag som lagts.

Sysselsättningseffekterna av regeringens politik är, i skenet av de utmaningar som finns på svensk arbetsmarknad, mycket nedslående. Skatte- och bidragshöjningar försämrar arbetsmarknadens funktionssätt, och de utbildningssatsningar som görs har begränsad effekt. De arbetsmarknadspolitiska åtgärderna har mycket begränsad effekt och utbyggnaden är kraftigt försenad, endast ett hundratal traineetjänster har tillsatts. Konjunkturinstitutet bedömer att regeringens politik minskar den varaktiga sysselsättningen med 15 000–20 000 personer. Samtidigt leder åtgärderna till att arbetsutbudet minskar med minst 15 000 personer. Finanspolitiska rådet skriver i sin årliga granskning av regeringens politik: ”Sammantaget menar rådet att de åtgärder som regeringen har presenterat [för att minska arbetslösheten] hittills sannolikt inte kommer att ha mer än ganska små effekter på arbetslösheten” och pekar dessutom på att regeringens förändringar av arbetslöshetsförsäkringen och höjda socialavgifter för unga bedöms verka i motsatt riktning, och höja arbetslösheten med 33 000–37 000 jobb.

En lång rad remissinstanser har också pekat på negativa effekter av regeringens enskilda förslag. Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering, TCO, Svenskt Näringsliv och Pensionsmyndigheten är ytterligare exempel på myndigheter och organisationer som är kritiska till vilka effekter regeringens skattehöjningar får för jobben. Flera instanser är också kritiska till förändringarna av skattereduktionen för RUT- och ROT-tjänster. Arbetsförmedlingen anser att regeringen underskattar de negativa sysselsättningseffekter som förändringen av ROT-avdraget leder till, och att förändringarna i RUT-avdraget bör vägas mot att personer som står långt från arbetsmarknaden riskerar att hamna i långtidsarbetslöshet. Ekobrottsmyndigheten avstyrker båda förslagen då myndigheten bedömer att det finns risk för att svartarbete och ekonomisk brottslighet kommer att öka väsentligt.

Figur 7: Långsiktiga effekter av den ekonomiska politiken aviserad i vårpropositionen 2015. Storleken på effekten i procent av potentiell sysselsättning och arbetskraft.

Slopad nedsättning av socialavgifter unga	-0,1 %	-0,2 %
Höjd ersättning i arbetslöshetsförsäkringen	*	-0,2 %
Åtgärder inom arbetsmarknadspolitiken	*	0,2 %
Förändringar inom sjukförsäkringen	-0,3 %	-0,1 %
Särskild löneskatt för äldre	0,0 %**	*
Summa	-0,4%	-0,3%

* Försumbar effekt ** Minskning av äldres arbetsutbud på cirka 2000 enligt KI:s beräkning

Källa: Konjunkturinstitutet, Konjunkturläget juni 2015.

De jobb som slås ut kommer sannolikt istället att ersättas av platser i arbetsmarknadspolitiska åtgärder och tillfälliga utbildningsinsatser. Breddade ersättningssystem väntas samtidigt minska arbetskraftsutbudet när drivkrafterna till arbete minskar. Detta innebär en nedmontering av arbetslinjen som riskerar att låsa ute många ur arbetskraften samtidigt som trösklarna in till arbetsmarknaden höjs.

Utöver sysselsättningseffekter slår skattehöjningarna samt begränsningarna i RUT- och ROT-avdragen också direkt mot hushållens ekonomi. Regeringens inkomstskattehöjningar slår mot över en miljon löntagare. ROT-avdraget används av över en miljon svenskar varje år, som med nya regler får ökade kostnader på i genomsnitt 6 000 kronor, enligt riksdagens utredningstjänst.

Politik som slår mot svensk konkurrenskraft

Svensk konkurrenskraft har under en lång tid varit i internationell toppklass. Sveriges relativa försprång minskar dock stadigt, i takt med att andra länder, däribland framväxande ekonomier, utvecklas allt snabbare. När omställningstrycket hårdnar på svensk ekonomi behöver det mötas med fortsatta reformer. Bland annat behöver vår infrastruktur moderniseras, bostadsbyggandet öka, utbildningssatsningar genomföras och svensk energimarknad kunna svara upp mot industrins behov.

Regeringens politik för ökad konkurrenskraft är enligt Alliansens bedömning otillräcklig, och motverkas särskilt av regeringens politik på skatteområdet. I budgetpropositionen för 2016 var skattehöjningarna på jobb och företagande 40 gånger högre än satsningarna på näringspolitik. Det finns starka indikationer på att regeringens politik genom att försämra förutsättningarna för företagande också minskat drivkrafterna för entreprenörskap. Skatteverkets statistik visar att antalet RUT- och ROT-företag har minskat med 14 procent respektive 17 procent på ett år. Enligt Global Entrepreneurship Monitor 2015 har den entreprenöriella aktiviteten, mätt som andelen svenskar som varit involverade i att starta en ny verksamhet, fallit från 8,2 till 6,7 procent på bara ett år. Därmed bryts den uppåtgående trend som startade när alliansregeringen tillträdde 2006 och ledde till att Sverige mer än fördubblade sin entreprenöriella aktivitet fram till och med 2013. Särskilt anmärkningsvärt är minskningen av kvinnors entreprenörskap som fallit brant från 6,2 procent till 3,8 procent.

Figur 8: Regeringens nettoskattehöjningar. Miljarder kronor.

Inkomstskatter och socialavgifter på arbete	22,3	25,3	25,1	25,0	25,0	122,6
ROT och RUT	5,4	4,7	4,7	4,7	4,7	24,2
Miljö	0,0	2,0	2,0	2,0	2,0	8,2
Energi	4,6	5,1	6,0	6,9	6,9	29,5
Övrigt	0,4	2,9	2,6	2,5	2,5	10,9
Skattesänkningar på energi och miljö	-0,3	-0,8	-0,8	-0,8	-0,6	-3,3
Summa	32,5	39,3	39,5	40,3	40,5	192,1

Källa: Budgetpropositionen 2016, vårpropositionen 2016, vårpropositionen 2015, egna beräkningar.

Utöver stora skattehöjningar finns en risk att regeringens passivitet inom bostadspolitiken kommer slå mot svensk konkurrenskraft. Att människor kan flytta och bosätta sig där det finns jobb och utbildning ökar möjligheterna för företag att anställa den kompetens de behöver och bidrar till att minska utanförskapet. Men med en snabb befolkningsökning har Sverige på kort tid gått från en växande bostadsbrist till bostadskris. Kraftfulla åtgärder krävs därför för att öka tillgången på bostäder. Här är regeringens bostadspolitik otillräcklig.

Boverkets senaste prognos för behovet av bostäder uppgår till 700 000 nya bostäder till 2025, vilket är en ökning med mer än 70 procent jämfört med den bedömning som gjordes våren 2015. Samtidigt spår byggindustrierna minskad byggtakt och minskad investeringsvilja 2016 och 2017, bland annat till följd av regeringens skattehöjningar. Fortsatta åtgärder krävs följaktligen för att förenkla byggandet och öka rörligheten i det befintliga bostadsbeståndet, som ännu präglas av hög regelbörda och låg rörlighet. Tyvärr har regeringen börjat avveckla den moderna bostadspolitik som lett till att regelbördan minskat och att vi nu bygger mer än vi gjort under de senaste 20 åren. Det stora behovet av fortsatt regelförenkling har i mycket hög grad fått stå tillbaka till förmån för en återgång till 1990-talets subventionspolitik. Flera kraftfulla förslag på regelförenklingsområdet som beslutats av riksdagen i form av tillkännagivanden – sex av sju – har regeringen än så länge lämnat i byrålådan. Till exempel bullerregler, sanktionsavgifter och ändrade strandskyddsregler har regeringen ignorerat trots riksdagens beslut. Istället införs byggsubventioner, som enligt forskningen är ett ineffektivt och kostsamt verktyg som också riskerar att öka pristrycket i bostadssektorn. Om regeringen inte agerar kraftfullt och snabbt riskerar bostadsbristen att leda till ökande matchningssvårigheter på svensk arbetsmarknad och att svensk tillväxt hämmas.

Inom ramen för infrastrukturpolitiken har regeringen försenat centrala infrastrukturprojekt samt öppnat upp för nedläggningar av regionala och stadsnära flygplatser, åtgärder som riskerar att få långtgående negativa konsekvenser för tillväxten i hela Sverige. Också åtgärder som det tidigare rått relativ enighet om mellan Socialdemokraterna och Alliansen, som till exempel behovet av satsningar på vägnätet för tung trafik, har gått i stå. För att underlätta för transporter och företagsamhet, än tätare knyta samman alla delar av Sverige samt fullt ut tillvarata tillväxtpotentialen i våra storstäder behövs fortsatta infrastrukturinvesteringar och utbyggnad av kollektivtrafiken. Att skapa osäkerhet kring centrala infrastruktursatsningar riskerar att hämma tillväxten på kort och lång sikt.

Låga energipriser slår hårt mot energiproduktionen och det finns idag betydande frågetecken kring hållbarheten i Sveriges långsiktiga energiförsörjning. Regeringens otydlighet kring energipolitiken har under året skapat mycket stor osäkerhet kring den svenska exportindustrins energiförsörjning. Denna osäkerhet dämpas inte av de

skatteförändringar för både energiproduktion och drivmedelsanvändning som regeringen genomfört. Det krävs ett systemperspektiv på energipolitiken, med en samlad bedömning och reformer av relevanta styrmedel. Det är nu av största vikt att Energikommissionen ges förutsättningar att komma framåt i sitt arbete och att regeringen tar sitt ansvar för att långsiktigt säkra svensk energiförsörjning.

I syfte att bland annat stärka Sveriges konkurrenskraft inledde Alliansen 2006 en stor omläggning av den svenska utbildningspolitiken. Vår politik syftade till att uppvärdera skolans kunskapsuppdrag. OECD understryker nu att reformerna av den svenska skolan bör fortsätta. Regeringen prioriterar dock stora summor till reformer som inte syftar till att stärka kunskapsuppdraget, samtidigt som man exempelvis slopar en utbyggnad av karriärtjänsterna och försvagar kunskapsuppföljningen av varje elev. Med mindre kunskap i skolan hotas Sveriges långsiktiga kompetensförsörjning.

Alliansens riktlinjer för den ekonomiska politiken

Alliansen sätter människan i centrum. Vår politik syftar till att bygga ett samhälle som tar tillvara varje människas förmåga. Där alla får förutsättningar att växa och skapa, och där vi gemensamt skapar trygghet och sammanhållning. Det kräver en ansvarsfull ekonomisk politik som bygger upp motståndskraft mot kriser och det kräver reformer som leder till att fler kommer i arbete. Med fler sysselsatta i näringslivet ökar produktionsförmågan. Därmed vidgas utrymmet för hushållens konsumtion och de skatteintäkter som finansierar välfärden ökar. Bara genom att fler kommer i arbete kan vi säkerställa mer kunskap i skolan, högre kvalitet i välfärden och ett starkare Sverige.

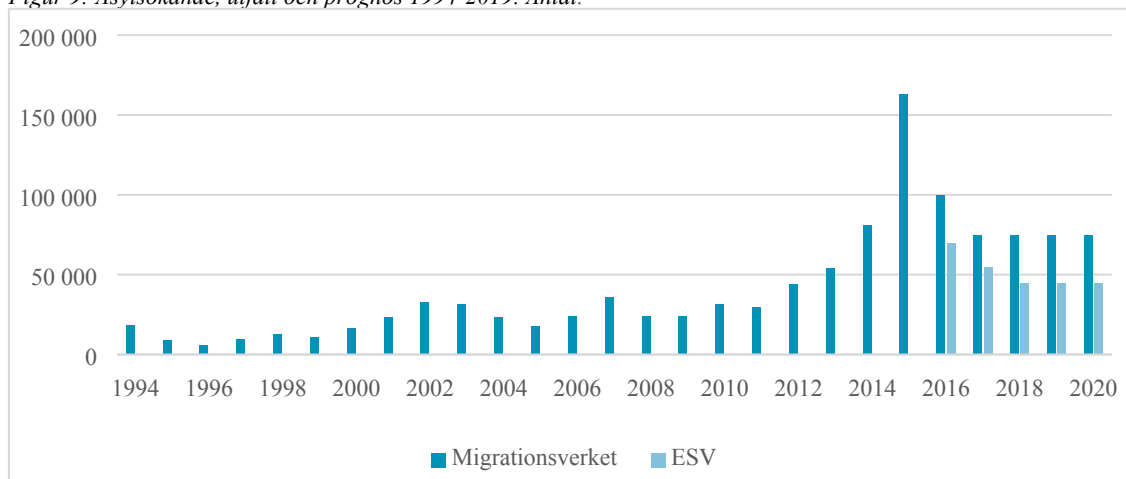
Flyktingkrisens effekter och dess konsekvenser för den ekonomiska politiken

Under de senaste åren har Europas närområde präglats av flera svåra väpnade konflikter. I Syrien, Irak, Eritrea och Afghanistan har hot och förföljelse lett till att människor tvingats fly för att söka skydd inom det egna hemlandet, i närområdet eller på andra kontinenter. FN:s flyktingorgan uppskattar att uppemot 60 miljoner människor var på flykt i världen under 2015, den högsta siffran som någonsin uppmätts. Under samma år sökte 1,2 miljoner människor skydd i EU. Hela 160 000 personer sökte asyl i Sverige.

Under hösten 2015 tog Sverige emot sammanlagt 126 000 asylsökande, varav nästan 30 000 var ensamkommande barn. Att på kort tid öka mottagandet i denna grad skapade en mycket ansträngd situation där ansvariga myndigheter och frivilliga krafter sattes under stor press. Strax innan jul gav Migrationsverket besked att man då inte klarade sitt uppdrag och att asylsökande i det läget inte kunde garanteras tak över huvudet.

Sedan 2007 har Sverige tagit emot mer än 300 000 nyanlända flyktingar. Ekonomistyrningsverkets prognos indikerar att ytterligare knappt 300 000 personer väntas få uppehållstillstånd i Sverige fram till 2020. Prognosen är dock mycket osäker, och utvecklingen beror på ett stort antal omvärldsfaktorer. Under första kvartalet 2016 har exempelvis antalet asylsökande minskat kraftigt jämfört med hösten 2015. Konfliktnivån i de berörda länderna, huruvida EU och Turkiets överenskommelse om migrantrutten mellan Turkiet och Grekland genomförs fullt ut och om nya rutter i så fall växer fram är centrala frågor för utvecklingen framöver.

Figur 9: Asylsökande, utfall och prognos 1994-2019. Antal.

Källa: Migrationsverkets historiska data och februariprognos, ESV:s aprilprognos.

Alliansen anser att Sverige ska bedriva en långsiktigt hållbar migrationspolitik som inom ramen för den reglerade invandringen värnar asylrätten, underlättar rörlighet över gränser och främjar en behovsstyrd arbetskraftsinvandring. För att uppfylla ett sådant åtagande krävs genomgripande reformer som skapar hållbara förutsättningar för migration och integration på både kort och lång sikt.

På kort och medellång sikt måste regeringen först och främst säkerställa att mottagandet fungerar. Under hösten har allianspartierna inom ramen för migrationsöverenskommelsen därför kommit överens med regeringen om en rad åtgärder för att hantera migrationskrisen. Allianspartierna fick igenom flera avgörande förslag för att skapa ordning och reda i mottagandet, en bättre etablering och dämpa kostnadsökningarna. Bland annat innebär uppgörelsen att tillfälliga uppehållstillstånd blir huvudregel med rätt till familjeåterförening, tydligare försörjningskrav vid anhöriginvandring och ett stärkt återvändande. Vidare föreslås en stärkt kostnadskontroll i mottagandet och etableringen genom bland annat tydligare krav för att erhålla försörjningsstöd. Samtidigt beslutades om viktiga alliansförslag för att stärka integrationen, som ett breddat RUT-avdrag och lärlingsanställningar för nyanlända samt att utreda lagliga vägar för att söka asyl i EU. Fler åtgärder utöver de som än så länge har beslutats av regeringen kan komma att krävas snabbt för att säkerställa att mottagandet fungerar.

På längre sikt måste den ekonomiska politiken ha beredskap för att på bästa sätt tillvarata de möjligheter som en betydande befolkningsökning innebär, och minimera de utmaningar som ett stort mottagande kan medföra. Vår politik syftar till att bygga ett samhälle som tar tillvara varje människas förmåga. Där alla får förutsättningar att växa och stå på egna ben, och där vi gemensamt skapar trygghet och sammanhållning. Att ha ett arbete och en inkomst ger människor makt över sina liv, liksom en känsla av gemenskap och av att vara behövd. Det är grunden i Alliansens politik. Därför krävs också att den ekonomiska politiken utvecklas för att på bästa sätt hjälpa de människor som flytt till Sverige att komma in på arbetsmarknaden, få sitt första jobb och bli en del av Sverige.

Det första och främsta skälet för att se till att de människor som nu kommer till Sverige kommer i arbete är att ge människor frihet över sitt eget liv. Men att fler kommer i arbete är också mycket viktigt för svensk ekonomi som helhet. Den ekonomiska politiken ska genom hög sysselsättning, långsiktigt hållbara finanser och stabila makroekonomiska förhållanden skapa välbefinnande för alla som bor i Sverige. Huruvida stor invandring bidrar positivt eller negativt till dessa mål är i mycket stor grad avhängigt av om de människor som kommer till Sverige kommer i arbete, precis på samma sätt som för befolkningen i övrigt. Om tillräckligt många kommer i arbete kan invandringen, som innebär en förnying av Sveriges befolkning, vara en viktig del i att klara finansieringen och bemanningen av vård och omsorg för allt fler äldre. Dessutom kan utrikes födda bidra till att öka svensk handel. Forskningsstudier visar på positiva effekter av invandring på både export och import. Om för få tar steget in på arbetsmarknaden blir utvecklingen den motsatta – då belastas den offentliga ekonomin av ökade bidragsutbetalningar. För den enskilde blir konsekvenserna ännu större med risk för ett djupt utanförskap och grusade drömmar.

Sverige har inte i tillräckligt hög utsträckning fått in nyanlända på arbetsmarknaden. Efter åtta år har knappt hälften av de som kommit till Sverige som flyktingar någon form av jobb, och endast 25 procent har en helårsanställning eller är företagare. Sysselsättningsgraden hos utrikes födda uppgick 2015 till 59,5 procent, till skillnad från 68,4 procent hos inrikes födda. Att allt för många utrikes födda saknar jobb och istället

blir beroende av bidrag är först och främst destruktivt och negativt för varje enskild människa som hamnar i långvarigt utanförskap. Men med ett växande och utbrett utanförskap riskerar också kostnaderna för samhället att öka.

Regeringens höjda trösklar in på arbetsmarknaden kombinerat med långa väntetider för asylansökningar riskerar att leda till att det tar än längre tid för dem som kommit att få sitt första jobb. Enligt långtidsutredningen innebär redan dagens låga sysselsättningsnivåer bland utrikes födda en långsiktig belastning på den offentliga ekonomin ungefär i nivå med utgifterna för Sveriges internationella bistånd. Om sysselsättningen däremot förbättras, kan tillskottet till offentliga finanser vara betydande. I långtidsutredningen gjordes också en långsiktig uppskattning av effekterna av migrationen på de offentliga finanserna som visar på ett underskott i de offentliga finanserna på maximalt 1,5 procent av BNP fram till mitten av 2040-talet med dagens sysselsättningsnivåer. Om de utrikes födda som har lägst sysselsättning höjer denna med 10 procentenheter, och pensionsuttaget samtidigt skjuts upp för alla i enlighet med Pensionsmyndighetens rekommendation, blir förbättringen betydande. I stället för ett långsiktigt underskott erhålls en period av ett stabilt överskott på omkring en halv procent av BNP under en stor del av 2030-talet och sedan följer en lång period av stigande överskott. Den långsiktiga utvärderingen visar på två framtidsscenarier där den stora skillnaden är nivån på sysselsättningen. Med en fortsatt låg sysselsättning följer stora problem att finansiera en offentlig sektor som motsvarar dagens ambitionsnivå. Scenariot med en högre sysselsättning pekar snarare på en framtid där möjligheten finns till ökade satsningar inom den offentliga sektorn, till sänkta skatter eller en kombination av dessa.

Alliansens främsta uppdrag under åren 2006 till 2014 var att bryta det breda utanförskap som drabbade människor som förtidspensionerades och sjukskrevs bort från arbetsmarknaden. För att bryta den negativa utvecklingen krävdes genomgripande strukturreformer som ökade arbetsutbudet och gjorde det mer lönsamt att arbeta än att gå på bidrag. Som ett resultat av Alliansens reformer minskade utanförskapet med en fjärdedel.

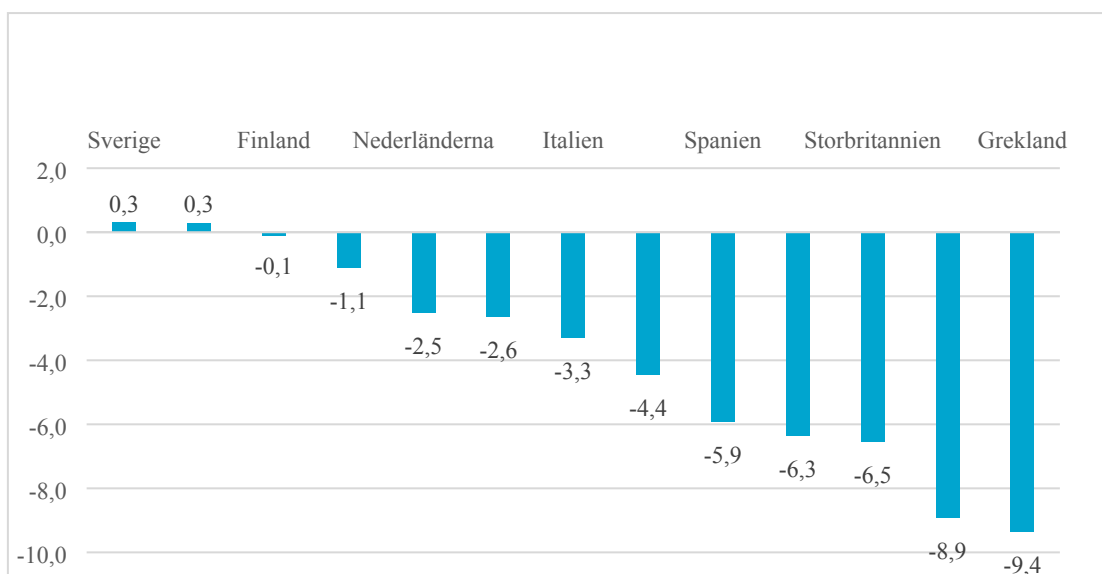
Idag har utmaningen delvis skiftat. Hög arbetslöshet bland utomeuropeiskt födda och stora grupper nyanlända som behöver ett första jobb kommer vara en av Sveriges viktigaste strukturella utmaningar under åren framöver. Under de kommande åren är det därför helt avgörande att politiken tar nästa steg och genomför nödvändiga reformer för att hantera det nya läget. En bättre integration och lägre trösklar in till arbetsmarknaden för att nyanlända ska komma i arbete är nödvändigt och kan bara ske genom strukturellt riktiga reformer. De utbudsreformer som Alliansen genomförde under sin regeringstid ledde till att utrikes föddas arbetskraftsdeltagande ökade från 65 till 70 procent. Det är ett steg i rätt riktning, men mer kommer att krävas. En av Alliansens främsta uppgifter är att bryta det utanförskap som växt fram bland utrikes födda och unga som saknar gymnasieutbildning. Det kommer kräva stabila offentliga finanser och genomgripande strukturella reformer av arbetsmarknaden, utbildningsystemet och bostadsmarknaden.

Ansvar för svensk ekonomi och hållbara offentliga finanser

Sverige har klarat den ekonomiska nedgången bättre än de flesta andra länder. Trots en ihållande lågkonjunktur har Sverige haft en jämförelsevis god BNP-tillväxt och sysselsättningen har fortsatt att öka. Ett avgörande skäl till att vi klarat krisen väl är att det finansiella ramverket och överskottsmålet medförde att Sverige gick in i finanskrisen med tillräckliga säkerhetsmarginaler i de offentliga finanserna för att kunna stimulera ekonomin under lågkonjunkturen. I kombination med en effektiv

stabiliseringspolitik innebar dessa säkerhetsmarginaler att Sverige klarade sig bättre än de flesta andra länder. När ekonomin nu ljusnar står Sverige fortfarande väl rustat, med en relativt låg statsskuld och hög sysselsättning.

Figur 10 Genomsnittligt finansiellt sparande 2006-2014. Procent av BNP.

Källa: EU-kommissionens makroekonomiska databas AMECO, vinterprognosen 2016.

Det är nu centralt att visa politiskt ledarskap och även fortsättningsvis värna svensk ekonomi. Även om den svenska statsskulden nu är låg har finanskrisen visat att skuldkvoten snabbt kan ändras om ett land inte har tillräckliga säkerhetsmarginaler. Medan Sveriges statsskuld fortsatt ligger på en låg nivå, har skuldnivåerna i EU-15 skenat och ligger nu på över 90 procent av BNP. Statsskuldräntorna riskerar då att tränga ut viktiga investeringar samtidigt som den ekonomiska nedgången fört med sig nedskärningar och åtstramningar i många länder.

Alliansen kommer fortsatt föra en politik som värnar en stabil och varaktig återhämtning av svensk ekonomi. För att säkra den ekonomiska utvecklingen i ett land som Sverige är det centralt att ha utrymme för att klara av stora svängningar i de offentliga finanserna. Sverige är en liten och öppen ekonomi och är därmed känsligt för svängningar i omvärldens efterfrågan. Vi har därtill en relativt stor offentlig sektor, som medför att en konjunktunedgång får en stor inverkan på de offentliga finanserna. Sverige har dessutom en stor banksektor, vilket innebär att riskerna för de offentliga finanserna är betydande vid förnyad turbulens på de finansiella marknaderna. Överskottsmålet är idag en viktig del av det finanspolitiska ramverket och bör inte ändras ensidigt av regeringen. Eventuella förändringar av överskottsmålet eller andra delar av det finanspolitiska ramverket måste övervägas noga och i politiskt samråd. Det är därför positivt att en parlamentarisk utredning tillsatts på Alliansens och riksdagens initiativ. Det finanspolitiska ramverket, med ett mål för den offentliga sektorns finansiella sparande, har tjänat Sverige väl och varit en viktig orsak till att Sverige kunnat sänka statsskulden från 75 procent till drygt 43 procent av BNP. Ramverket har dessutom tvingat politiker av olika färg att stå emot politiska krav på utgifter som skulle leda till långvariga underskott. Ramverkets styrka, och i förlängningen förtroendet för de svenska statsfinanserna, grundar sig i att regelverket åtnjuter ett brett parlamentariskt stöd. Eventuella förändringar av ramverket bör därför utredas grundligt och beslutas i brett samförstånd.

Överskottsmålet innebär att de offentliga finanserna över en konjunkturcykel ska uppnå en procents överskott. Att överskottsmålet är formulerat över en konjunkturcykel innebär att det finansiella sparandet bör ligga under en procent av BNP när resursutnyttjandet är lågt. Därigenom är överskottsmålet förenligt med en finanspolitik som motverkar konjunktursvängningar.

I budgetmotionerna för 2016 gjorde Alliansen bedömningen att då ekonomin fortfarande befann sig i en känslig återhämtningsfas och penningpolitiken var kraftigt expansiv, skulle en kraftig åtstramning i närtid riskera att fördröja återhämtningen. Stabiliseringspolitiska skäl talade därför för att reformer under 2016 och 2017 skulle vara fullt finansierade och att diskretionära budgetförstärkningar skulle påbörjas 2018 när ekonomin bedömdes vara i balans. En procents överskott skulle därmed uppnås 2020.

Sedan bedömningen i budgetmotionerna gjordes har det ekonomiska läget förändrats i två avseenden. Dels har konjunkturåterhämtningen under hösten 2015 varit starkare än vad de flesta bedömare förutsåg, och resursutnyttjandet bedöms vara i balans redan 2016. Sverige är nu på väg in i en högkonjunktur med begränsade eller inga lediga resurser i ekonomin. Dels har de offentliga utgifterna ökat betydligt till följd av ökade utgifter för flyktingmottagandet. Trots växande och konjunktur känsliga skatteintäkter har de prognostiserade underskotten därför ökat och sparandet befinner sig längre från saldomålet än vad som förväntades i budgetpropositionen för 2016. Under 2016 och 2017 kommer det strukturella sparandet minska trots att vi befinner oss i högkonjunktur. Finanspolitiken är därmed procyklisk och stimulerar ekonomin trots att det inte längre finns lediga resurser i ekonomin. Samtidigt befinner vi oss under de närmaste åren fortsatt långt från en procents överskott i de offentliga finanserna.

Mot bakgrund av det starka konjunkturläget som svensk ekonomi nu befinner sig i finns inte längre samma stabiliseringspolitiska skäl att avvakta med budgetförstärkningar för att värna konjunkturåterhämtningen. Dessutom har de växande underskotten fört sparandet ännu längre från saldomålet, och det finns starka budgetpolitiska skäl att ta kontroll över utvecklingen i de offentliga finanserna och föra sparandet närmare saldomålet. Både stabiliseringspolitiska och budgetpolitiska argument talar därmed för en stramare finanspolitik 2017 och framåt.

En rimlig avvägning för budgetåret 2017 är därför att nya reformer bör vara fullt finansierade samt att diskretionära budgetförstärkningar på 5 miljarder kronor bör genomföras. För 2018 och framåt bör ytterligare ungefär 20 miljarder kronor i budgetförstärkningar genomföras. Tillsammans med de automatiska budgetförstärkningar som enligt regeringen kommer ske under prognosperioden bedömer Alliansen att drygt en procents överskott kan nås 2020, förutsatt att ekonomin är i balans.

Figur 11: Bana för offentliga finanser. Procent av BNP om inte annat anges.

Finansiellt sparande utan budgetförstärkningar	0,0	-0,4	-0,7	-0,4	0,1	0,7
Strukturellt sparande utan budgetförstärkningar	0,2	-0,2	-0,7	-0,5	0	0,8
Budgetförstärkningar under prognosperioden (mdkr)			5	10	10	
Budgetförstärkningar under prognosperioden			0,1	0,2	0,2	
Finansiellt sparande inklusive budgetförstärkningar	0,0	-0,4	-0,6	-0,1	0,6	1,2

Källa: Vårpropositionen 2016 och egna beräkningar.

Det ska dock understrykas att de offentliga finansernas utveckling är svårbedömd. Konjunkturen har ett betydande genomslag på finanserna, men även den potentiella produktionsförmågan och efterfrågans sammansättning i jämvikt är av avgörande betydelse. En mindre justering av prognosen för exempelvis den potentiella produktivitetstillväxten kan få ett betydande genomslag på bedömningen av både det faktiska och strukturella saldot i de offentliga finanserna på några års sikt. Även penningpolitikens utveckling är osäker. Konsekvensen av detta är att finanspolitiken måste utformas efterhand i ljuset av ny information. Om en ny allvarlig störning drabbar svensk ekonomi och ekonomin hamnar längre från balans bör de budgetförstärkande åtgärderna skjutas längre fram i tiden. Omvänt bör budgetförstärkningarna tidigareläggas om återhämtningen sker snabbare.

Alliansen är enig om att budgetförstärkningarna bör ske genom såväl intäktsökningar som utgiftsminskningar framöver. Det är också centralt att budgetförstärkningarna samt finansieringen av reformer inte sker genom att skatten på jobb och företagande höjs. En lika viktig utgångspunkt är att budgetförstärkningarna inte ska påverka välfärdens kärnverksamheter.

På inkomstsidan bör en rad åtgärder vidtas. Skatteuttaget från den finansiella sektorn bör öka. I dag är den finansiella sektorn undantagen från mervärdesskatt i EU-länderna, vilket bidrar till att beskattningen är lägre än för andra delar av näringslivet. En utgångspunkt bör vara att, på samma sätt som i Danmark, utjämna skatteuttaget genom en viss höjning av de sociala avgifterna inom den finansiella sektorn. Det är viktigt att upprätthålla skattesystemets legitimitet. I dag beskattas den kommersiella fastighetssektorn mindre än andra delar av näringslivet. Skatteplanering genom paketering av fastigheter kan motverkas. För att ytterligare motverka fusk bör även nivåerna i skatte- och tulltilläggen höjas. Omställningen av transportsektorn är en viktig del av miljöpolitiken. Miljöstyrningen bör förstärkas, till exempel genom att se över beskattningen för personbilar och fordon som har särskilt stora utsläpp av växthusgaser. Ytterligare miljöskatter, såsom en kemikalieskatt och skatt på fluorerande växthusgaser, bör införas. Kväveoxidavgiften bör också göras om till en skatt. Alliansen har även beredskap för ytterligare höjningar av skatterna på alkohol och tobak i syfte att stärka folkhälsan.

Det är viktigt att föra en ansvarsfull politik som begränsar utgiftsökningarna framöver. Sysselsättningen ökar för närvarande starkt och vi ser en bred uppgång på arbetsmarknaden. Därmed är det naturligt att anpassa omfattningen av arbetsmarknadsåtgärderna längre fram och minska de åtgärder som är minst effektiva. Vi ser samtidigt en fortsatt ökning av ohälsotalen, med kraftigt stigande kostnader för sjukförsäkringssystemet. Att lägga om sjukförsäkringsreglerna utan att först hantera de stigande ohälsotalen riskerar att långsiktigt försätta människor i utanförskap, samtidigt som det betydande kostnadstryck som vi ser inom systemet förstärks ytterligare. Det bör istället vidtas åtgärder som löser det underliggande samhällsproblemet, att långsiktigt minska sjukfrånvaron.

Också kostnaderna för migration och integration ökar, till följd av att fler sökt sig till vårt land för att få skydd från krig och förtryck. Här krävs långsiktiga effektiviseringsåtgärder för att begränsa kostnadsutvecklingen, till exempel vad gäller boendekostnaderna i mottagningssystemet.

Det är också centralt att i allmänhet upprätthålla god kostnadskontroll i olika ersättningssystem genom att motverka förekomsten av fusk och överutnyttjande. Den statliga förvaltningen bör effektiviseras. Det bör också framgent ske en begränsning av

de årliga anslagsökningarna i pris- och löneomräkningssystemet. Mot bakgrund av behovet att stärka försvaret bör detta område undantas. Kostnaderna kan också minskas genom att myndigheternas lokalkostnader och lokalisering prövas hårdare.

Liberalerna gör bedömningen att budgetförstärkningarna för 2017 i första hand bör ske genom ökad miljörelatering av skattesystemet, stärkt arbetslinje i transfereringssystemet och besparingar inom migrationspolitiken. Därutöver har vi sedan tidigare föreslagit bland annat avskaffade byggsubventioner och lägre volymer inom de arbetsmarknadspolitiska programmen. Budgetförstärkningarna 2017 tillsammans med övriga åtgärder på utgifts- och inkomstsidan kan, med nuvarande prognoser, förväntas ge tillräckliga budgetförstärkningar för att sparandet ska uppgå till drygt 1 procent av BNP 2020. Kommande förslag på reformer under mandatperioden kan komma att kräva ytterligare budgetförstärkningar. Eventuella förslag på reformer på utgiftssidan bör i hög grad finansieras med lägre utgifter och effektiviseringar på andra områden.

Utgiftstaket utgör en övre gräns för statsbudgetens utgiftsnivå. Genom utgiftstaket ges riksdag och regering förbättrade möjligheter till kontroll och styrning av utgifterna. Alliansen vänder sig emot regeringens mycket kraftiga höjning av utgiftstaken, då det är viktigt att hålla utgifterna på en ansvarsfull nivå. Regeringens agerande förutsätter ett kraftigt höjt skatteuttag för att balansera utgiftsökningarna. Skattehöjningarna riskerar att slå mot jobb och företagande, och därmed försämra Sveriges ekonomiska utsikter.

Enligt de riktlinjer som finns bör en buffert för oförutsedda händelser lämnas obudgeterat under utgiftstaket för nästkommande budgetår. Hur stort budgetutrymmet för reformer på utgiftssidan slutligen blir beror bland annat på hur stor del av budgeteringsmarginalen som under de kommande åren tas i anspråk av oförutsedda utgiftsökningar, t.ex. till följd av öknings av volymer i de rättighetsbaserade transfereringssystemen eller den makroekonomiska utvecklingen. Budgeteringsmarginalen för 2017 är i nuläget ansträngd till följd av det ökade flyktingmottagandet. Det understryker behovet av god kostnadskontroll och nödvändigheten att göra omprioriteringar inom och mellan olika utgiftsområden om så krävs.

Figur 12: Förslag till utgiftstak. Miljarder kronor om inte annat anges.

Utgiftstak	1 199	1 253	1 301	1 359	1 381
Takbegränsade utgifter, maximum	1 182	1 244	1 275	1 312	1 333
Budgeteringsmarginal, minimum	17	10	26	48	48
Budgeteringsmarginal, % av takbegränsade utgifter	1,4 %	0,8 %	2,0 %	3,5 %	3,5 %

Källa: Vårpropositionen 2016, budgetpropositionen 2016 samt egna beräkningar.

Fler i arbete genom stärkta drivkrafter och sänkta trösklar in till arbetsmarknaden

Sverige byggs starkt genom fler i arbete. När många jobbar skapas mer resurser till den gemensamma välfärden. Att ha ett arbete och en inkomst ger människor makt över sina liv, liksom en känsla av gemenskap och av att vara behövd. Målsättningen kan därför inte vara annan än att alla som vill och kan arbeta ska ha ett jobb att gå till. Vi vill skapa förutsättningar för ett mer jämlikt och jämställt samhälle och stärka sammanhållningen i vårt land. Arbetsmarknaden ska rymma även dem som i dag står långt ifrån att få ett jobb. Jobben och kampen mot utanförskapet är fortsatt grunden för Alliansens politik.

Alliansens reformer i regeringsställning bidrog till att över 300 000 fler människor kom i arbete och att en betydande del av det breda utanförskapet som präglade svensk arbetsmarknad under 2000-talet kunde brytas. Under 2000-talets första år trycktes människor som varit inne på arbetsmarknaden ut ur arbetskraften på grund av att bidragssystemen gjorde att arbete lönade sig för dåligt. Samtidigt ökade antalet människor med sjuk-och aktivitetsersättning, det som tidigare kallades förtidspension, kraftigt. Sedan 2006 har en stor del av detta breda utanförskap minskat som en effekt av alliansregeringens politik. Färre människor förtidspensioneras och fler får behålla mer när de jobbar. Det har varit en framgångsrik ekonomisk politik samt välfärdspolitik och andelen som försörjs av bidrag eller ersättningar har minskat med ungefär en fjärdedel.

I takt med att utanförskapet minskat i de grupper som står relativt nära arbetsmarknaden har utmaningarna på arbetsmarknaden förändrats. Risken att grupper som står nära arbetsmarknaden återigen pressas ut i utanförskap kvarstår visserligen, och förstärks av att regeringen nu gör det mindre lönsamt att arbeta. Men den mest betydande utmaningen på svensk arbetsmarknad idag är att bryta det utanförskap som gäller de som står längre ifrån arbetsmarknaden, och som har svårare att komma in. Särskilt unga utan gymnasiekompetens och utrikes födda drabbas av utanförskap i större utsträckning än andra grupper. Delvis på grund av de trösklar som finns i form av höga skatter på arbete, men också för att många saknar de kunskaper och erfarenheter som krävs på den svenska arbetsmarknaden. Denna utmaning har förstärkts betydligt av det stora flyktingmottagande som Sverige haft under de senaste åren. Bland nyanlända personer i etableringsfasen har knappt 50 procent endast grundskoleutbildning eller mindre. För denna grupp är trösklarna in till den svenska arbetsmarknaden mycket höga.

Konsekvenserna av detta utanförskap är stora både för individen och för samhället. Motsvarande var sjunde person i arbetsför ålder lever fortfarande helt på offentliga sociala ersättningar eller försäkringar. Varje människa i utanförskap nekas möjligheten att bygga en framtid utifrån sin egen vilja och förmåga. Det skapar otrygghet och ofrihet. Samtidigt är konsekvenserna för samhället också betydande. Matchningen på svensk arbetsmarknad har försämrats betydligt över tid. Företagen har svårt att hitta personal, trots att en relativt stor grupp står till arbetsmarknadens förfogande. När gruppen arbetslösa har en allt svagare anknytning till arbetsmarknaden och mer begränsad utbildning och erfarenhet minskar möjligheten att matcha arbetssökande med de arbetsuppgifter som företagen efterfrågar.

De grupper som befinner sig i utanförskap eller riskerar att hamna där måste få ett jobb att gå till. Det kommer att kräva olika former av åtgärder. Hur hög sysselsättning vi uppnår i Sverige beror på samspelet mellan företagets efterfrågan på arbetskraft, hushållens utbud av arbetskraft och hur väl lönesättningen och andra institutioner fungerar på arbetsmarknaden. Prioriteringen bör i första hand vara att skapa jobb på den ordinarie arbetsmarknaden, inte temporära platser i ineffektiva arbetsmarknadsåtgärder.

För det första måste det löna sig att arbeta. Drivkrafterna för att arbeta måste vara starkare än drivkrafterna att vara frånvarande från arbetsmarknaden. Om man är sjuk eller av andra skäl inte kan arbeta ska vi ha trygghetssystem som fungerar. Men det ska alltid vara lönsamt att ta ett jobb och bidra till det gemensamma. Då duger det inte att skatten höjs och att socialförsäkringssystemen blir så generösa att det inte längre lönar sig att arbeta.

För det andra måste alla få chansen att komma i jobb. Trösklarna på svensk arbetsmarknad är höga, i form av låg flexibilitet på arbetsmarknaden och allt högre

kompetenskrav. Därför krävs dels möjligheter till utbildning och kompetensinsatser. Man ska kunna lära sig det som behövs för att ta ett jobb och man ska ha möjlighet att lära om och ställa om från ett jobb till ett annat. Dels krävs en arbetsmarknad som erbjuder arbetstillfällen också för de med en kortare utbildning. Det måste finnas alternativ för de människor som av olika skäl inte klarar av att utbilda sig i kapp.

För det tredje måste villkoren och drivkrafterna i Sverige för att starta, driva och utveckla företag vara i internationell toppklass. Bara genom ett starkt och dynamiskt näringsliv där företagsamhet och entreprenörskap både värderas högt och lönar sig kan vi säkerställa välstånd, välfärd och sysselsättning i Sverige.

Goda och hållbara förutsättningar för fler och växande företag

Alliansregeringen förbättrade företagsklimatet avsevärt. Bolagsskatten och socialavgifterna sänktes och de ekonomiska drivkrafterna för att driva företag förbättrats. Regelbördan minskade med motsvarande kostnader på 7 miljarder kronor, bland annat genom avskaffad revisionsplikt och förenklade redovisningsregler för mindre företag. Och möjligheten att driva företag inom fler områden, inte minst inom branscher som domineras av kvinnor, stärktes. Resultatet blev att 200 000 fler företag skapades och att den entreprenöriella aktiviteten fördubblades. Regeringens politik, med höjda kostnader, ökat regelkrångel och större hinder för företagande inom kvinnodominerade branscher, hotar denna utveckling.

För att Sverige ska behålla och stärka vår internationella konkurrenskraft krävs att villkoren för att starta, driva och utveckla företag förbättras. Det är dessutom viktigt för att kunna öka antalet sysselsatta och minska utanförskapet. En stark efterfrågan på arbetskraft, från växande företag, är en förutsättning för att fler människor ska komma i arbete.

För företagens kompetensförsörjning och Sveriges konkurrenskraft är det avgörande att utbildningen i Sverige håller en hög kvalitet. Alla elever ska mötas av höga förväntningar och ges det stöd och den stimulans som var och en behöver för att nå kunskapsmålen och växa utifrån sina egna förutsättningar. Alliansen vill därför fortsätta arbetet för mer kunskap i skolan. Målet är att Sverige inom tio år bör ligga på topp-tio i PISAMÄTNINGARNA. Höjs kunskapsnivåerna i det obligatoriska skolväsendet kan nivån på undervisningen i gymnasieskolan och den eftergymnasiala utbildningen fortsätta att höjas, vilket i sin tur gynnar företag som vill växa och rekrytera.

Den nuvarande bostadsbristen i Sverige har utvecklats till en akut bostadskris. Att människor på grund av bostadsbrist hindras från att flytta till jobb och utbildning är idag en av Sveriges största utmaningar. Många företag vittnar om att bostadsbristen skapar stora problem att rekrytera i storstadsregionerna. Det hämmar tillväxten, leder till färre jobb och ett större utanförskap. Den stora befolkningsökning som Sverige nu upplever förstärker utmaningen ytterligare. Om nyanlända flyktingar inte får möjlighet att flytta till de arbetsmarknadsregioner där jobben finns riskerar de att låsas ute i bestående utanförskap.

Alliansregeringen genomförde ett stort antal förändringar för att underlätta planering och byggande, och bostadsbyggandet har nu nått sin högsta nivå på 20 år. Men det är inte tillräckligt – takten i bostadsbyggande behöver öka med ytterligare 30–40 procent. Under förra mandatperioden motsatte sig Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet många av de förslag till enklare och mer flexibla regler som

alliansregeringen lade fram. Tyvärr har regeringen sedan den tillträdde valt att fortsätta på samma linje – genom att införa snedvridande och ineffektiva bostadssubventioner samtidigt som arbetet med effektiviseringar av byggprocessen och bostadsmarknadens funktionssätt har saktat ned. I ljuset av den tilltagande bostadskrisen välkomnar Alliansen de blocköverskridande bostadssamtal som nu sker. Det är av största vikt att dessa samtal leder till konkreta och betydande resultat. För det första måste regelförenklingsarbetet ta fart på riktigt genom att de kraftfulla förslag till regelförenklningar som redan lagts fram i riksdagen tas tillvara. Till exempel bör byggvänliga bullerregler införas och tekniska egenskapskrav och utformningskrav förändras så att trösklarna för byggande sänks. För det andra krävs skarpa reformer för att frigöra mer attraktiv mark att bygga på. Att markbrist är ett grundläggande problem, en tröskel som förtar effekten av många andra reformer, återkommer ständigt i forskningslitteraturen och lyfts ofta fram av byggbranschen. Därför krävs bland annat en reformering av riksintressesystemet och strandskyddet så att bostadsbyggande prioriteras högre. För det tredje krävs att resurserna inom bostadspolitikerna används effektivt. Därför bör de av regeringen införda byggsubventionerna avskaffas. För det fjärde måste rörligheten på bostadsmarknaden tydligt öka. Det måste bli enklare att hyra ut sin bostad i andra hand och dagens hyresreglering måste ses över. Alliansen vill också se över utformningen av flyttskatterna för att minska dagens inlåsnings effekter.

En fungerande transportinfrastruktur är avgörande för Sveriges konkurrenskraft, och satsningar på väg och järnväg är en viktig del för att främja både företagande och sysselsättning. Under åren 2014–2025 kommer Sverige satsa minst 522 miljarder kronor på infrastruktur, till följd av alliansregeringens förslag. Det möjliggör underhåll och stora investeringar i befintlig infrastruktur i hela landet, liksom nysatsningar för att förbättra möjligheterna för såväl arbetspendling som godstransporter.

Alliansregeringens politik för viktiga förbättringar för näringar som är beroende av transporter har påbörjats. Underhållet av svenska järnvägar har fördubblats sedan 2006. Anslaget till enskilda vägar har höjts väsentligt. Genom hela Sverige pågår väg- och järnvägsprojekt för att förbättra framkomligheten och transportmöjligheterna. Samtidigt har trenden med ökande utsläpp från transportsektorn brutits. Effektivare transporter innebär minskad miljöpåverkan och minskade klimatutsläpp. Alliansen vill fortsätta detta arbete.

Utöver väl fungerande utbildning, bostadsmarknad och infrastruktur är tillgång på kapital en nyckelfråga för att främja entreprenörskap. Svenska villkor på dessa områden har historiskt varit goda, men möjliga förbättringar finns och krävs för att Sverige ska kunna konkurrera internationellt. Till exempel har det offentliga riskkapitalet i dagsläget svårt att komma in tidigt i bolagens utveckling, när det behövs som mest, och riskerar istället att tränga ut privata investeringar i senare investeringsfaser. För att modernisera och effektivisera det offentliga riskkapitalet bör fond-i-fond-lösningar användas, där statligt riskkapital från början samverkar med privata fonder för att nå mindre och växande företag. De statliga fondernas inriktning bör också främst inriktas på tidiga utvecklingsfaser för att undvika undanträngning av privat kapital. Det är också viktigt att riskkapital finns tillgängligt i hela landet. Därtill stänger dagens regelverk för aktiebolag ute många potentiella företagare. Reglerna bör anpassas till det behov av aktiekapital som faktiskt föreligger, och som i exempelvis många tjänsteföretag kan vara relativt begränsat. Därför bör kravet på aktiekapital sänkas från 50 000 till 25 000 kronor.

En annan viktig fråga för att främja entreprenörskap är nystartade företags kompetensförsörjning och svårigheten att erbjuda marknadsmässiga löner till nyckelpersoner. För att underlätta för små företags rekrytering av kompetent arbetskraft

vill Alliansen göra det enklare och mer konkurrenskraftigt att erbjuda anställda incitamentsprogram och delägarskap. Vår ingång är att regelverket bör förenklas och göras mer konkurrenskraftigt, samtidigt som grundläggande skatterättsliga principer beaktas, så att det blir lättare för växande företag att attrahera och behålla centrala medarbetare. Det handlar både om företagens kostnader för incitamentsprogrammen och reglerna för individen, till exempel i vilken utsträckning incitamentsprogrammen ska beskattas som inkomst av tjänst samt när beskattningstillfället ska ske.

För Alliansen är det en självklarhet att Sverige måste vara pådrivande i omställningen till en klimatneutral ekonomi och ett giftfritt samhälle, och lika självklart att detta inte står i motsats till tillväxt och jobbskapande utan att både miljö och tillväxt kan gå hand i hand. För detta krävs väl utformade och effektiva styrmedel. Förorenaren ska betala för sin miljöpåverkan samtidigt som förnybar och miljövänlig teknik tillåts växa fram. På så sätt ger våra åtgärder största möjliga resultat för miljön. Inte minst krävs att den svenska fordonsflottan blir mer hållbar och att utsläppen från transportsektorn minskar. Beroendet av fossila bränslen är både en belastning på miljön och en säkerhetspolitisk risk. Nya styrmedel för att minska användningen av gifter i vår vardag krävs också. Därtill måste Sverige arbeta oförtröttligt på den internationella arenan för att bidra till att de globala utsläppsreduktioner som behöver uppnås.

En trygg och tillgänglig välfärd

Alliansen står för en trygg och tillgänglig välfärd. Vi värnar välfärdens kärnverksamheter – skola, vård och omsorg. Det är grunden för den sammanhållning vi har i Sverige. Alliansregeringens ekonomiska politik och välfärdspolitik resulterade i att resurserna till skola, sjukvård och omsorg ökade med mer än 100 miljarder i fasta priser. Resurserna ökade per invånare, per elev och per slutenvårdspatient. Också antalet läkare, barnmorskor och sjuksköterskor per invånare ökade. Men välfärden kan stärkas och utvecklas ytterligare. Välfärdspolitiken måste bland annat förbättra resultaten i skolan, minska ojämlikheten som fortfarande finns i vården och svara upp mot behoven hos en åldrande befolkning.

Utbildningen i Sverige ska hålla hög kvalitet och vara tillgänglig för alla. För elevernas skull men också för jobben, välfärden och sammanhållningen i samhället. Föräldrarna ska veta att barnen när de kommer hem från skolan har lärt sig något nytt i en trygg miljö. Alla elever ska mötas av höga förväntningar och ges det stöd och den stimulans som var och en behöver för att nå kunskapsmålen och för att växa utifrån sina egna förutsättningar. Skolan ska också ge bildning och lära för livet – inte bara arbetslivet. Oavsett bakgrund eller var du går i skolan.

Många nyanlända barn som flytt från krig och förtryck har i år haft sin allra första skoldag runtom i Sverige. Deras väg in i det svenska samhället kommer i stor utsträckning att gå genom skolan. Den svenska skolan står inför stora utmaningar när antalet nyanlända elever ökar snabbt samtidigt som skolresultaten fortsatt sjunker. Under åren framöver kommer det att krävas särskilda ansträngningar för att alla barn i Sverige, oavsett bakgrund, ska få en bra start i livet och en rivstart i vårt skolsystem. Duktiga och engagerade lärare och speciallärare är stommen för att skapa en bättre skola. Alliansen är enig om att systemet med karriärlärartjänster är centralt för skolans utveckling och bör stärkas, där särskilda satsningar i utanförskapsområden spelar en viktig roll. Att eleverna får tillräcklig undervisning är en annan viktig fråga för elevernas utveckling, och regeringen bör gå vidare med det förslag om fler matematiktimmor i högstadiet som riksdagen tagit beslut om. Alliansens mål är att Sverige inom tio år bör ligga på topp tio i PISAMÄTNINGARNA.

I takt med att vi lever längre och kan behandla allt fler sjukdomar förändras kraven på hälso- och sjukvården. Alliansens utgångspunkt är en sjukvård präglad av kvalitet och tillgänglighet för alla. Skillnader i kvalitet eller tillgänglighet mellan regioner eller utifrån till exempel kön eller utbildningsbakgrund ska motverkas. Svensk vård och omsorg uppvisar i ett internationellt perspektiv goda resultat. Alliansregeringen satsade mer resurser än vad som någonsin tidigare satsats på vården. Köerna har kortats ned och vi har sett en kraftig ökning av antalet vårdcentraler och generösare öppettider. Kvaliteten i sjukvården har också stärkts över tid och patienterna är mer nöjda med vården. Samtidigt finns fortfarande brister. Långa väntetider och otillräcklig tillgänglighet är fortfarande ett problem i delar av vården. Fördelningen av resurser mellan de med större och mindre behov fungerar inte optimalt. Brist på kompetens i vissa vårdyrken, till exempel sjuksköterskor, är vanligt i stora delar av landet. Vården är fortfarande inte jämlik – det finns fortfarande stora skillnader såväl gällande kvalitet, kontinuitet som väntetider. Alliansen kommer fortsätta att utveckla vården med patientens behov i fokus. Kvalitet, tillgänglighet och valfrihet ska prägla den svenska sjukvården, och alla patienter ska känna sig trygga och väl omhändertagna på vårdcentraler och sjukhus i hela Sverige.

Att åldras innebär ofta ett ökat behov av hjälp i vardagen. Hur hjälpen utformas påverkar i hög grad livskvaliteten. Alliansens utgångspunkt är att varje människa är unik med egna önskemål och intressen. Rätten till självbestämmande är lika viktig oavsett ålder. Äldreomsorgen ska präglas av stor valfrihet, hög kvalitet, ett värdigt bemötande och finnas tillgänglig för alla som behöver den.

En mångfald av aktörer är en förutsättning för valfrihet. Alliansens välfärdspolitik sätter eleven och patienten i centrum. Rätten att själv få välja var och hur man tar del av vård, skola och omsorg är en viktig del i att kunna utforma sitt eget liv och sin egen tillvaro. Välfärden finns till för medborgarna och medborgarna har rätt att påverka dess utformning. Därför måste valfriheten värnas.

Mångfalden av aktörer inom välfärden bidrar också till att utveckla nya idéer och hitta nya, smartare och effektivare arbetssätt, till gagn för alla som använder välfärden. Den svenska lösningen, med en offentligt finansierad välfärd som alla medborgare har rätt till, och där många olika typer av utförare tillåts bidra, är viktig att värna. Välfärdens verksamheter gynnas av att nya privata och ideella aktörer har möjlighet att etablera sig för att bidra till innovation och värdeskapande.

Vi har dock sett att den svenska välfärden inte alltid fördelas jämlikt, och att kvaliteten i vissa fall brister hos både offentliga och fristående verksamheter. För att säkerställa en jämlik välfärd av hög kvalitet finns därför anledning att se över kraven på och regleringen av både offentlig och fristående välfärdsverksamhet. Riksdagen har därför beslutat att en utredning bör se över möjligheten att införa tillståndsplikt med ägar- och ledningsprövning, ett tydligare kravställande och bättre uppföljning avseende kvalitet samt skarpare sanktioner vid misskötsel inom välfärden. Att regeringen inte fokuserar på kvalitetsaspekterna utan istället låter utreda begränsningar av vinstuttag i välfärdssektorn är en mycket olycklig utveckling. Det finns inga etablerade samband mellan organisationsform eller vinstuttag och kvaliteten i verksamheten. Utgångspunkten borde istället vara hur vi på bästa sätt kan säkerställa både kvalitet, trygghet, effektivitet, innovation, valmöjligheter och öppenhet på ett sätt som gagnar elever, föräldrar, patienter, brukare och anhöriga i alla välfärdens verksamheter.

Ramverk och strukturreformer

Ett stramt finanspolitiskt ramverk och stärkta finanspolitiska institutioner

Det är avgörande att Sverige också i fortsättningen har ett välordnat finanspolitiskt ramverk som för politiken i en stram och ansvarsfull riktning. Det finanspolitiska ramverket säkerställer finansiell stabilitet och en beredskap att klara framtida kriser, och det har tjänat Sverige väl. Förtroendet för Sveriges offentliga finanser är högt, och statsskulden är relativt låg.

Det är i det läget anmärkningsvärt att regeringen ensidigt försökt att avskaffa överskottsmålet. Genom Liberalernas och Alliansens initiativ ses nu överskottsmålet över inom ramen för en parlamentarisk kommitté.

Vår utgångspunkt är att målet så som det i dag är konstruerat inte är tillräckligt väl avvägt. Samtidigt ser vi tydliga faror kopplade till det balansmål som regeringen förespråkat eftersom detta på sikt riskerar att öka statens skuldsättning.

Som Finanspolitiska rådet tidigare under året konstaterat finns det en överhängande risk att det finansiella sparandet på sikt kommer att understiga målet, vilket eventuellt mål som än väljs. Drivkrafterna att överträffa den här typen av mål är små, samtidigt som kostnaden för en mindre negativ avvikelse på kort sikt är liten. Ett balansmål riskerar därmed i sin tillämpning att leda till ett underskott i de offentliga finanserna, som innebär att skuldsättningen för framtida generationer ökar.

Ett sätt att hantera en sådan utveckling är att i stället införa ett överskottsmål på en lägre nivå än i dag, exempelvis 0,5 procent. Om målet är överskott så skapas en större marginal och mindre risker för underskott.

Ett annat sätt att minska risken för att långsiktiga underskott uppstår är att parallellt med ett balansmål inrätta ett särskilt tak för den offentliga skuldkvoten, det vill säga att statsskulden inte får överstiga en viss nivå. På så sätt skapas ett nationellt ankare för skuldkvoten på behörigt avstånd från det krav på att statsskulden inte får överstiga 60 procent som kommer med EU:s tillväxt- och stabilitetspakt.

I enlighet med vad riksdagen gett regeringen tillkänna tillsatte regeringen i juni 2015 en parlamentariskt sammansatt kommitté med uppgift att se över målet för den offentliga sektorns finansiella sparande. Kommittén ska bland annat göra en bedömning av om det finns anledning att ändra nivån på målet för det finansiella sparandet och i så fall föreslå en ny nivå, analysera vilka konsekvenser olika målnivåer för det finansiella sparandet får för de offentliga finanserna och svensk ekonomi, särskilt nivåernas betydelse för möjligheterna att säkerställa långsiktigt hållbara offentliga finanser och för att kunna hantera framtida kraftiga konjunkturedgångar, samt utreda hur en eventuellt förändrad målnivå skulle förhålla sig till övriga delar av det finanspolitiska ramverket.

Liberalerna är villiga att, i samband med det arbete som nu sker i kommittén, öppet pröva frågan om vilket mål som bör gälla för nivån för det framtida finansiella sparandet. Vi kommer att lägga särskild vikt vid att säkerställa att Sverige ska ha finanspolitisk stabilitet och förmåga att klara av kommande kriser. Det är också centralt att det finansiella sparandet är väl avvägt för att möta en växande demografisk utmaning och för att möjliggöra framtida strukturreformer. Ytterligare en utgångspunkt för Liberalerna är att ett eventuellt framtida ändrat mål för det finansiella sparandet inte i sig ska kunna medföra utgiftsreformer som medför ökat tryck på transfereringssystemen.

I samband med en eventuell lägre framtida målbild för det finansiella sparandet är det rimligt att det parallellt genomförs reformer som medför att den institutionella miljö som finanspolitiken bedrivs i är sådan att risken för de offentliga finanserna minimeras. Det är rimligt att Finanspolitiska rådet i en sådan situation får en förstärkt roll.

Vi föreslår att Finanspolitiska rådet får ett kraftigt utbyggt uppdrag. För att långsiktigt ge stadga i den finanspolitiska debatten bör rådet fortsätta att granska och utvärdera den politik som regeringen lägger fram och riksdagen beslutar om. Men rådet bör också få i uppdrag att utvärdera oppositionspartiernas ekonomiska politik och jämföra oppositionens förslag med budgetpropositionen med avseende på effekterna för de offentliga finanserna, sysselsättningen och fördelningspolitiken. Det skulle ge möjlighet till en större samsyn i den ekonomisk-politiska debatten vad gäller bedömningen av reformers effekter för de offentliga finanserna, sysselsättningen och fördelningspolitiken, och minska risken för ofinansierade förslag och överbudspolitik. En närliggande modell används sedan länge i Nederländerna.

För att möjliggöra detta föreslog Liberalerna i höstens budgetmotion ett fördubblat anslag till rådet. Ökade anslag behövs för att rådet, med sin oberoende ställning, fortsatt ska kunna bedriva verksamheten med uthållighet och hög kvalitet. Denna prioritering ligger fast.

Den breda uppslutningen som funnits kring det finansiella ramverket och överskotts målet, innan regeringens ensidiga försök att ändra målet för det finansiella sparandet, har varit en styrka för Sverige. Alliansregeringen sökte samförstånd och kunde 2011 tillsammans med Socialdemokraterna och Miljöpartiet enas om tydliga principer för överskotts målet och det finanspolitiska ramverket. Enigheten bekräftades 2014 då samma partier enades om att stärka själva uppföljningen av överskotts målet. Denna politiska samsyn har präglat omvärldens bild av Sverige som ett land med ordning och reda. Liberalerna utgår från att en bred politisk enighet är en förutsättning för reformer av det finanspolitiska ramverket.

Inriktning på en ny skattereform

Sverige är ett land med stora välfärdsambitioner. Därför behöver vi ha ännu större sysselsättnings- och tillväxtambitioner. Skattesystemets huvudsyfte är att finansiera de offentliga åtagandena, men i sin utformning bör det gynna strävsamhet, flit, ambition och risktagande. I dag motverkas i stället det som bygger välstånd. Därför behöver Sverige nu en ny skattereform.

Det skattesystem vi har tar inte i tillräcklig grad hänsyn till det internationella konkurrens- och omvandlingstryck som globaliseringen för med sig. Samtidigt ser vi tecken på att en arbetsmarknad med högre kunskapsintensitet, i kombination med en arbetskraft där alla inte har hög produktivitet, riskerar att driva på tudelningen mellan dem som har ett jobb och dem som inte har det. Skattesystemet måste beakta detta. Fastighetsbeskattningen behöver reformeras i riktning mot ökad rörlighet samtidigt som skattepolitiken bör bidra till att dämpa och stabilisera en exceptionell prisutveckling. Klimatkrisen ökar behovet av beskattning av det som bidrar till ett allt varmare jordklot och en alltmer ogästvänlig miljö för djur, växter och människor. Sverige behöver en ny genomgripande skattereform.

Inriktningen på en sådan skattereform ska vara att de skatter som håller jobben och sysselsättningen tillbaka sammantaget tydligt sänks. På sikt vill vi som liberalt parti ha ett så lågt skattetryck som möjligt. Samtidigt ser vi de kommande åren inte att det är möjligt att sänka skattetrycket. Därför behöver skattesänkningarna i en reform vara fullt ut finansierade.

Vi föreslog i höstens budgetmotion flera större skatteförändringar. I denna ekonomiska vårmotion föreslår vi förändringar av arbetsgivaravgifterna för att skapa fler enkla jobb. Vi

presenterar ingen sammanhållen skattereform, men vi upprepar vår syn på vilken inriktning och vilka bärande delar en sådan framtida reform behöver ha.

Sänkt skatt på arbete för att utbildning ska löna sig

Jämfört med nästan alla andra länder har Sverige både höga marginalskatter redan vid medelhöga inkomster, och de högsta marginalskatterna på de allra högsta inkomsterna. Detta bidrar mycket starkt till att utbildningspremien i Sverige är låg. Höga marginalskatter bidrar även tydligt till ett mindre effektivt skattesystem där de arbetade timmarna hålls tillbaka. En del av finansieringen av denna skattereform behöver fasas in över tid. Därför är det rimligt att också delar av sänkningen av den statliga inkomstskatten sker successivt. *Marginalskatten vid medelhöga och höga inkomster ska bli lägre. Därför ska värnskatten avskaffas, brytpunkten tydligt höjas och nivån på det första steget i den statliga skatten sänkas. De högsta marginalskatterna bör närma sig snittet i OECD.*

Sänkt skatt för en breddad arbetsmarknad

Sänkt skatt på arbete är ett led i att bryta den svenska arbetslöshetens struktur, med betydande sysselsättningsproblem för ungdomar med låg utbildning, utlandsfödda och personer med funktionsnedsättning. Höga arbetskraftskostnader begränsar särskilt den del av tjänstesektorn som skulle kunna fungera som en språngbräda in på arbetsmarknaden för dessa grupper. Vi bör bygga ut sådana avdrag och riktade skattesänkningar som breddar arbetsmarknaden med fler lågtröskeljobb. *Inkomstskatten och den totala beskattningen av de lägsta inkomsterna ska sjunka för att möjliggöra högre sysselsättning. Ytterligare skattesänkningar som breddar arbetsmarknaden ska genomföras.*

Bolagsbeskattningen behöver sänkas jämfört med i dag

Bolagsskatten är en central skatt för svensk konkurrenskraft och för tillväxten hos företag i vårt land. Bolagsskatten är också en av de faktorer som avgör var globala företag väljer att etablera verksamhet. Sverige har stegvis sänkt den formella bolagsskattesatsen, men så har också våra konkurrentländer gjort. Medan vi i mitten av 1990-talet hade en bolagsskattesats som var tydligt lägre än snittet i EU och OECD är vår bolagsskattesats nu på en genomsnittsnivå jämfört med vår omvärld. Det ökar risken för att företag väljer att investera i andra länder än Sverige. En lägre bolagsskatt bör bidra till bland annat högre sysselsättning, högre kapitalstock, högre utländska direktinvesteringar och högre BNP. Detta prioriteras högre än sänkt kapitalinkomstskatt. Kapitalinkomstskatten bör däremot ta steg mot ökad enhetlighet. *Bolagsskatten ska, i syfte att säkra den svenska konkurrenskraften, fortsätta att sänkas. Enhetligheten i kapitalinkomstbeskattningen ska öka.*

Sänkta flyttskatter för ökad rörlighet på bostadsmarknaden

Den svenska fastighetsbeskattningen präglas av mycket höga skatter vid försäljning och inköp av bostäder. Sverige har sannolikt de högsta sammanlagda beskattningen på reavinsterna från bostadsförsäljningar i hela OECD. Det bidrar bland annat till lägre rörlighet på bostadsmarknaden och en större bostadsbrist än vad som annars vore fallet. Flyttskatterna, särskilt i form av uppskovsbegränsning och räntebeläggning på uppskovsbelopp, ska sänkas. *Flyttskatten, reavinstbeskattningen, vid fastighetsförsäljningar ska sänkas för att öka rörligheten på bostadsmarknaden.*

Sänkta skatter behöver finansieras

Prioriterade skattesänkningar behöver finansieras fullt ut. En relativt hög konsumtionsbeskattning var en central del i den senaste skattereformen. Därefter har flera sänkningar genomförts, vilket har urholkat beskattningen av skattebasen. Generella konsumtionsskatter har lägre negativa effekter på BNP-nivå och sysselsättning än andra större typer av skatter. Därför kan det totala uttaget av konsumtionsskatter bli högre när flera andra skattebaser nu framöver bör beskattas lägre. Sverige har vidare i dag inte högre miljöskatter än vår omvärld, och deras storlek i relation till BNP har sjunkit något över tid. Även om man måste väga enskilda skattehöjningar mot deras effekt på konkurrenskraft och levnadsbetingelser, finns det möjlighet att både höja flertalet miljöskatter och bredda miljöskatteunderlaget. Både bland annat Riksbanken och Konjunkturinstitutet, liksom Internationella valutafonden och OECD, rekommenderar Sverige att sänka eller helt fasa ut ränteavdragen. Hushållens skuldsättning är i dag på en nivå som medför risker för både enskilda och samhället. Därför kan långsiktigt utfasade ränteavdrag vara en del av finansieringen i en samlad skattereform. En längre utfasning av ränteavdragen bör kopplas till successiva sänkningar av den statliga inkomstskatten. *Att sänka skatten på jobb och företagande kräver finansiering genom motsvarande skattehöjningar. Mervärdesskatten kan därför öka. Det kan åstadkommas genom att de olika moms nivåerna justeras något uppåt eller genom ökad enhetlighet. Den kommunala fastighetsavgiften kan höjas och ränteavdraget fasas ut under en längre period. Det totala uttaget av miljö- och klimatskatter kan också öka jämfört med i dag. Bland de skattebaser som kan beskattas hårdare finns exempelvis fordon och kemikalier.*

Alla behöver bidra och alla behöver se fördelarna

Sverige behöver en skattereform för att skapa grund för högre sysselsättning och mer företagande. Det är dock avgörande för legitimiteten i en samlad reform att alla både bidrar till finansieringen och får del av fördelarna. Därför är det bland annat centralt att skillnaden i beskattning mellan löntagare och pensionärer inte ökar. Skatteavdrag för barnfamiljer och höjda bostadstillägg kan vidare övervägas för att stärka vissa grupper i ljuset av bland annat höjda konsumtionsskatter. *En samlad reform ska inte innebära att skillnaden i beskattningen mellan löntagare och pensionärer ökar. Exempel på förändringar som därutöver kan övervägas är skatteavdrag för barnfamiljer, höjda bostadstillägg och höjda bostadsbidrag.*

Ett sysselsättningsmål för Sverige

Under denna mandatperiod kommer Sverige att prövas när en alltför oreformerad arbetsmarknad fortsätter att ställas inför en hårdnande internationell konkurrens. Därtill präglas den ekonomiska utvecklingen i vårt närområde av fortsatt osäkerhet med risk för svag utveckling på för Sverige viktiga exportmarknader.

Liberalerna avser att möta de utmaningar Sveriges ekonomi står inför med fortsatta strukturreformer. Vi föreslår i denna budget sänkta skatter på arbete, reformer för att företag ska kunna växa, liberaliserad arbetsrätt och nya vägar till riktiga yrkeskunskaper. Vi föreslår reformer för att öka byggandet och öka rörligheten på Sveriges bostadsmarknad.

Styrande för den ekonomiska politiken ska vara de mål som sätts upp för den. Vid sidan av de mål som framgår av det finanspolitiska ramverket har målen för sysselsättnings- och arbetsmarknadspolitiken en särskilt avgörande roll.

Därför är det allvarligt att den nuvarande regeringen i stället för ett mål för sysselsättningen valt att använda ett arbetslöshetsmål som sitt huvudsakliga riktmärke. Mål som fokuserar på delmängder av dem som inte är sysselsatta i stället för att öka antalet sysselsatta har varit ett återkommande inslag i socialdemokratiska regeringars ekonomiska politik. I dagsläget tar

detta sig uttryck i att regeringen i den ekonomiska vårpropositionen fastställt att antalet personer som arbetar och antalet arbetade timmar i ekonomin ska öka så mycket att Sverige når lägst arbetslöshet i EU år 2020.

Denna typ av mål har flera inbyggda brister. Exempelvis har regeringen fått kritik både för att de inte meddelat vilka ålderskategorier som avses och för att målet är formulerat i förhållande till andra länder. Om resten av Europa skulle få kraftigt ökad arbetslöshet skulle målet kunna nås även om den svenska arbetslösheten ökar i stället för att minska.

En ekonomisk politik som ensidigt formuleras med sikte på arbetslöshetsstatistiken riskerar särskilt att missa avgörande delar i att identifiera och bekämpa utanförskap. Även om sysselsättningen inte skulle växa nämnvärt, sjukskrivningarna skulle öka och fler skulle få förtidspension (sjuk- eller aktivitetsersättning) kommer en regering vägled av nuvarande mål att kunna hävda att deras politik för Sverige närmare målet att arbetslösheten blir lägre. Att människor slutar söka ett arbete, erbjuds en förtidspensionering eller övergår i sjukskrivning, och därmed träder ut ur arbetskraften, ska inte kunna registreras som en framgång. Som bland andra Finanspolitiska rådet har påtalat riskerar detta att leda till felslut där arbetslöshetsstatistiken förbättras genom politiska reformer som flyttar människor ur arbetskraften. Konjunkturinstitutet har bedömt att regeringens politik minskar den varaktiga sysselsättningen med 15 000–20 000 personer. Samtidigt leder åtgärderna till att arbetsutbudet minskar med minst 15 000 personer.

Politiken måste i stället ha som mål att så många arbetsföra som möjligt ska få bidra och komma i arbete. Därför föreslog Liberalerna i budgetmotionen 2016 ett nytt sysselsättningsmål för Sverige. Det är ett ambitiöst mål som kommer att vägleda oss i vårt eget ekonomisk-politiska utvecklingsarbete och som vi föreslår bör vägleda de nödvändiga reformerna av Sveriges arbetsmarknad.

Liberalernas förslag innebär att regeringens arbetslöshetsmål överges och ersätts med ett sysselsättningsmål. Särskilda delmål för hur många som jobbar bland unga, utrikes födda och äldre ska sättas upp. Detta leder politiken rätt och skapar ytterligare drivkrafter för nödvändiga reformer.

Liberalerna föreslår att målet formuleras enligt följande:
Sysselsättningen bland hela befolkningen (15–74 år) ska till 2025 öka till 70 procent.
År 2020 ska vi ha nått halvvägs till 68,5 procent.

Sysselsättningen bland unga (15–24 år) ska till 2025 öka till 45 procent.
År 2020 ska vi ha nått halvvägs.

Sysselsättningen bland utrikes födda ska till 2025 öka till 65 procent.
År 2020 ska vi ha nått halvvägs.

Sysselsättningen för äldre (65–74 år) ska till 2025 öka till 25 procent.
År 2020 ska vi ha nått halvvägs.

Liberalernas jobbmål innebär att 350 000 jobb behöver skapas redan till 2020 för att 5,2 miljoner människor då ska vara sysselsatta. Till 2025 krävs det att 600 000 nya jobb skapas för att målet ska nås, och av dem behöver cirka 200 000 skapas genom höjd potentiell sysselsättningsgrad, dvs. genom reformer som gör att arbetsmarknaden fungerar bättre. Vårt sysselsättningsmål är mer ambitiöst och täcker in större delar av befolkningen än det mål som tidigare har gällt rörande sysselsättningen i åldersgruppen 20–64 år. Det målet nåddes redan under alliansregeringen.

Genom att utforma politiken utifrån ett sysselsättningsmål och dela upp det i delmål för unga, utrikes födda och äldre kommer vi att leda politiken rätt. Det är unga och utrikes födda som har störst problem på den svenska arbetsmarknaden, och ska vi klara välfärden måste vi se till att fler människor arbetar längre upp i åldrarna.

Ett mål som innebär att cirka 200 000 fler jobb strukturellt måste komma till innebär att en reformagenda av samma mått som genomfördes under alliansregeringens första två mandatperioder behöver genomföras ytterligare en gång. Det visar den höga ambitionen i vårt mål, men är också en signal om att vi bedömer att Alliansen ändå inte kom tillräckligt långt.

Alliansen styrde i två mandatperioder Sverige mot högre sysselsättning, men det krävs ytterligare och omfattande förändringar av arbetsmarknadens funktionssätt om den svenska sysselsättningen märkbart ska stiga och utanförskapet tryckas tillbaka.

Finanspolitiska rådet pekar ut det svenska anställningsskyddet och de kollektivavtalade minimilönerna som områden där arbetsmarknaden fungerar dåligt. Konjunkturinstitutet beskriver den svenska arbetsmarknaden som tudelad där höga lägstalöner gör att unga och andra grupper med svag förankring inte kommer i anställning.

Vår utgångspunkt i de reformer vi redan föreslagit, föreslår i denna motion och kommer att föreslå i senare motioner ska möta dessa utmaningar på allvar. Det handlar om att stärka övergången mellan skola och arbete och öppna upp en svår och stängd arbetsmarknad genom fler enkla arbeten.

Sverige behöver startjobb

Sverige har i praktiken bland de högsta ingångslönerna i hela EU. Vi har den lägsta lönespridningen i hela OECD, både mätt som de lägsta lönerna i relation till de höga lönerna och de lägsta lönerna i relation till medianlönen. Därutöver är den samlade beskattningen, trots sänkningar, fortfarande alltför hög på jobb med lägre lön.

Detta får konsekvenser för hur bred arbetsmarknaden blir. När lönen måste vara hög blir jobben med lägre produktivitet färre. Ett mått på detta är att Sverige har lägst andel jobb som inte kräver någon särskild utbildning eller enbart grundläggande sådan av alla länder i EU. Andelen enkla jobb i Sverige är 5 procent mot EU-snittet på 9 procent.

Detta är en delförklaring både till att vi har EU:s största sysselsättningsgap mellan inrikes och utrikes födda och en lägre sysselsättningsgrad än snittet i OECD för personer med de lägsta kunskapsnivåerna.

Liberalerna har därför presenterat en modell med startjobb med lägre lön, låg skatt och avskaffade arbetsgivaravgifter. I första hand vill Liberalerna att modellen ska komma på plats genom avtal mellan arbetsmarknadens parter. Det gör att startjobben i denna motion inte föreslås som en skarp och siffersatt åtgärd. Vi avser att återkomma i senare budgetmotioner, under förutsättning att arbetsmarknadens parter inte kommer att ta sitt ansvar, till hur startjobben kan förverkligas för att bidra till att bredda den svenska arbetsmarknaden.

Bakgrund: Brett forskningsstöd för att lägstalönerna är ett problem

Flera organisationer och expertmyndigheter menar att de svenska ingångslönerna är ett problem för arbetslösheten eller integrationen. Bland dessa kan nämnas Internationella valutafonden, Konjunkturinstitutet, Finanspolitiska rådet, EU-kommissionen och OECD. Finanspolitiska rådet menar explicit att nya typer av jobb med lägre löner måste till.

Forskningsläget om effekterna av höjda lägstalöner i Sverige är inte, som ibland påstås, blandat. Samtliga sex studier på svenska data visar att höjda lägstalöner har negativa effekter på den sammantagna sysselsättningen eller på sysselsättningen i redan utsatta grupper. Internationellt, där många studier mäter effekten på höjningar av mycket låga lägstalöner, är bilden mer blandad. Sammantaget finns dock en tydlig övervikt av studier som visar på en negativ, om ibland liten, sysselsättningseffekt av höjda lägstalöner.

Bakgrund: Dagens insatser är otillräckliga

Det finns flera insatser i dag för att hjälpa unga och utrikes födda in på arbetsmarknaden. I debatten hänvisas ofta till instegsjobben som ger en betydande lönesubvention om 80 procent. Det är dock en stödform som är förknippad med mycket administration. Den kan bara ges de första tre åren efter att personen fått uppehållstillstånd, den kräver att personen är inskriven som arbetssökande via Arbetsförmedlingen och att hen läser sfi samt att avtal sluts med det lokala facket. Det innebär också att kollektivavtalade försäkringar ska betalas. Mindre än 5 000 personer årligen omfattas av instegsjobb, och en anställning på heltid kan maximalt vara i tolv månader. Det är sammantaget en åtgärd som visat sig mindre framgångsrik.

Yrkesintroduktionsanställning (YA) är på samma sätt en stödform som vänder sig till unga under 25 år. Arbetsgivaren får där stöd motsvarande arbetsgivaravgiften samt för handledning. Lönen motsvarar den kollektivavtalade nivån, men en del av arbetstiden kan avsättas till en ej betald utbildning. Arbetsgivaren kan bara få stöd i upp till tolv månader. Runt 1 000 personer väntas ha ett YA-jobb i år.

Nyanlända, liksom långtidsarbetslösa, omfattas de tre första åren i landet också av de så kallade nystartsjobben. Ersättningen här motsvarar mellan hela eller två gånger hela arbetsgivaravgiften beroende på hur länge personen varit frånvarande från arbetsmarknaden.

Dessa och motsvarande subventioner har varierande framgång. Medan volymen på nystartsjobben har växt, mycket tack vare deras relativa enkelhet, är antalet personer i YA-jobben och instegsjobben få.

Återkommande kommentarer från företagen är att anställningsformerna upplevs som komplicerade och att långsiktigheten är begränsad. Det handlar exempelvis om krav på hur handledningen ska vara utformad, hur utbildningsplaner ska läggas upp och att krav finns på att gå via Arbetsförmedlingen. Ytterligare kritik riktas mot att det i flera fall ställs krav på kollektivtal eller kollektivavtalade försäkringar, vilket ökar kostnaderna och begränsar antalet företag som kan använda sig av anställningsformerna.

En ny anställningsform: startjobb

Om inte arbetsmarknadens parter kommer överens om avtal som tydligt breddar arbetsmarknaden kommer Liberalerna att ta det ansvar parterna inte vill bära.

Vårt förslag är att i så fall införa en ny anställningsform där lönen är lägre, inkomstskatten låg och arbetsgivaravgifterna avskaffade. Vi väljer att kalla det för vad det är: ett startjobb.

Den nya anställningsformen ska vara enkel och rättighetsstyrd. Den ska inte kräva godkännande av Arbetsförmedlingen eller arbetsmarknadens parter. Av det följer att kollektivavtal inte behövs. Vi avser att i lag reglera att arbetstagarens och arbetsgivarens rätt att använda sig av anställningsformen inte går förhandla bort genom kollektivavtal.

Startjobbet ska vara en väg in på den svenska arbetsmarknaden. Den nya anställningsformen ska omfatta personer upp till 23 års ålder eller under de första fem åren efter det första beslutet om uppehållstillstånd.

I ett startjobb ska månadslönen vara mellan 14 000 och 16 000 kronor. Inga arbetsgivaravgifter ska utgå och kollektivavtalade försäkringar ska inte behöva betalas.

Detta innebär att arbetsgivarnas kostnad i startjobben kan halveras jämfört med en motsvarande anställning på den reguljära arbetsmarknaden. En vanlig ingångslön motsvarar i dag en total kostnad inklusive arbetsgivaravgifter och kollektivavtalade försäkringar på uppemot 30 000 kronor.

Det lönespann som föreslås i startjobben är högre än eller motsvarar minimilönen i länder vi ofta jämför oss med. De är exempelvis högre än de lägsta tillåtna lönerna i Tyskland, Frankrike och Storbritannien.

För den enskilde innebär lönenivån en månadslön efter skatt på ca 11 500 kronor med dagens beskattning. Vi är beredda att ytterligare sänka beskattningen vid dessa inkomstnivåer inom ramen för en samlad skattereform. Inkomsten är pensionsgrundande då staten täcker upp inbetalningarna. Sammanhållningen i samhället stärks när fler kommer i jobb. Enligt RUT motsvarar startjobbets nettolön en högre månadsinkomst än vad 2,1 miljoner svenskar över 19 år har i dag. Lönen i startjobben är alltså betydligt högre än de inkomster som studenter, många pensionärer och andra har. Lönen är relativt låg, men den går att leva på.

Startjobben ska innebära ett minimum av regleringar och administrativ börda. Däremot ska inte nya startjobsanställningar få ingås på arbetsplatser som sagt upp personer på grund av arbetsbrist de senaste tolv månaderna. Det ska alltså inte vara möjligt att ersätta befintliga jobb med startjobb.

Nya prioriteringar i den ekonomiska vårmotionen

Stärk försvaret i en orolig tid

Nya medel till försvaret utöver tidigare satsning

Vi lever i en säkerhetspolitiskt orolig tid. Den ryska militära aktiviteten i Östersjön ökar och det ryska tonläget mot Sverige och våra grannländer blir allt högre. Under ett årtionde har Ryssland satsat stort på att rusta upp sin krigsmakt. Den ökande ryska militära förmågan och brutaliseringen av det ryska ledarskapet är, i kombination med nedmonteringen av demokratiska strukturer inklusive de drastiskt försämrade möjligheterna för medier att verka fritt och repressionen mot det civila samhället och kränkningarna av hbt-personers rättigheter, en klar riskfaktor.

Den ryska aggressiviteten nådde en ny gräns då Ryssland i mars 2014 gick in med militär i Ukraina och annekterade Krimhalvön. Ända sedan dess har Ryssland aktivt bistått separatiststyrkor i östra Ukraina. Det ryska agerandet förklarades med behovet att försvara den ryska minoritetens rättigheter. I själva verket handlade det om att säkra strategiska land- och kustområden och förhindra Ukrainas integration med väst.

Det ryska agerandet strider mot såväl internationell rätt som avtal ingångna av Ryssland vilket kommer att få följder för Europas säkerhetspolitik under lång tid framöver. De skäl som Putin angav för inmarschen i Georgien och Ukraina skulle lika väl kunna åberopas mot de baltiska länderna.

Trots ingångna avtal om eldupphör har konflikten i Ukraina utvecklats till en krigssituation. Detta sker i ett av EU:s grannländer, i Sveriges närhet.

Den ryska militära kapaciteten har blivit mer offensiv också i vårt närområde och den ryska militära aktiviteten i och runt Östersjön har ökat. Sverige har upplevt en bedömd ubåtskränkning. Vårt land, liksom våra nordiska grannländer, har utsatts för upprepade ryska kränkningar i luften och till sjöss. Av Säpo beskrivs Ryssland som det största underrättelsehotet mot Sverige och spionaget har ökat i samband med Ukrainakrisen.

Säkerheten i vårt närområde, i synnerhet i Östersjön, har kraftigt försämrats. Svensk försvarspolitik måste ställas om. Den nationella dimensionen ska prioriteras. Försvaret av Sverige måste vara Försvarsmaktens huvuduppgift. För Liberalerna är det givet att försvarsförmågan måste öka för att möta en ny och mer bister verklighet.

I budgetmotionen för 2016 presenterade vi en tydlig förstärkning av försvarsanslaget om 1 000 miljoner 2016 samt 2 000 miljoner åren därefter. Vi betonade att de ekonomiska anslagen sammantaget, inklusive en kompensation för ökade ungdomsarbetsgivaravgifter och hyreshöjningar för Försvarsmakten och Fortifikationsverket, måste höjas.

Vi gör bedömningen att ytterligare medel behöver tillföras. *Utöver tidigare avsatta medel föreslår vi att ytterligare 1 000 miljoner avsätts för år 2017.* Totalt avsätts därmed tio miljarder mer än regeringen över den kommande femårsperioden.

Det stod redan från början klart att de medel som regeringen 2015 anslog för att stärka svensk försvarsförmåga var långt ifrån tillräckliga för att Sverige ska kunna leva upp till de krav som fred och säkerhet i vår tid ställer. Denna bild har nu förstärkts.

Trots att det nu bara gått ett år sedan den så kallade försvarsöverenskommelsen träffades, är haveriet i inriktningsbeslutets försvarsekonomi redan ett faktum. Detta beror bland annat på att beställningen av nya JAS Gripen 39 E inte valutasäkrats, och att valutarisken enligt avtalet ska tas av Försvarsmakten. Sedan beslutet om anskaffning togs har priset för en amerikansk dollar ökat från drygt sex till drygt åtta kronor. Detta innebär en stor kostnadsökning eftersom bland annat motorn består av amerikanska komponenter.

Priset på anskaffningen av nästa generations ubåt (NGU) har, utan riksdagens godkännande, gjorts beroende av att export sker – något som i nuläget framstår som osäkert. I värsta fall innebär detta stora kostnadsökningar för Sverige, eftersom vi då inte kan dela utvecklingskostnaderna med något annat land.

Samtidigt har Norge hävt sitt köp av de svenska artilleripjäserna Archer. Köpare saknas och det framstår nu som oundvikligt att de tillförs och bekostas av det svenska försvaret. Det kommer att medföra omfattande och icke förutsedda merkostnader.

Liberalerna har länge betonat Gotlands betydelse för ett effektivt försvar av Sverige. Mot bakgrund av det försämrade säkerhetsläget menar vi att Gotlands strategiska särställning och geopolitiska betydelse har ökat. Med långräckviddiga robotvapen på ön kan vi ingripa mot i stort sett allt som rör sig på Egentliga Östersjöns yta och därmed mycket tidigt möta en motståndare. Gotland kommer sannolikt att beröras i händelse av en konflikt i vårt närområde. Skulle Gotland ockuperas av främmande makt blir försvaret av Sverige och av Baltikum nästintill en omöjlighet.

Remilitariseringen av den mest strategiskt belägna delen av Sverige kan inte vänta. Liberalerna föreslår därför att en bataljonsstridsgrupp, vars stomme är tung kustrobot och långräckviddigt luftvärn, placeras på ön. Att placera övertaliga Robot 70 på Gotland representerar en viktig tröskelhöjning för Gotland och försvaret av Sverige. Hemvärnet på Gotland bör tillföras ytterligare eldkraft genom två kompanier med Robot 70 när vapnet avvecklas inom den övriga krigsorganisationen.

Rapporterna om främmande undervattensverksamhet runt Östersjön är frekventa. Sverige bör nu anskaffa Sea Hawk-helikoptrar för att snabbt återfå förmågan att jaga och bekämpa ubåtar från luften som vi hade på 1980- och 1990-talen.

Sjöminor är ett billigt, men mycket effektivt sätt att begränsa en sjögående motståndares handlingsfrihet. Med tanke på omvärldsläget måste vår förmåga till minstrid utvecklas. Det handlar om planering, övningar och materielanskaffning.

En nationell, svensk försvarsförmåga måste också bygga på att hindra en motståndare från att landstiga. En angripare som skaffat sig ett brohuvud blir väsentligt svårare att handskas med. Vid en eventuell extra anskaffning av haubitsar till det svenska försvaret anser därför Liberalerna att en del av dessa bör tilldelas marinen som kustartilleri. Tillsammans med tung kustrobot kommer de att verka starkt avhållande mot försök till landstigningar på svensk kust.

Med det allt mer osäkra omvärldsläget i vårt närområde ökar behovet av att ha ett trovärdigt nationellt försvar med stark tröskelförmåga. Vid ett väpnat angrepp ligger vår bästa chans i att möta en fiende tidigt och innan fienden stigit i land. Detta har under långa tider fått Sverige att prioritera flygstridskrafterna. Ett flygvapen är dock inte bara flygplan, utan också vapen.

Det är dock inte tillräckligt att ha många stridsflygplan om inte piloterna är väl tränade och planen tillräckligt beväpnade. Fler flygtimmar ger bättre förutsättningar att upprätthålla den samlade kompetensen i stridsflygsystemet.

Situationen i vår omvärld är både orolig och oförutsägbar, med konflikter som rasar på flera kontinenter. Därför är det viktigt att Sverige även fortsättningsvis är berett att delta i internationella insatser utomlands, exempelvis inom ramen för FN, EU, Nato och särskilt bildade koalitioner.

Liberalerna och Alliansen motsatte sig, och beklagar nedläggningen av Försvarsexportmyndigheten, som nu är ett faktum. En nedläggning av myndigheten leder till minskad transparens och ökad kompetensflykt.

För drygt fem år sedan beslutade riksdagen att göra värnplikten vilande i fredstid. Men riksdagen beslutade också att plikten kunde införas på nytt om läget i omvärlden drastiskt försämrades eller om försvaret inte kunde rekrytera frivilliga soldater.

Vi står nu inför en situation där båda dessa scenarier blivit verklighet. Försvarsmakten upplever stora svårigheter med att rekrytera och utbilda yrkessoldater och soldaterna hoppar av i förtid. Samtidigt har läget i omvärlden snabbt försämrats.

Liberalerna anser därför att processen för att aktivera värnplikten behöver påskyndas. En aktiverad värnplikt ska inte ersätta ett yrkesförsvaret, utan komplettera den rekrytering av soldater som sker på frivillig väg.

Vi vill ha ett system som är en kombination av yrkesförsvaret och värnplikt, i likhet med vad som finns i till exempel Norge och Danmark. Med värnplikten ser vi till att försvaret snabbt kan mobilisera. Anställda soldater säkerställer hög beredskap och gör att Sverige kan delta i internationella insatser. En återinförd värnplikt skulle innebära att vi aktiverar värnpliktslagen där en allmän och könsneutral mönstringsplikt ska ingå. Det är inte en fråga om att återställa plikten som den tidigare såg ut, med tiotusentals som kallades in för att genomföra allmän värnplikt. I stället handlar det om att de luckor som finns i förbanden i dag ska kunna fyllas upp och tillräcklig kompetens tillföras.

Sverige behöver dessutom fler enheter som snabbt kan kallas in vid ett försämrat läge. Dagens yrkesförsvaret har för få krigsförband. Fördelen med värnplikt är att man snabbt kan öka antalet förband.

Resultatet av 2015 års försvarsuppgörelse, som Liberalerna ställde sig utanför eftersom ambitionerna var alltför lågt satta, blev ännu en bred utredning av personalförsörjningen, inklusive en studie av värnpliktsystemet i Danmark och Norge. Även om en utredning är ett steg i rätt riktning hade Liberalerna föredragit en aktivering av värnplikten här och nu.

Vi vill ta ett substantiellt steg mot en aktivering av värnplikten genom att införa en pilotverksamhet med plikt så fort som möjligt.

Liberalerna prioriterar satsningar på försvaret, men oavsett resurserna behöver försvaret även stärkas genom ett svenskt Natomedlemskap. Sverige kan inte uteslutande spendera sig till den nödvändiga försvarsförmågan. Den säkras genom samarbete.

Ett medlemskap i Nato skulle skapa förutsättningar för ett förtroendefullt samarbete med de övriga nordiska och baltiska länderna. Vi skulle vara med och fatta beslut i stället för att passivt invänta andras ställningstaganden.

Att Sverige under 20 år har utvecklat ett mycket nära samarbete med Nato konstateras av utredaren Tomas Bertelman som betonar att Sverige har ställt upp i alla större FN-mandaterade Nato-operationer och deltagit i de flesta Nato-ledda övningar i Europa. Samtidigt står Sverige utanför Natos kollektiva försvar och medbeslutande. Bertelman drar den rimliga slutsatsen att ett svenskt medlemskap i Nato bör utredas.

Därför krävde Liberalerna i de försvarssamtal som fördes inför förra vårens försvarsbeslut en utredning av ett svenskt Natomedlemskap. I stället kom regeringen och de tre övriga allianspartierna överens om en allmängiltig säkerhetspolitisk utredning om för- och nackdelar med Sveriges internationella samarbeten i stort – i princip detsamma som Bertelman redan gjort. Därtill får utredningen inte utvärdera den militära alliansfriheten. Det beklagar vi. Däremot välkomnar vi att alla allianspartier numera är på väg att ställa sig bakom ett svenskt Natomedlemskap, något som Liberalerna tog ställning för redan 1999.

Det försämrade omvärldsläget kräver snabba svar på hur vi bäst förbereder ett svenskt medlemskap. Liberalernas mål är en Nato-anslutning under innevarande mandatperiod. Inget annat kan på ett lika avgörande sätt förbättra vår nationella säkerhet.

Spara inte på de mest utsatta

Värna den personliga assistansen

Liberalerna har varit pådrivande vid flera viktiga reformer för personer med funktionsnedsättning, inte minst LSS-reformen som var ett stort framsteg i arbetet för full delaktighet och jämlikhet för personer med funktionsnedsättningar. Det mest uppmärksammade inslaget i reformen var införandet av rätt till personlig assistans. Tanken var att människor som dagligen är beroende av olika stödinsatser skulle få ett reellt inflytande över sina liv, till exempel över vem som skulle ge hjälp och stöd.

LSS-reformen är nu 22 år. Den är lappad och lagad, samtidigt som samhället och situationen för personer med funktionsnedsättningar förändrats. Rättspraxis har samtidigt blivit allt snålare. LSS behöver moderniseras. Det är angeläget att den utredning om LSS som regeringen aviserat blir en bred utredning, inriktad på jämlikhet och delaktighet för personer med omfattande funktionsnedsättningar. Samtidigt behövs också åtgärder på kort sikt, för att värna intentionerna i LSS-reformen.

Personlig assistans är en stor post i statens budget. Den ger också mycket tillbaka. Det viktigaste är naturligtvis sådant som inte går att mäta i pengar, som ett värdigt liv för de allra mest utsatta. Att leva, inte bara överleva. Men den innebär också att personer med assistans kan arbeta och betala skatt, och att deras anhöriga kan delta fullt ut på arbetsmarknaden. Därutöver är yrket som personlig assistent ett vanligt första jobb, och en bra väg in på arbetsmarknaden.

Regeringens uppmaning i årets regleringsbrev till Försäkringskassan om att den ”ska bidra till att bryta utvecklingen av antalet timmar inom assistansersättningen” är tveksam både i princip och i sak. Den är tveksam i princip, eftersom Försäkringskassans självständighet vad gäller beslut i ett ärende som rör myndighetsutövning mot en enskild är skyddad i grundlag (regeringsformen 12 kap. 2 §). Den är också tveksam i sak, eftersom den riskerar att leda till att personer med stort behov av stöd inte får den hjälp de behöver och enligt lag har rätt till. Vi menar att regeringen bör dra tillbaka detta uppdrag. *Försäkringskassan har i budgetunderlaget för 2017 inte kunnat skatta*

kostnadseffekten av detta uppdrag, men vi tar höjd och avsätter 1 000 miljoner mer per år än regeringen från och med 2017 på den statliga assistansersättningen.

Liberalerna har hittills accepterat uteblivna och låga uppräknings av schablonersättningen för assistans de senaste åren, eftersom det har pågått ett arbete med att reformera ersättningssystemet så att det blir rättvist, rättssäkert, förutsägbart och långsiktigt hållbart. Detta reformarbete måste slutföras utan dröjsmål. Att långsamt urholka ersättningsnivåerna kommer inte att lösa några av de problem som finns med dagens modell.

Fler poliser och effektivare brottsutredningar

Rättsstaten ska stärkas. Sverige ska vara ett tryggt land att leva i. Alla kan bidra till ett tryggare Sverige, men det är endast staten som ska bekämpa brott och ansvara för en fungerande rättsordning. Att förebygga brott, lagföra brott och verka för ökad trygghet i vardagen tillhör statens absoluta kärnuppgifter.

I dag står svensk polis inför stora utmaningar. Förändringar i samhället och en påtagligt förändrad omvärld gör att polisväsendet är otillräckligt dimensionerat. Sverige behöver fler poliser.

Efter valsegern 2006 förverkligade Alliansen sitt vallöfte om att bygga ut polisväsendet så att det skulle finnas minst 20 000 poliser. Det var på sin tid en mycket ambitiös förstärkning. Nu, tio år senare, finns dock ett antal faktorer som visar att den satsningen inte längre är tillräcklig:

1. *Ökande befolkning.* Målet med 20 000 poliser sattes i en tid då Sverige hade 9,1 miljoner invånare. I dag har Sverige 9,9 miljoner invånare och befolkningsökningen är historiskt mycket hög. Nästa år beräknas 10-miljonersstrecket passeras och redan år 2024 väntas Sverige ha 11 miljoner invånare.
2. *Migrationen.* Den dramatiskt förändrade migrantsituationen har lett till en väsentligt ökad arbetsbelastning för polisen, som har en nyckelroll både genom gränspolisverksamheten och genom ansvaret för att upprätthålla ordning och säkerhet.
3. *Det förhöjda terrorhotet.* Det förändrade säkerhetsläget i världen och framväxten av internationellt verksamma terrornätverk gör att polisen tillsammans med andra samhällsaktörer behöver stärka sin förmåga att förebygga terrorism och värna mänskliga fri- och rättigheter.
4. *En närvarande polis i hela Sverige.* Det är viktigt att polisen ges förutsättningar till att öka sin närvaro i områden med stark befolkningsökning och samtidigt hålla en god närvaro i hela landet.

Vi behöver möta denna verklighet med ytterligare resurser och ytterligare reformer.

2 500 fler poliser till år 2020

Liberalernas slutsats är att det är hög tid att förstärka Polismyndigheten med betydligt fler poliser. Polismyndigheten har i en tidigare skrivelse kostnadsberäknat tre olika scenarier för en utbyggnad. Det lägsta scenariot innebär 1 500 fler poliser till slutet av

2020, mellanscenariot innebär 2 000 fler poliser och det högsta scenariot innebär 2 500 fler poliser till 2020 års utgång.

Liberalerna anser att det är det mest ambitiösa scenariot som bör genomföras. I en inledande fas betyder detta att antalet platser på landets polisutbildningar ökar, varefter antalet poliser successivt ökar i takt med att dessa är färdiga att gå i aktiv tjänst. *Reformen innebär ökade statsutgifter för 2017 med 200 miljoner kronor, för 2018 med 300 miljoner kronor och 2019 med 700 miljoner kronor.*

I detta förslag följer Liberalerna den tidsplan och kostnadsberäkning som Polismyndigheten redovisat. Detta innebär att antalet poliser vid utgången av 2020 kommer att vara 2 500 fler. Efter att reformen är fullt genomförd och poliserna är i tjänst bedöms kostnaderna öka med ungefär ytterligare en miljard kronor.

För att ge polisen bättre möjligheter att använda utbildade poliser effektivt behövs också en utbyggnad av antalet civilanställda. Dessa kan avlasta poliserna med administrativt stöd, och kan även bidra med expertkunskaper på olika sakområden. Polismyndigheten har påbörjat arbetet med att öka antalet civilanställda och har också getts en mindre förstärkning i vårändringsbudgeten för 2016. *Liberalerna anvisar därutöver ytterligare 100 miljoner kronor per år från 2017 för fortsatt utbyggnad av antalet civilanställda.*

Stärk nationellt forensiskt centrum

Den kriminaltekniska verksamheten är av största betydelse för att polisen och åklagare ska kunna utreda och lagföra brott, särskilt av komplicerad art. Analyser av fingeravtryck, hårstrån, blodspår eller vapen leder ofta fram till teknisk bevisning som är avgörande i en rättsprocess. Kriminaltekniska analyser hjälper också till att utesluta tänkbara gärningsmän och förebygger därmed att fel personer involveras i en brottsutredning.

Polismyndighetens kriminaltekniska arbete är samlat vid Nationellt forensiskt centrum (NFC), som fram till 2015 hette Statens kriminaltekniska laboratorium (SKL). NFC:s verksamhet bedrivs i Linköping samt vid tre regionala laboratorier i Stockholm, Göteborg och Malmö. I dag är verksamheten hårt ansträngd. Alltför ofta tar analysen så lång tid att värdefullt utredningsarbete försenas, med de risker detta innebär för att det blir omöjligt att hinna knyta gärningsmannen till brottet. Liberalerna anser att den verksamhet som bedrivs vid NFC måste få utökade resurser, så att brottsutredningarna blir effektivare och fler gärningsmän kan lagföras. *Vi öronmärker därför 20 miljoner kronor årligen till verksamheten vid Nationellt forensiskt centrum.*

Beredskapspolisen – en resurs vid allvarliga störningar

Liberalerna föreslår även att beredskapspolisen återinförs och successivt byggs upp till en styrka på totalt 5 000 personer. Beredskapspolisen är en reservpolis som ska kunna kallas in vid kriser och samhällsstörningar.

Beredskapspolisen fanns fram till 2012 och var ursprungligen en del av civilförsvaret, men flyttades 1986 till en särskild organisation. Efter det kalla krigets slut bantades beredskapspolisen till 1 500 personer, som genomgick en kortare grundutbildning och därefter repetitionsutbildning vartannat år.

Beredskapspolisen kunde hjälpa till med bevakningsuppgifter, transporter, räddningstjänst, tillträdesskydd och bistånd med att upprätthålla ordning vid olyckor, översvämningar, störningar i infrastruktursystemet med mera. Däremot fick beredskapspolisen efter 2009 inte delta i polisverksamhet där det fanns en påtaglig risk att de kunde komma att använda våld mot enskilda.

Även om beredskapspolisen sällan kom till användning bedömdes organisationen fungera mycket väl. Kompetensen och utrustningen för uppdraget ansågs vara mycket god, liksom möjligheten att snabbt kalla in den i tjänst.

I en rapport upprättad inom Rikspolisstyrelsen 2010 föreslogs ändå att beredskapspolisen skulle avvecklas. Skälen var i huvudsak två:

1. Det som i rapporten kallas för ”[p]olisens exempellösa personalförstärkning”.
2. Förändringen av totalförsvarsplikten i fredstid.

Regeringen följde Rikspolisstyrelsens bedömning, och beredskapspolisen lades ned den 1 oktober 2012. Regeringen uteslöt dock inte att det vid behov skulle kunna bli aktuellt att återinföra organisationen.

Sedan dess har omvärldsläget och polisens förutsättningar förändrats i grunden. Liberalerna menar nu att det är dags att ta steget och på nytt bygga upp en organisation för beredskapspolisen. Enbart det senaste årets händelser visar att polisen i vissa mycket ansträngda lägen, där hela samhällsorganisationen sätts på prov, måste kunna kalla in förstärkningar. Därför behövs en ny och modern beredskapspolis.

Beredskapspolisen hade till exempel kunnat vara en värdefull förstärkning under den akuta flyktingkrisen hösten 2015. Även de inre gränskontrollerna som pågått sedan november 2015 drar många personalresurser från polisens möjligheter att förebygga eller ingripa mot brott. Skogsbranden i Västmanland 2014 är ett annat exempel där beredskapspolisen hade kunnat fylla en viktig funktion.

Liberalerna vill skapa en modern beredskapspolis, som ska kunna kallas in i fler situationer än förut. Tjänstgöringen ska bygga på frivillighet och tidsbegränsade kontrakt för personer som har detta som ett åtagande vid sidan av sitt ordinarie arbete. Beredskapspolis ska stå under befäl av polis. Det ska finnas en god täckning i alla polisregioner och län. Organisationen bör byggas ut stegvis till totalt 5 000 personer.

När Rikspolisstyrelsen 2010 kartlade yrkesbakgrunden för beredskapspoliserna visade det sig att det fanns en stor mångfald av erfarenheter och kompetenser. Beredskapspoliser var allt från poliser och väktare till skogsarbetare, förskollärare, sjuksköterskor, psykologer, piloter och kranförare.

På samma sätt tror vi att rekryteringen till framtidens beredskapspolis kan komma från många olika håll. Några naturliga rekryteringsbaser är polisstudenter, polisutbildade som bytt yrke samt militärpoliser som inte gått vidare till tjänstgöring inom den ordinarie polisen. Därutöver finns det en stor potential inom Hemvärnet samt de frivilliga försvarsorganisationerna.

Fullt utbyggd beräknas årskostnaden för den beredskapspolis vi föreslår att ligga på cirka 200 miljoner kronor. Den budgetram vi reserverar möjliggör ett aktivt och kontinuerligt utnyttjande av beredskapspolisen som en stödresurs i samhället.

Liberalerna anvisar 50 miljoner kronor år 2017, 100 miljoner kronor år 2018 och 200 miljoner kronor år 2019 för uppbyggnaden av den nya organisationen. Denna budgetram gör det möjligt för den nya organisationen att vara fullt utbyggd till utgången av år 2019.

En miljard till skolan

Kommission för ordning och reda samt stöd till utsatta skolor med ordningsproblem

Den svenska skolan har stora brister vad gäller studiero i klassrummen. Vi vill därför ge ett stöd till skolor att arbeta förebyggande. Vuxna i skolan måste ha befogenheter och ta ansvar för att skapa ordning, studiero och trygghet. De internationella undersökningar som visar på att kunskapsresultaten i svensk skola sjunkit i ett par decennier visar också att vi har stora ordningsproblem jämfört med andra länder.

När oordning och stök tillåts i klassrummen sänder det signalen att det som sker i skolan inte är så viktigt. Ska vi lyfta resultaten i skolan måste vi också ta tag i de stora ordningsproblem som råder där. Att få studiero i skolan är ett gemensamt ansvar som eleven delar med vårdnadshavarna, skolan och det politiska systemet.

Från politiskt håll måste vi ge verktyg och stöd åt de skolledare, lärare och övrig personal som har att hantera en stökig vardag, något som också drabbar eleverna, och ge dem möjlighet att arbeta förebyggande för en trygg miljö i klassrummet.

Det är nu viktigt att det tas ett samlat grepp för att skapa ordning, studiero och trygghet i den svenska skolan. Därför vill Liberalerna införa ett stöd till utsatta skolor som kan sökas av huvudmännen för att långsiktigt verka för ökad studiero. Skolorna kan själva utforma förslag till satsningar, till exempel på nya arbetsmetoder, fler vuxna i skolan, ökat föräldraansvar eller samarbete med organisationer som kan arbeta förebyggande. Det finns flera goda exempel i andra länder i Europa att lära av.

Frågan om bristande studiero måste dock lyftas högre upp på den politiska agendan. Antalet anmälningar om våld i skolan som Arbetsmiljöverket ser som allvarliga ökade med nästan 40 procent mellan 2012 och 2014. Regeringen bör därför utöver att anslå resurser för att förebygga skolans ordningsproblem inrätta en kommission som får i uppdrag att fördela bidragen och aktivt arbeta för ordning och reda i skolan. *Till bidraget och kommissionen för ordning och reda i skolan avsätts 150 miljoner kronor per år från 2017 och framåt.*

Fler förstelärare i utanförskapsområdena

För elever i skolor i utanförskapsområden – områden där arbetslösheten är hög och utbildningsnivån låg – är utmaningarna extra stora. De elever som har de sämsta förutsättningarna ska ha mer ekonomiska resurser, men också möta de skickligaste lärarna och rektorerna. För att uppmuntra lärare och rektorer att söka sig till tjänster i skolor i utanförskapsområden ska dessa ges bättre löne- och arbetsvillkor.

För att göra läraryrket mer attraktivt och skapa möjligheter att utvecklas i yrket införde alliansregeringen ett särskilt statsbidrag som ger en löneökning på 5 000 kronor per månad till särskilt skickliga lärare med en karriärtjänst som förstelärare. Den nuvarande regeringen har sänkt ambitionen och valt att inte fortsätta att bygga ut karriärtjänstreformen. Liberalerna vill nu höja ambitionsnivån och gå tillbaka till den utbyggnadstakt som gällde under alliansregeringen och vi vill därutöver göra en särskild satsning på karriärtjänster – bl.a. förstelärare – i utanförskapsområdena. *För den*

särskilda satsningen på karriärtjänster i utanförskapsområdena avsätter vi 300 miljoner kronor från 2017 och framåt.

Lärarassistenter för att avlasta lärarna

Lärarnas arbetsmiljö och situation på skolorna måste förbättras. I dag upplever många lärare att allt annat än undervisningen stjälar deras tid, t.ex. administration, föräldrakontakter och rastvaktning. It-infrastrukturen på skolorna måste byggas ut så att lärarna har modern utrustning och ett starkt datorstöd både för sin undervisning, men också för administrationen.

För att minska lärarnas arbetsbörda bör en ny yrkeskategori införas, lärarassistenter. Assistenterna ska kunna ta över administrativa och praktiska uppgifter för att frigöra tid åt lärarna och rektorerna så att de kan ägna sig åt sina kärnuppgifter i skolan.

För att komma igång med anställningsformen bör staten under ett inledningsskede täcka kostnaderna för en del av lönen. *För att täcka minst 25 procent av lönekostnaderna för lärarassistenter avsätter vi 200 miljoner kronor från 2017 och framåt.*

Förläng skolplikten och halvera sommarlovet för nyanlända

De nyanlända som kommer till Sverige i förskole- och lågstadieåldern klarar sig ofta förhållandevis bra och bör ha goda förutsättningar att uppnå grundskolans kunskapsmål. Detta oavsett vilka sociala och ekonomiska förhållanden de kommer ifrån. De lär sig snabbt svenska när de befinner sig i skolan och får möjlighet att umgås med jämnåriga kamrater.

För de nyanlända som kommer till Sverige i mellanstadie- och högstadieåldern är förutsättningarna betydligt sämre. De får en alltför kort tid i skolan och hinner därmed kanske inte nå kunskapsmålen i grundskolan. Många av dem har en besvärlig skolgång bakom sig i hemlandet eller i flyktingläger. Några har aldrig gått i skolan och är analfabeter.

För elever i grundskolan upphör skolplikten vid vårterminens slut det nionde året efter skolstarten, vilket vanligtvis sker när eleven fyllt 16 år eller tidigare om de uppnått kunskapsmålen. För att ge nyanlända elever samma chans att nå kunskapsmålen är det rimligt att förlänga skolplikten för dessa eftersom tiden är en så betydelsefull inlärningsfaktor. För de som är i mellanstadieåldern när de kommer till Sverige bör skolplikten förlängas till 18 års ålder och för de som är i högstadieåldern och övre tonåren bör skolplikten förlängas till 20 års ålder. Skolplikten bör dock upphöra om eleven dessförinnan uppnått de centrala kunskapskraven i grundskolans läroplan. Undervisningen för ungdomar med förlängd skolplikt i åldern 17–20 år ska ske på grundskolenivå, men bör sannolikt ofta av sociala skäl förläggas till gymnasiets eller vuxenutbildningens lokaler.

De nyanlända elever som kommer till Sverige i sen ålder och precis startat sina studier i svenska i grundskolan riskerar att få svårt att upprätthålla sina svenskkunskaper under ett långt sommarlov utan kontakt med skolan och kamrater i skolan. Det kan därför finnas skäl att utreda vad en halvering av sommarlovet för nyanlända elever skulle innebära för att ge dem tid att fortsätta sin undervisning i svenska under sommaren. *Den förlängda skolplikten för nyanlända beräknar vi till 250 miljoner kronor för 2017 och framåt.*

Fler speciallärare och specialpedagoger

Svensk grundskola sätter in särskilt stöd relativt sent. För att höja kunskapsresultaten och likvärdigheten är det centralt att detta ändras och att elever som riskerar halka efter får stöd så tidigt som möjligt.

Regeringen tillförde 500 miljoner kronor 2016 för en satsning på specialpedagogik. I vårandringsbudgeten för 2016 sänktes dock ambitionerna på detta område. Liberalerna menar att mer behöver göras för att fler ska få en bra start. Fler speciallärare och specialpedagoger bör anställas i lågstadiet och det specialpedagogiska arbetet måste utvecklas.

Tidigt stöd är centralt för att den enskilda eleven ska få chans att utveckla sin fulla potential. Stödet ska vara anpassat till individens behov och eleven ska möta lärare med rätt kompetens, inte minst speciallärare.

Särskilt stöd kan utformas på olika sätt. Skolan ska se över organisationen kring eleven och om det inte räcker ska anpassningar ske. Detta är mindre stödinsatser som oftast görs inom den ordinarie undervisningen. Särskilt stöd och åtgärdsprogram är mer ingripande stödformer som oftast görs utanför den ordinarie undervisningen. Vår bedömning är att det oftare än i dag behövs stöd i form av mer ingripande karaktär såsom särskilt stöd utanför den ordinarie undervisningen. Exakt hur satsningen ska användas bör dock avgöras av rektor. *För den särskilda satsningen på specialpedagogiskt stöd avsätter vi 100 miljoner kronor från 2017 och framåt.*

Stärk de boende på bostadsmarknaden

Liberalerna tror på en bostadsmarknad där konsumenternas efterfrågan möter ett utbud av bostäder och som svarar mot behoven. Den stora bristen på bostäder gör det extra viktigt att arbeta med ett brett spektrum av reformer. Det handlar om att ta bort onödiga regelbegränsningar och förenkla planprocessen, men också om att förbättra konkurrensen och skapa långsiktiga villkor. Det är i ljuset av detta nödvändigt med förändrade regler för hyressättningen i nybyggda hyreslägenheter, så att det blir mer attraktivt att bygga och förvalta även hyresrätter. Detta beskrivs närmare under utgiftsområde 18.

Samtidigt behövs det också åtgärder för att stärka de boendes möjligheter på bostadsmarknaden. Det handlar dels om att förbättra förutsättningarna för de ekonomiskt mest utsatta hushållen, dels om att stärka konsumentmakten för hyresgäster.

Bostadstillägget har en avgörande betydelse för att lyfta ekonomiskt svaga pensionärer över fattigdomsgränsen. Det är riktat specifikt till pensionärer med låga inkomster, som har små marginaler när hyran är betald. Eftersom kvinnor i genomsnitt har lägre inkomster än män är det också betydligt fler kvinnor än män som uppbär bostadstillägg.

Det är enligt Liberalerna fortsatt angeläget att stärka ekonomin för denna grupp. Ett väl utformat bostadstillägg kan också bidra till att öka rörligheten på bostadsmarknaden, samt underlätta för äldre att flytta till en mer ändamålsenlig bostad. Vi har sedan tidigare föreslagit att den del av bostadskostnaden som ersätts höjs från 95 procent till 96 procent samt att den skäligen levnadsnivån i äldreförsörjningsstödet höjs så att de som träffas av detta stöd får motsvarande höjning av sin ekonomiska standard. Detta förslag kvarstår.

Höjt bostadsbidrag för barnfamiljer

Det behövs ytterligare åtgärder för att förbättra situationen för de mest ekonomiskt utsatta barnfamiljerna. Viktigast är en politik för fler jobb, med sänkta trösklar in på arbetsmarknaden och goda villkor för företagande. För att förbättra villkoren för dem som ändå hamnar utanför är bostadsbidraget mycket viktigt. Allra störst betydelse har det för ensamstående kvinnor med barn. *Vi föreslår därför att barntillägget i bostadsbidraget höjs med 100 kronor per barn och månad. Reformen beräknas leda till ökade statsutgifter på 300 miljoner kronor per år från 2017.*

Bygg upp en offentlig hyresstatistik

Vi vill förbättra hyresgästernas möjligheter att hävda sina intressen. På en marknad med svår bostadsbrist ökar risken för att oseriösa hyresvärdar utnyttjar situationen genom att inte fullgöra sina lagenliga och kontraktsmässiga åtaganden gentemot hyresgästerna. Möjligheten till tvångsförvaltning bör i högre utsträckning användas mot hyresvärdar som inte sköter sin roll som hyresvärd. Dessutom bör Boverket få i uppdrag att utveckla en modell för offentlig hyresstatistik, så att hyresgäster får lättare att själva skaffa information om den genomsnittliga hyresnivån i ett bostadsområde. En sådan hyresstatistik stärker konsumentmakten både på förstahandsmarknaden och vid legal andrahandsuthyrning. *För att påbörja uppbyggnaden av en offentlig hyresstatistik som är tillgänglig för alla och nedbrytbar på bostadsområden reserverar Liberalerna 25 miljoner kronor per år från 2017.*

En samlad politik för utsatta områden

Ett antal områden i Sverige präglas av socialt och ekonomiskt utanförskap. Skolresultaten är generellt på låg nivå och arbetslösheten hög. Många människor är beroende av försörjningsstöd och trångboddheten stor. Den politiska delaktigheten ligger ofta på lägre nivåer än övriga landet.

Dessa områden påverkas ofta även negativt av brottslighet. Brottsligheten påverkar områdena negativt både på grund av faktisk utsatthet för brott men också på grund av en känsla av otrygghet. Denna otrygghet och negativa spiral har på sina håll pågått under längre tid vilket lett till att det exceptionella har normaliserats. Den långvariga normaliseringen av utanförskapet leder till svårigheter att vända utvecklingen.

I de områden där utsattheten är som störst förekommer parallella strukturer vid sidan av det demokratiska rättssystemet. Det handlar om organiserad kriminalitet som utövar makt genom att anspela på sitt våldskapital. Det handlar också om normer, ekonomi och rättskipning. Allt fler vittnar om kvinnoförtryck, starkt fördömande attityder mot hbt-personer, hederskultur och religiös fanatism. Polisen konstaterar att våldsbejakande religiös extremism förekommer i vissa av områdena och att det finns en stark koppling mellan personer som reser för att strida för till exempel Daish och de särskilt utsatta områdena.

När människor får möjlighet och bättre ekonomi flyttar de ofta från områdena. Det är positivt att människor tar sig ur utanförskapet men samtidigt lyfter inte områdena i sin helhet, vilket drabbar dem som blir kvar och som fortsätter leva i ett omfattande utanförskap som riskerar att gå i arv.

Liberalernas slutsats är att det behövs långvariga insatser, inte kortsiktiga projekt, för att ge invånarna i områdena bättre möjligheter att förbättra sin situation liksom för att lyfta områdena i sig. Polis, skola, socialtjänst, bostadsbolag och det civila samhället måste i

Samverkan arbeta metodiskt och långsiktigt för att förbättra och normalisera situationen i områdena. Det måste vara tydligt för de boende att det finns en långsiktig framtid för dem själva och för området de bor i och att viktiga samhällsfunktioner är där för att stanna, inte bara på tillfälligt besök. Det finns ofta en stolthet och tillhörighetskänsla bland de boende som är en viktig kraft att ta tillvara i förändringsarbetet.

Nedan presenteras en rad centrala områden och insatser som Liberalerna anser behövs. Vissa åtgärder är riktade direkt till utsatta områden, medan andra är generella och samtidigt har särskilt stor betydelse för utsatta områden. Det kommer dock att behövas fler insatser, och Liberalerna fortsätter därför sitt politiska utvecklingsarbete med förslag för att vända utvecklingen i en positiv riktning i dessa bostadsområden.

Trygghet och säkerhet för de boende – ett närvarande rättssamhälle

När brottslighet och kriminalitet allt mer dominerar vissa bostadsområden är det de boende som är offren. Det är deras trygghet som hotas och det är deras butiker som rånas. Det är de som berörs när polis, ambulans och räddningstjänsten attackeras vid utryckningar. Ett närvarande rättssamhälle är viktigt för att skydda de boende och se till att allas närmiljö är trygg och säker.

Polismyndighetens nationella operativa avdelning, NOA, har publicerat en uppmärksam rapport om utsatta områden. I rapporten konstateras bland annat att polisiär närvaro oftast är reaktiv i områdena vilket lett till en bristande tilltro till polis och rättsväsendet. I flera av de särskilt utsatta områdena har det vuxit fram en egen samhällsstruktur vid sidan av det demokratiska systemet, med egen normbildning, ekonomi och rättsskipning.

För att motverka problematiken vill NOA se en kontinuerlig polisiär närvaro och uthålliga riktade insatser i områdena. Vidare krävs proaktiv bekämpning av narkotikahandeln i områdena. En övergripande inriktning måste också vara åtgärder som bidrar till att öka invånarnas förtroende för polisen.

Liberalerna delar denna slutsats. Det behövs fler synliga och närvarande poliser, inte bara vid utryckningar. Det behövs poliser som känner till området och dess invånare och som långsiktigt bygger upp förtroendet bland de boende. Det behövs en förstärkt och kontinuerlig närvaro i de områden där invånarnas och de lokala företagens otrygghet är som störst. Polisen måste ges förutsättningar till ökad samverkan med andra samhällsaktörer i området, till exempel skola och socialtjänst. Detta förutsätter fler poliser som har en särskild roll i att lokalt motverka gängkriminalitet och uppmärksamma ungdomar som är på väg att hamna snett i tillvaron. Liberalernas kraftiga ökning av antalet poliser, som närmare presenteras under avsnittet *Fler poliser och effektivare brottsutredningar*, syftar även till att bidra till en påtagligt ökad närvaro i utsatta områden.

Det behövs också andra åtgärder för att stärka det lokala trygghetsarbetet. Det är viktigt att de lokala samverkansöverenskommelser som finns mellan polisen och kommunen är konkreta, mätbara och tillräckligt långsiktiga för att skapa uthållig förändring. En bred samverkan i lokalsamhället behöver involvera alla viktiga aktörer, såsom polis, socialtjänst, fastighetsbolag och civilsamhället, för att bidra till trygghet och lugn i områdena. Sociala insatsgrupper har visat sig vara en effektiv modell för att förbättra samverkan mellan olika aktörer avseende enskilda ungdomar i riskzonen. Liberalerna ser också positivt på organiserade volontärsatser under polisens ledning, även om

sådana insatser alltid måste ses som ett komplement till polisarbetet och inte som en ersättning för det.

Ökade insatser mot våldsbejakande extremism

Sverige är inte skonat från politiskt våld. Under det senaste året har hotbilden mot Sverige vad gäller terrorism skärpts, och i brottsutredningen efter de blodiga terrordåden i Bryssel tidigare i år utreds också misstänkta kopplingar till Sverige och personer från Sverige.

Hundratals svenskar, varav många kommer från särskilt utsatta områden, har rest till krigszonerna i främst Syrien för att ansluta sig till Daish och andra jihadistiska terrornätverk. Över hundra personer har enligt Säkerhetspolisen återvänt till Sverige efter att ha deltagit i Daishs terrorverksamhet i Mellanöstern. I radikaliserade miljöer på svensk mark sprids propaganda för Daish och andra terrorgrupper och värvningen fortsätter.

Regeringen konstaterar i skrivelse 2014/15:146 att det främsta terroristhotet i Sverige i dag kommer från aktörer inspirerade av al-Qaida och andra aktörer i den våldsbejakande islamistiska miljön. Enligt Säpo är de tre främsta extremistmiljöerna i Sverige den vänsterautonoma miljön, vit makt-miljön och den våldsbejakande islamistiska extremismen. Men vi vet inte hur morgondagens extremism gestaltar sig, och därför behövs en bred syn på den våldsbejakande extremismen.

På Liberalernas initiativ presenterade alliansregeringen Sveriges första nationella handlingsplan för att värna demokratin mot våldsbejakande extremism, och alliansregeringen tillsatte också den nationella samordnare som nu arbetar med att bland annat stödja kommunerna i deras arbete för att förebygga radikalisering till våldsbejakande extremism.

För att möta det hot mot det demokratiska samhället och människors liv och frihet som den våldsbejakande extremismen utgör, behövs både förebyggande arbete och brottsbekämpande insatser. Det är av yttersta vikt att detta arbete bedrivs långsiktigt och uthålligt. Den våldsbejakande extremismen är inget tillfälligt fenomen, utan vi måste vara inställda på att det kan ta lång tid att möta denna utmaning. Det var med målmedvetet och uthålligt arbete som de västliga demokratierna så småningom kunde avvärja hotet från flertalet av de terroristgrupper som plågade Västeuropa på 1960- och 70-talen. Samma långsiktiga arbete behövs också i dag.

Av det skälet är Liberalerna bekymrade över att regeringen i vårändringsbudgeten gör ett antal tillfälliga satsningar under 2016, utan att redovisa regeringens syn på vad som bör genomföras under 2017 och framåt. Den sortens engångssatsningar skapar ryckighet i planeringen och riskerar också att leda till misshushållning och dålig projektstyrning. När regeringen exempelvis talar om samverkan med det civila samhället är det av stor betydelse att de offentliga aktörerna får förutsättningar att bedöma vilka aktörer i det civila samhället som är lämpliga samarbetsparter.

Alla kommuner måste ha en fungerande handlingsberedskap för att motverka våldsbejakande extremism. Det är också viktigt att det finns ett långsiktigt och fungerande förebyggande område och att detta arbete också involverar aktörer i civilsamhället på ett konstruktivt sätt. Därför behöver de statliga insatserna mot våldsbejakande extremism förstärkas ytterligare. *Liberalerna anvisar därför ytterligare 15 miljoner kronor per år från 2017 och framåt för arbete mot våldsbejakande*

extremism. Dessa medel är generella men kan vara särskilt betydelsefulla för de kommuner med utsatta bostadsområden där problemen är som störst.

Samhällets institutioner får inte abdikera

Människor i många utsatta områden upplever att samhället övergivit dem. Det handlar ofta om högst konkreta företeelser som avsaknaden av närvarande myndigheter och olika former av service t.ex. bankomat, apotek men också avsaknaden av arbetsplatser som bidrar till liv och rörelse och ökar känslan av trygghet. Förutom bristande utbud av viktig service är det ett viktigt signalvärde att samhällets institutioner finns närvarande där människor upplever sig som längst bort från samhället.

När Liberalerna tillsammans med övriga allianspartier styrde i Stockholms stadshus fattades beslut om att flytta ut åtta förvaltningar och bolag till ytterstadsområdena. Mot samma bakgrund drev Liberalerna i regeringsställning igenom att Diskrimineringsombudsmannen (DO) skulle flytta till Rinkeby/Tensta. Dessvärre bedriver regeringen en helt annan politik och har beslutat att DO inte lokaliseras där det var tänkt.

Samhällets institutioner får inte abdikera. Liberalerna vill se fler kommunala förvaltningar och bolag samt statliga myndigheter i olika utsatta områden runt om i landet.

Särskilt stöd till utsatta stadsdelar

Liberalerna drev under alliansregeringens tid ett aktivt arbete mot utanförskap i utsatta områden vilket gav resultat. I 14 av 15 av de mest utsatta stadsdelarna ökade sysselsättningen. Ett prestationsbaserat stimulansbidrag infördes 2012, vilket fördelades på 15 stadsdelar i nio kommuner där arbetslösheten var hög liksom andelen som levde på försörjningsstöd och där behörigheten till gymnasieskolan var på en låg nivå. Boverket, som samordnade utvecklingsinsatserna, konstaterar i sin utvärdering att det prestationsbaserade stimulansbidraget hade en tydlig påverkan trots förhållandevis små summor och att bidraget gav positiva effekter på arbetet i stadsdelarna. Istället för att utveckla alliansregeringens arbete har regeringen dessvärre lagt ner satsningar på dessa områden.

Liberalerna anser att det behövs ett långsiktigt och tydligt engagemang för utsatta områden. Liberalerna vill återinföra stimulansbidragen till kommuner och stadsdelar som aktivt jobbar med att förbättra situationen i områdena. Modellen med ett prestationsbaserat stimulansbidrag, som Liberalerna införde i regeringsställning, bör permanentas i statens budget. Vidare behövs ett långsiktigt nationellt samverkansarbete på nationell nivå som har ett övergripande ansvar för att samla olika aktörer, sprida goda exempel och följa upp insatser som görs i utsatta områden. Liberalerna vill därför inrätta ett nationellt råd för utsatta områden som Länsstyrelsen Stockholm bör få ett samordnande ansvar för. *Liberalerna föreslår därmed ett återinförande av stimulansbidragen på 100 miljoner kronor årligen till kommuner och stadsdelar som arbetar aktivt med att förbättra områdena. Därtill avsätts 5 miljoner kronor årligen för att Länsstyrelsen i Stockholm ska upprätta ett nationellt råd för utsatta områden.*

En skola som fungerar där skolan behöver fungera allra mest

Skolan i många utsatta områden har stora utmaningar. Skolresultaten och utbildningsnivån är generellt på låga nivåer. Vidare bor många nyanlända elever ofta i utsatta områden vilket också bidrar till extra utmaningar för skolan och områdena. Förutsättningarna för skolor i utsatta områden är därmed betydligt mer komplexa än i många andra skolor.

Liberalerna anser att staten ska ta tillbaka huvudmannaskapet för skolan för att uppnå likvärdiga förutsättningar för skolan i hela Sverige. Innan den reformen förverkligas måste kommuner satsa mer på skolor med låga resultat vilka ofta finns i utsatta områden. Liberalerna anser att de elever som har sämst förutsättningar ska ha mer ekonomiska resurser, men också möta de skickligaste lärarna. För att uppmuntra lärare och rektorer att söka sig till tjänster i skolor i utsatta områden vill Liberalerna göra en satsning på särskilda karriärtjänster i utsatta områden. Denna satsning, liksom nedanstående, presenteras närmare under avsnittet *En miljard till skolan*.

Svensk skola lider av ordningsproblem och det är framförallt de svaga eleverna, till exempel i utsatta områden, som drabbas. Elever får svårare att koncentrera sig när undervisningen avbryts och störs och lärarens arbetsituation försvåras. Liberalerna anser att skolor med ordningsproblem bör få möjlighet till mer resurser för att aktivt kunna arbeta med att aktivt komma tillrätta med ordningsproblemen. Vidare vill vi för att förebygga skolans ordningsproblem inrätta en kommission för ordning och reda i skolan.

Många nyanlända elever bor i utsatta områden. Det är viktigt att alla elever, inklusive nyanlända elever, möts av höga förväntningar och en undervisning som är anpassad till elevens förkunskaper. En nyanländ elev ska tidigt få hjälp och tid att lära sig svenska. Civilsamhället i form av föreningar och studieförbund bör ges möjlighet att tillsammans med nyanlända elever konversera och träna sig i det nya språket. De nyanlända ungdomar som kommer sent till Sverige ska ges en möjlighet att uppnå kunskapsmålen i svensk grundskola. Liberalerna föreslår därför att nyanlända bör omfattas av en förlängd skolplikt till 18 respektive 20 år och att de ska kunna studera enligt en prioriterad timplan. Därutöver vill vi för samma grupp utreda effekterna av ett kortare sommarlov för att nå behörighet till gymnasiet.

Särskilt i utsatta områden med omfattande trångboddhet kan biblioteket fylla en viktig funktion för läsläsning och annan kunskapsinhämtning. På grund av slagsmål, gängbråk och hot mot de anställda har flera bibliotek förkortat och förändrat sina öppettider efter problem med ungdomsgång. Samhället måste snabbt agera för att motverka bråken och ibland krävs väktare eller annan personal som kan bidra till lugn och ro på biblioteken. Bibliotekarier ska inte behöva agera ordningsvakter.

Jämställdhet, heder, värderingar

I vissa bostadsområden pågår en utveckling där kvinnors möjligheter att i praktiken leva ett fritt liv inskränks av självutnämnda moralväktare. Där detta förekommer är också det sociala trycket hårt mot hbt-personer.

Liberalerna har länge drivit frågor om hedersrelaterat våld och förtryck och aktivt tagit ställning för de som utsätts. För oss är det en självklarhet att stå upp för individen mot kollektiva förtryckande strukturer oavsett vem som utsätts och var än det sker. Vi tänker

aldrig kompromissa med att jämställdheten och rätten att forma sitt liv gäller alla, oavsett bostadsort och oavsett bakgrund.

Många aktörer har ett ansvar och samhällets institutioner får inte abdikera i frågan. Skolan, fritidsgårdar, bibliotek, vårdcentraler, men även idrottsföreningar och religiösa samfund har en viktig roll. Det demokratiska samhället ska aldrig acceptera barnåktenskap, tvångsåktenskap, hedersmord, kvinnoförtryck eller förtryck av hbt-personer och ska inte acceptera att flickors och kvinnors självbestämmande begränsas.

Liberalerna vill införa en ”lex Fadime”. På samma sätt som hatbrottsmotiv (BrB 29:2 punkt 7) kan leda till strängare straff ska hedersrelaterade motiv anses vara en försvårande omständighet vid bedömningen av ett brotts straffvärde. Vidare ska de sista luckorna i förbudet mot barnåktenskap täppas till. Barn som blivit bortgifta utomlands ska aldrig betraktas som gifta i Sverige.

Socialtjänstens roll avseende stöd och hjälp till offer för hedersrelaterat våld måste tydliggöras. Kommuner och landsting måste ha kompetens att förebygga hedersrelaterat våld och förtryck. Kunskap om våld samt hedersrelaterat våld och förtryck behöver förbättras i relevanta yrkesutbildningar såsom sjuksköterska, socionom, psykolog, polis, jurist eller lärare.

Offentliga medel ska inte användas till att främja organisationer som motarbetar demokratiska principer och jämställdhet. Både stat och kommun måste bättre följa upp hur olika bidrag används och i förekommande fall dra in bidrag och kräva återbetalning.

Förortens feminister behöver mer stöd. Den feministrörelse som trots allt vuxit fram i utsatta områden måste få fortsätta växa. Offentligt stöd till kvinnors organisering måste därför i högre utsträckning gå till organisationer som arbetar på gräsrotsnivå för jämställdhet i dessa områden.

Offer för hedersrelaterat våld är särskilt utsatta eftersom hoten utövas av flera, ofta närstående personer, under lång tid. Hoten kvarstår ofta även om bedömningen görs att den mest akuta hotnivån gått över. Samhället måste se allvaret i situationen och garantera ett långvarigt skydd, i vissa fall även en permanent skyddad identitet.

Länsstyrelsen Östergötland och det nationella kompetensteamet mot hedersrelaterat våld och förtryck måste ges långsiktiga förutsättningar att bedriva ett arbete för att bekämpa hedersrelaterat våld och förtryck. Under utgiftsområde 13 redovisar Liberalerna finansiering för att utveckla verksamheten till en permanent nationell samordning som bör ledas av en nationell samordnare.

Boendemiljön och trångboddhet

Fastighetsägare, privata och offentliga, har en viktig roll när det gäller att tillsammans med de boende skapa bättre och attraktivare boendemiljö. Det finns goda exempel på fastighetsägare som lyft utsatta områden genom att engagera sig inte bara i förvaltningen av de egna fastigheterna, utan också i det bredare arbetet för att skapa trygga miljöer.

I vissa av de utsatta områdena är trångboddheten ett utbrett problem. Särskilt allvarligt är det när barn växer upp i extrem trångboddhet. Trångboddheten har flera orsaker, men en bidragande faktor är andra-, tredje- och fjärdehandsuthyrning utan tillstånd. Förekomsten av otillåten vidareuthyrning har sannolikt också ökat på grund av den

generella bostadsbristen. Normalt är det hyresvärdens ansvar att vidta åtgärder för att följa upp att hyreskontraktet motsvarar verkligheten när det gäller vilka som bor i en hyreslägenhet, men det behövs också ett ökat samarbete mellan fastighetsägare och det offentliga för att motverka svarthandel med hyreskontrakt och andrahandsuthyrning. Exempelvis har socialtjänsten en viktig roll att kontrollera så att inte utbetalningar av ekonomiskt bistånd går till boenden som uppenbart är svarta kontrakt. Vi ser en potential för fastighetsägare, både privata och kommunala, att öka sitt arbete för att motverka den trångboddhet som följer av otillåten vidarehyrning. Därutöver behövs en förbättrad hyresstatistik för att stärka hyresgästernas möjligheter att hävda sina intressen, något som redovisas närmare i avsnittet *Stärk de boende på bostadsmarknaden*.

De flesta särskilt utsatta bostadsområden domineras totalt av hyresrätter. Detta gör att den som vill äga sin bostad inte har något annat alternativ än att flytta därifrån. Den socioekonomiska situationen i området gör det också vanligtvis osannolikt att tillräckligt många boende har råd att gå ihop och köpa loss sina lägenheter genom ombildning till bostadsrätter. I sådana lägen kan ett alternativ vara att ge enskilda hyresgäster möjlighet att friköpa ägarlägenheter. Då kan fler äga sin bostad och bo kvar i området, vilket skapar större bredd på bostadsmarknaden och mindre segregation. Sedan den 1 maj 2009 finns möjlighet att bilda ägarlägenheter, men bara vid nybyggnation. Liberalerna vill också tillåta ombildning till ägarlägenheter i befintligt bestånd. Det skulle kunna bidra till blandade upplåtelseformer i områden som domineras av hyresrätter.

Ytterligare prioriterade insatser

Höjd gräns för arbetsgivar- och egenavgifter

Liberalerna vill underlätta för fler enkla tjänster att växa fram. Den så kallade Mariefredsmodellen uppmärksammades under hösten som ett sätt att hjälpa EU-migranter som annars skulle titta på att få en mindre inkomst. En privatperson kan i dag anställa en annan privatperson utan att behöva deklarerera för detta så länge den samlade utbetalningen understiger 1 000 kronor. Detta undantag från kravet på kontrolluppgift och arbetsgivaravgifter möjliggör exempelvis att enklare barnpassning mot en lägre betalning i regel inte är att betrakta som svartarbete.

För att möjliggöra fler enkla mindre jobb privatpersoner emellan och skapa erfarenheter av den svenska arbetsmarknaden för nyanlända, EU-migranter eller unga föreslår Liberalerna att gränsen för då kontrolluppgifter ska lämnas och arbetsgivaravgifter betalas höjs från 1 000 till 3 000 kronor. I Mariefred används ofta en timlön på 75 kronor. Det nya gränsbeloppet skulle innebära att en nyanländ, EU-migrant eller ung person på detta sätt kan arbeta en vecka på heltid utan att arbetsgivaravgifter behöver betalas eller kontrolluppgifter lämnas in. *Den höjda beloppsgränsen beräknas sänka de statliga skatteinkomsterna med ca 125 miljoner kronor per år från 2017 och framåt.*

Ökad forskning på energilagring

Den tekniska utvecklingen på energiområdet går snabbt. Tekniska innovationer och produktutveckling liksom utvecklingen av nya tjänster och affärsmodeller är viktiga delar för att skapa ett långsiktigt hållbart energisystem. Med en ökad andel förnybar energi ökar behovet av lagring och flexibilitet i energisystemet. Det behövs därför mer forskning och utveckling på området. *Liberalerna avsätter därmed 5 miljoner kronor*

årsligen 2017–2019 för detta ändamål. Vår utgångspunkt är att medlen bör fördelas av Energimyndigheten.

Ökad delaktighet i it-samhället för äldre

Digitaliseringen har på senare år blivit allt mer framträdande då moderniserade it-system, applikationer, sociala medier och ny teknologisk utrustning successivt har kommit att ersätta traditionella metoder och arbetssätt. Denna utveckling är bara början och det går snabbt framåt. Inom de närmaste fem åren kommer vi att se en kraftig framväxt av nya it-tjänster inom allt fler samhällsområden, bland annat för att effektivisera och avlasta yrken med hög arbetsbelastning. Ett tydligt exempel är att många post- och bankärenden i dag kan genomföras med digitala medel och att fysiska bankkontor blir allt färre. Ett annat exempel är att sjukvården med stöd av digitala verktyg bland annat kommer att kunna erbjuda digitala läkarbesök, vilket kan möjliggöra att läkarnas arbetssituation förbättras, väntetiderna kortas och fler liv kan räddas.

Fördelarna med digitaliseringen är många. Dock ser vi att kunskapsklyftorna på området växer och att det är främst äldre som undviker användning av it och digitala verktyg. Detta skapar ett nytt utanförskap som bidrar till otrygghet och social isolering. Enligt Liberalerna är det angeläget att stärka it-kunskapen hos äldre, och därför föreslår vi att Post- och telestyrelsen ska få i uppdrag att till kommuner fördela medel för ökade utbildningsinsatser med målet att stärka äldres delaktighet i it-samhället. *Det bör årligen från och med 2017 anslås 15 miljoner kronor till det nya statsbidraget.*

Ökade möjligheter till vidareutbildning för unga med intellektuell funktionsnedsättning

Alliansregeringen genomförde flera reformer för att förbättra möjligheterna för unga med intellektuell funktionsnedsättning att utbilda sig. Gymnasiesärskolans mål förändrades så att den ska förbereda för vidare studier, inte bara fortsatt lärande. Lärlingsutbildningar infördes, och Yrkeshögskolan fick vissa möjligheter att ta in elever med bakgrund i gymnasiesärskolan. De formella möjligheterna för unga som gått i gymnasiesärskolan att studera vidare har ökat, men i praktiken finns det mycket få utbildningar för denna målgrupp. De som finns, finns i hög grad inom folkbildningen.

Ett exempel på hur folkbildningen framgångsrikt förbereder unga med intellektuell funktionsnedsättning är den så kallade kulturcollegemodellen. Folkbildningens möjligheter att erbjuda eftergymnasial utbildning för unga med intellektuell funktionsnedsättning bör öka. *Vi avsätter därför 10 miljoner kronor per år 2017, 2018 och 2019 för detta ändamål.*

Ekonomiskt hållbart mottagande

Snabbspår för syrier

Handläggningstiderna för asylbesked måste kortas och Migrationsverket ges förutsättningar att snabbare behandla ärenden som med stor sannolikhet får bifall respektive avslag. Det är orimligt att exempelvis människor som flytt från Syrien, och som kommer att få stanna, ska få vänta i två år på besked. Liberalerna vill därför att klara bifallsärenden och tydliga avslagsärenden ska avgöras inom tre månader. Vi vill se ett snabbspår för de syrienflyktingar som i dag finns i Sverige och som kan styrka sin identitet.

I princip alla som flyr från kriget i Syrien får stanna i Sverige. Ärendehantering avseende syrienflyktingarna måste prioriteras och förenklas betydligt. De som nu finns i Sverige ska snabbt beviljas uppehållstillstånd under förutsättning att de klarar en säkerhetskontroll och identiteten utretts samt det är visat att den sökande verkligen flytt från Syrien. Vidare bör personal från domstolarna kortsiktigt flyttas till Migrationsverket för att öka takten på ärendehantering. I dag finns ca 52 000 syrier inskrivna i Migrationsverkets mottagningssystem där handläggningstiden för närvarande är beräknad till över 15 månader. Ett snabbspår för syrier som i dag finns i Sverige bör införas omedelbart och kommer därför i första hand att ha budgetpåverkan under innevarande år. *Under antagandet att 26 000 av dessa syrier i snitt skulle ha befunnit sig i mottagningssystemet under tre månader 2017 kommer reformen att innebära en besparing om ca 380 miljoner kronor nästkommande år.*

Prövningstillstånd vid överklagande av asylbeslut

Ett ökat antal asylärenden innebär också att antalet överklagade beslut kommer att öka framöver. Av de överklagade besluten ändras endast runt 10 procent, dvs. domstolarna fastslår Migrationsverkets avslagsbeslut i nio av tio fall.

Tillfälliga prövningstillstånd för överklagande av Migrationsverkets beslut till domstol ska därför införas under förutsättning att det är förenligt med EU-rätten. Dessutom bör vissa mål kunna hanteras skriftligen av enmansdomare i stället för en fullsuttet domstol. Prövningstillstånd ska ges om domstolen bedömer att det finns skäl att betvivla riktigheten i det beslut som Migrationsverket fattat, t.ex. om domstolen gör bedömningen att den kommer att ändra Migrationsverkets beslut eller om det förekommit fel i handläggningen hos Migrationsverket.

I sammanhanget är det viktigt att understryka att detta inte innebär att rätten att begära ny prövning inskränks. Effekten av denna förändring är att klara avslagsfall inte får prövningstillstånd och därmed inte prövas i sak en andra gång. Verkställighet av ett avslagsbeslut ska dock först ske efter att ett lagakraftvunnet beslut om att neka prövningstillstånd föreligger.

Prövningstillstånd för överklagande och förenklad överklagandeprocess bör införas. Prövningstillstånd bedöms prelimärt och på sikt minska måltillströmningen till Migrationsdomstolarna med ca 60 procent. *Införandet av prövningstillstånd för att få överklaga ett asylärende beräknas ge kostnadsbesparingar på 330 miljoner kronor år 2017, 690 miljoner kronor år 2018 och 570 miljoner kronor år 2019.*

Högre andel boende på stödboende och färre placerade från 20 års ålder

Vid sidan av det tidigare alliansgemensamma förslaget om ökad andel placering i stödboende i stället för HVB-hem föreslår vi att fler unga vuxna som i dag bor i HVB-hem, stödboende eller familjehem i normalfallet ska erbjudas ett vanligt boende i en kommun. Det är rimligt att anta att till exempel en 20-åring normalt är kapabel att bo själv, vilket också gäller många av de ensamkommande unga. Att detta är huvudregeln ändrar inte på att det ska göras en individuell prövning. Den som har särskilda behov ska kunna få fortsatt stöd. Liberalerna anser att det behövs en total översyn av socialtjänstlagen och i en sådan översyn bör frågan om att fler unga vuxna över 18 år ska få stöd och möjlighet till ett eget boende finnas med. *Beräknade kostnadsminskningar för ökad andel placeringar i stödboende är 200 miljoner kronor*

år 2017 samt 1 300 miljoner kronor år 2018 respektive 2019. Som ovan beskrivs vill Liberalerna se ändrade åldersgränser för boendeformerna inom socialtjänsten. I den här motionen innebär förändrade åldersregler avseende ensamkommande barn kostnadsminskningar på 900 miljoner kronor år 2017 samt 2 000 miljoner kronor år 2018 respektive 2019.

Begränsat efterlevandestöd

Vi anser att efterlevandestödet behöver reformeras och göras mer likt underhållsstödet. Syftet med efterlevandestöd är att ett barn som förlorat en eller båda föräldrar ska få ekonomiskt stöd för att klara omkostnader för boende m.m. När det offentliga står för boende i form av till exempel HVB-hem eller stödboende ska det därför inte utgå efterlevandestöd. *Beräkande kostnadsminskningar för reformerat efterlevandestöd är 200 miljoner kronor år 2017 samt 300 miljoner kronor år 2018 och 400 miljoner kronor år 2019.*

Fullt finansierad familjeåterförening

Den rådande flyktingkrisen är framför allt en kris för de människor som tvingas fly, men när så många människor på kort tid kommer till Sverige befinner sig det svenska mottagandet i ett mycket ansträngt läge. Det viktigaste är självklart att konflikten i Syrien får ett slut. Vidare måste fler EU-länder solidariskt ta emot fler asylsökande. Sverige har också utifrån höstens stora flyktingmottagande behövt vidta åtgärder för att minska antalet asylsökande som söker sig hit. Det handlar om att kunna ta emot de som flyr på ett värdigt och bra sätt och det handlar om att ge skydd åt dem som verkligen behöver skydd. Därför var Liberalerna drivande i att få till stånd den blocköverskridande migrationsuppställningen som slöts mellan allianspartierna och regeringen hösten 2015 och som innebär att Sveriges mottagningsregler i större utsträckning liknar andra jämförbara länders, till exempel Tysklands, samt en rad åtgärder för att förbättra och effektivisera svenskt mottagande och integration.

Cirka en månad efter att migrationsöverenskommelsen slöts aviserade regeringen de nu införda identitetskontrollerna och meddelade ensidigt att svensk migrationslagstiftning framöver ska ligga på den mest restriktiva nivå som EU och andra internationella regler tillåter. Socialdemokraternas och Miljöpartiets förslag innebär en mer restriktiv politik för uppehållstillstånd och familjeåterförening. Liberalerna uttryckte tidigt kritik mot regeringens förslag då det är alltför långtgående, inhumant och påverkar integrationen negativt. Vi kommer inte att kunna stödja förslag som innebär att syriska barnfamiljer splittras.

Regeringens restriktiva lagförslag förväntas gå igenom i riksdagen vilket innebär att möjligheterna till familjeåterförening stoppas för en stor del av de personer som ansökt om asyl efter den 24 november 2015. En bibehållen rätt till familjeförening, som Liberalerna förespråkar, uppskattas av Migrationsverket leda till ca 4 500 fler beviljade och mottagna anhörginvandrare 2017 samt ca 13 000 fler beviljande och mottagna 2018–2019. En rimlig utgångspunkt är att en viss del av dessa i stället på andra sätt kommer att komma till Sverige för att med egna skäl söka skydd. Kvarstår gör dock att uppemot 10 000 fler personer per år ändå på sikt kan väntas komma till Sverige. För Liberalerna är det givet att vi, jämfört med regeringens vårbudget, behöver finansiera denna skillnad i ambitionsnivå i migrationspolitiken. *Migrationsberäkningar är till sin natur osäkra men räknat på bland annat genomsnittliga beviljandegrader, åldersfördelningar och kostnader både för ersättning till kommunerna och det statligt finansierade etableringsuppdraget beräknas denna volymökning kosta ca 800 miljoner*

kronor 2017, ca 2 400 miljoner kronor 2018 samt ca 2 700 miljoner 2019. Detta förslag finansieras fullt inom migrationsområdet.

Stärkt arbetslinje i transfereringssystemet

En karensdag efter 14 dagars sjukskrivning

Sjukförsäkringssystemet är avgörande för människors trygghet och möjlighet till försörjning vid kort eller långvarig sjukdom. För att värna sjukförsäkringen, tilltron till dess finansiering och de offentliga finanserna krävs att sjukförsäkringen präglas av en hög grad av kostnadskontroll. Bara mellan 2014 och 2015 ökade kostnaden för sjukförsäkring med 4 miljarder kronor. Prognosen är att kostnaden ska växa med ytterligare ca 10 miljarder kronor fram till år 2019. Åtgärder behöver genomföras för att dämpa denna kostnadsökning och upprätthålla kostnadskontrollen. Regeringen genomför i stället åtgärder som ytterligare ökar kostnadstrycket genom att avskaffa den bortre parenteserna utan att införa någon annan form av avstämning som behövs för att hjälpa den försäkrade så att hen har möjlighet att återgå i arbete.

Kostnadsökningen beror både på ett ökat inflöde i försäkringen och en ökad varaktighet av sjukfallen. Politiken behöver möta detta med tydliga åtgärder. Arbetsgivare är i dag skyldiga att betala sjuklön till anställda som inte kan arbeta på grund av sjukdom. Enligt sjuklönelagen har den anställda en karensdag. Det innebär att ingen sjuklön betalas ut för den första sjukdagen. För dag 2–14 i sjukperioden är sjuklönen 80 procent av lön och andra anställningsförmåner som den anställda gått miste om på grund av sjukdomen.

Liberalerna föreslår att en andra karensdag införs på dag 15 i sjukskrivningsperioden från och med 2017. Ett sådant moment innebär att drivkrafterna tillbaka till arbete ökar och att de offentliga finanserna något stärks. *De statliga finanserna beräknas sammantaget stärkas med ca 400 miljoner kronor per år från och med 2017.* Liberalerna avser vidare återkomma med ytterligare förslag för att trygga sjukförsäkringen över tid och stärka kostnadskontrollen genom bland annat fler kontrollpunkter.

Ökad arbetslinje i arbetslöshetsförsäkringen

Liberalerna värnar arbetslöshetsförsäkringen som en omställningsförsäkring. Vår långsiktiga ambition är att en reformerad arbetsrätt och en flexiblare arbetsmarknad ska möjliggöra en förstärkt arbetslöshetsförsäkring i statlig regi. Vi vill se en allmän försäkring som ska ge en inkomstrelaterad ersättning till alla som har arbetat en viss tid. Vi slår vakt om att både taket och ersättningsnivån ska vara generösare i början, för att successivt trappas ner samtidigt som Arbetsförmedlingens aktivitet trappas upp och kraven på rörlighet utökas.

Regeringen har nu kraftigt höjt taket i arbetslöshetsförsäkringen utan att samtidigt genomföra nödvändiga strukturreformer av arbetsmarknaden. Allt annat lika innebär en mer generös arbetslöshetsförsäkring att sysselsättningsgraden i Sverige faller. Finanspolitiska rådet bedömer att regeringens reformer av arbetslöshetsförsäkringen leder till ca 27 000 färre jobb.

För att bidra till ökad sysselsättning och värna arbetslöshetsförsäkringen som en omställningsförsäkring föreslår Liberalerna att taket i arbetslöshetsförsäkringen därför

justeras ned. Nivån på taket i a-kassan, samt ersättningens avtrappning, bör innehålla tydliga drivkrafter till att återgå i arbete.

Liberalerna föreslår att taket i arbetslöshetsförsäkringen under de 100 första dagarna av arbetslösheten uppgår till 760 kronor per dag för att därefter uppgå till 680 kronor per dag. *Förslaget bedöms stärka de statliga finanserna med ca 1 600 miljoner kronor 2017.*

Ökad miljöstyrning i skattesystemet

Förhöjt förmånsvärde för bilar som inte är miljöbilar

I Liberalernas budgetmotion för 2016 föreslogs att ett malussystem skulle införas där köp av nya bilar som inte är miljöbilar skulle belastas med en miljöavgift om 10 000 kronor. Vi föreslår nu ytterligare en reform för att öka miljöstyrningen i fordonsflottan. Vi föreslår att förmånsvärdet av bilar som inte är miljöbilar höjs med 20 procent eller maximalt 16 000 kronor per år.

På värdet av förmånen betalas socialavgifter i form av arbetsgivaravgifter och egenavgifter och individen betalar inkomstskatt. En höjning av förmånsvärdet för bilar som inte är miljöbilar innebär att individens beskattningsbara inkomst ökar. De offentliga finanserna påverkas därmed positivt av ökad intäkt från både inkomstskatt och arbetsgivaravgifter. Samtidigt blir företagets bolagsskatt lägre.

Enligt Skatteverkets redovisning av statistik över antalet förmånsbilar uppgick antalet år 2014 till 245 990. Av dessa utgjorde miljöbilarna 11 procent. Det samlade beskattningsbara värdet av förmånsbilarna var samma år drygt 9,8 miljarder kronor. *Sammantaget bedöms förslaget stärka statens finanser med ca 1 200 miljoner kronor år 2017.*

Avvecklade stöd till diesel i jordbruket

Regeringen har med start 2016 i det närmaste fördubblat dieselsubventionerna till jordbruket. Liberalerna driver istället tydligt på för att jordbrukspolitiken ska ha ett tydligt hållbarhetsperspektiv. Jordbruket ska i likhet med andra sektorer bära sina egna miljö- och klimatkostnader, men också ersättas för kollektiva nyttigheter som naturvård samt bevarande av den biologiska mångfalden. Därigenom förstärks drivkrafterna för effektivisering och klimatsmart teknik.

För att öka drivkrafterna för jordbruket att ytterligare bidra till klimatomställningen bör nedsättningen av energiskatten på diesel för arbetsmaskiner i jordbruks-, skogsbruks- eller vattenbruksverksamhet inte byggas ut utan istället avskaffas över en tvåårsperiod. I dag gäller att dieselbränsle som används i arbetsmaskiner i yrkesmässig jordbruks-, skogsbruks eller vattenbruksverksamhet har en nedsättning motsvarande 1,70 kronor per liter. Den bör avskaffas i två lika stora steg åren 2017 samt 2018. *För 2017 innebär förändringen att statens skatteintäkter ökar med ca 400 miljoner kronor.*

Övriga budgetförstärkningar inklusive aviserade och av Liberalerna godtagna skattehöjningar

Avdragsförbud för ränta på vissa efterställda skuldförbindelser

Regeringen har aviserat ett lagförslag om ändrad beskattning av efterställda skuldförbindelser. I korthet får efterställda skuldförbindelser i dag ingå i finansföretags kapitalbas enligt tillsynsförordningen och Solvens II-direktivet. Förändringen innebär att sådana efterställda skuldförbindelser vid beskattningen betraktas som eget kapital, och att ränteutgifter på dessa skuldförbindelser därför inte längre skulle kunna dras av. Förslaget ökar den skattemässiga neutraliteten mellan finansiering med eget kapital och finansiering med efterställda skuldförbindelser i finanssektorn. Förslaget ger dessutom företag i finanssektorn incitament att öka sin soliditet. Det ökar i sin tur finanssektorns motståndskraft i finanskriser. Förslaget beräknas leda till en ökning av bolagsskattebasen om drygt 6 miljarder kronor. *Det innebär i sin tur att förslaget beräknas öka de statliga skatteintäkterna med 1 380 miljoner kronor årligen från 2017.*

Avskaffad ränta på skattekontot

Skatteverket har under senare tid sett flera tecken på att skattekontot har börjat användas som sparkonto. Det innebär att skattekontot används på ett sätt det inte är avsett för. Vidare får Riksgäldskontoret svårt att beräkna det framtida lånebehovet. På grund av det för närvarande låga ränteläget i samhällsekonomin tillgodoses därför den svenska statens upplåningsbehov nu till en högre kostnad än vad som vore möjligt vid alternativ upplåning. För att motverka detta bör nuvarande ränta, som motsvarar en skattepliktig ränta på 0,72 procent för aktiebolag eller 0,80 procent för fysiska personer, avskaffas från och med 2017. *Förslaget beräknas stärka de statliga finanserna med ca 730 miljoner kronor 2017.*

Kemikalieskatt

Liberalerna föreslår att en kemikalieskatt införs i enlighet med huvuddragen i SOU 2015:30. Denna ståndpunkt har nu också regeringen anslutit sig till. Huvudmotivet för ett sådant ekonomiskt styrmedel är att minska förekomsten av eller risken för exponering och spridning av miljö- och hälsofarliga ämnen från olika varugrupper. Den föreslagna skatten på viss elektronik är utformad på så sätt att sådana varor som används ofta i hemmiljö och därmed orsakar risk för att vissa farliga ämnen tillförs människors hemmiljö ska vara föremål för beskattning. Bland annat omfattas spisar, mikrovågsugnar, kylskåp, frysskåp, maskiner, tvättmaskiner och torktumlare. *Reformen innebär sammantaget en statsfinansiell förstärkning på ca 2 300 miljoner kronor 2017 och framåt.*

Justerad alkoholskatt

Regeringen har aviserat att punktskatterna på öl, vin, andra jästa drycker än vin och öl samt mellanklassprodukter höjs med 4 procent och punktskatten på etylalkohol höjs med 1 procent. Liberalerna ansluter sig till förslaget. Realpriset på alkoholhaltiga drycker har minskat sedan 1998 även medräknat de skattehöjningar som skett 2008, 2014 och 2015. Den oregistrerade konsumtionen av alkohol bedöms även den ha minskat sedan 2004, vilket annars kunde talat emot en ytterligare höjning. För Liberalerna är höjningen av punktskatterna motiverade av både fiskala skäl och folkhälsoskäl. *Höjningen bedöms medföra ökade skatteintäkter om 390 miljoner kronor 2017.*

Höjd fastighetsskatt på kommersiella lokaler

Statlig fastighetsskatt betalas för fastigheter som inte innehåller bostäder, och som vid fastighetstaxeringen betecknas som småhusenhet, lantbruksenhet med obebyggd tomtmark, ägarlägenhetsenhet, hyreshusenhet, industrienhet eller elproduktionsenhet. Skattesatsen för kommersiella lokaler är i dag 1 procent. Kommersiella lokaler har sammantaget en något lägre beskattning än andra sektorer. I syftet att stärka det offentligfinansiella sparandet är det därför rimligt att justera upp den statliga fastighetsskatten på kommersiella lokaler med 0,5 procentenheter från 2017.

Förändringen beräknas sammantaget innebära en statsfinansiell förstärkning om ca 3 100 miljoner kronor från 2017 och framåt.

Politikens inriktning

Utgiftsområde 1: Rikets styrelse

I utgiftsområde 1 ingår bl.a. utgifter för statschefen, riksdagen, riksdagens ombudsmän (JO), Sametinget, Regeringskansliet, länsstyrelserna samt demokratipolitik, nationella minoriteter och medier.

I höstens budgetmotion föreslog Liberalerna bland annat satsningar för ökad rättssäkerhet och stärkt integritetsskydd genom höjda anslag till JO och Datainspektionen, samt satsningar inom minoritetspolitiken och för den nationella minoriteten romer. Vidare gjordes vissa begränsningar av höjningen av anslaget till länsstyrelserna för att ge utrymme till andra satsningar. De huvudsakliga prioriteringarna i budgetmotionen för 2016 är fortfarande desamma och utgör ett underlag i Liberalernas pågående utvecklingsarbete.

Sverige har alltid varit ett land med etnisk mångfald och många språk. Liberalernas minoritetspolitik handlar om att stärka individens rätt att använda sitt minoritetsspråk och vara delaktig i sin kultur. Därför är Liberalerna pådrivande för att förbättra individens tillgång till undervisning, kultur och välfärdstjänster på sitt minoritetsspråk. Under alliansregeringen ökade antalet kommuner som ingick i förvaltningsområdena kraftigt och rätten till undervisning i minoritetsspråk har förbättrats. Liberalerna står fast vid att det är angeläget att förvaltningsområdena ska kunna fortsätta utökas utan att anslutningen av nya kommuner sker på bekostnad av sänkta ambitioner och försämrade förutsättningar för de kommuner som tidigare ingått.

Den romska minoriteten har under historiens gång utsatts för omfattande övergrepp och kränkningar, och många romer befinner sig fortfarande i utanförskap. Alliansregeringen inrättade ett särskilt budgetanslag för långsiktigt arbete för romsk inkludering. Ett långsiktigt genomförande av denna strategi kräver långsiktiga och uthålliga åtaganden.

Den öppna demokratin behöver värnas. Den våldsbejakande extremismen, som främst förekommer inom islamistiska våldsbejakande miljöer, den vänsterautonoma miljön samt den högerextrema vit makt-miljön, hotar såväl demokratins institutioner som människors liv och frihet. Därför behövs långsiktiga och uthålliga insatser, vad gäller både att förhindra och bekämpa brottsliga handlingar och att förebygga våldsbejakande extremism. Liberalerna vet att detta arbete även kräver mer av samarbete mellan demokratiska länder.

Regeringen gör i tilläggsbudgeten för 2016 vissa tillfälliga satsningar för att stärka demokratin och motverka olika slags extremism. Däremot är det tystare om vilka långsiktiga satsningar som behövs.

Som redovisas i avsnittet *En samlad politik för utsatta områden* lägger Liberalerna i denna motion fram finansierade förslag till ökade anslag för insatser mot våldsbejakande extremism. Denna satsning är långsiktig och ger bättre förutsättningar för att bygga upp ett uthålligt arbete, särskilt i de utsatta områden som i dag står för en stor andel av de personer som reser från Sverige för att ansluta sig till Daish och andra terrorgrupper. Utöver de åtgärder som ligger inom ramen för detta utgiftsområde anser Liberalerna även att det krävs skärpt lagstiftning, bland annat vad gäller möjligheten att dra in passet för den som försöker ansluta sig till terrorgrupper, och ökat internationellt samarbete mot våldsbejakande extremism. Vår syn på rättsväsendets arbete redovisas även under utgiftsområde 4.

Utgiftsområde 2: Samhällsekonomi och finansförvaltning

Utgiftsområde 2 omfattar politiken för finansmarknaden och den statliga förvaltningspolitiken.

I höstens budgetmotion prioriterade Liberalerna på utgiftsområdet ökade medel till Finanspolitiska rådet. På utgiftsområdet fanns också vissa beräkningstekniska anslag uppförda. Bland annat presenterade Liberalerna en reduktion av myndigheternas rikthyror i syfte att bidra till en fortsatt effektivisering av myndigheternas lokalförsörjning. Prioriteringarna i budgetmotionen för 2016 ligger i huvudsak fast och utgör ett underlag i det pågående ekonomisk-politiska utvecklingsarbetet.

Inom finansmarknadspolitiken är det fortsatt centralt att minska risken för att det finansiella systemet drabbas av allvarliga problem. Liberalerna vill se ett stabilt finansiellt system som präglas av högt förtroende med väl fungerande marknader som tillgodoser hushållens och företagens behov av finansiella tjänster samtidigt som det finns ett högt skydd för konsumenter. Det finns i dessa perspektiv särskilt skäl att överväga vidare åtgärder för att dämpa hushållens skuldsättning.

Liberalerna välkomnar ett allt närmare europeiskt samarbete på detta område. De senaste åren har vi sett en snabb utveckling där det i EU under 2015 fullt ut etablerades en gemensam tillsynsmekanism för banker, en gemensam resolutionsmekanism för banker och en gemensam resolutionsfond. Sverige bör inte ställa sig utanför, utan söka medlemskap i denna så kallade bankunion.

Liberalerna har tidigare föreslagit att myndigheten Finanspolitiska rådet får en stärkt finansiering och ett utvidgat uppdrag. Detta står vi fast vid. Myndigheten har sedan 2007 i uppgift att oberoende granska regeringens politik, dess budgetpropositioner och regeringens ekonomiska bedömningar. Vår erfarenhet är att rådet ger nödvändig stadga åt den finanspolitiska debatten. Finanspolitiska rådet har dock gett uttryck för att myndighetens tilldelade anslag inte ger möjlighet till en uthållig och oberoende verksamhet av tillräckligt hög kvalitet.

Vi vill också att rådets uppdrag utvidgas. Det är rimligt att myndigheten, åtminstone översiktligt, granskar och utvärderar oppositionspartiernas ekonomiska politik och dess effekter för de offentliga finanserna, sysselsättningen och fördelningspolitiken.

Den statliga förvaltningspolitiken ska bedrivas så att den svenska offentliga sektorn fortsätter att vara en av världens mest effektiva. Anslagen för myndigheternas verksamheter höjs varje år i takt med att pris- och lönenivåerna i samhället ökar. För att ge ett ökat effektiviseringsstryck och ta tillvara besparingsmöjligheter hos myndigheterna föreslår Liberalerna fortsatta reduktioner av denna så kallade pris- och löneomräkning.

Liberalerna ser flera möjligheter till fortsatt effektivisering av myndigheternas lokalförsörjning. Som tidigare aviserats i bland annat Alliansens budgetmotion för 2015 finns det besparingspotential i myndigheternas lokalkostnader. Ekonomistyrningsverket (ESV) har bl.a. föreslagit en metod för att begränsa anslagsmedlen för de myndigheter som disponerar lokaler i centrala Stockholm. Metoden innebär att rikthyran för Stockholm innanför tullarna ska reduceras till 80 procent av den fastställda rikthyran från och med ett visst beräkningsår. Metoden bör tillämpas vid första möjliga tillfälle att teckna om avtalet.

Det finns myndigheter som av olika skäl inte har möjlighet eller är lämpliga att vara lokaliserade i andra lokaler eller andra områden. Exempelvis museer som Nationalmuseum och Waldemarsudde eller myndigheter som t.ex. Regeringskansliet och Kungliga biblioteket föreslås utgöra undantag från den nya beräkningsmetoden.

Den allmänna inriktningen är att ESV bör få en starkare roll än i dag i att styra mot kostnadseffektiva lokallösningar. Utgångspunkten ska vara att nya myndigheter i första hand bör lokaliseras utanför Stockholms län samt att befintliga myndigheter i centrala Stockholm i fler fall bör överväga alternativa placeringar i exempelvis närförorter.

Utgiftsområde 3: Skatt, tull och exekution

Utgiftsområdet omfattar huvuduppgifterna beskattning, uppbörd av skatt, tull och avgifter samt verkställighet och indrivning av skatter och avgifter.

En väl fungerande skatteadministration och skatteuppbörd är central i ett välfungerande samhälle. Medborgarnas förtroende för skattesystemet är avgörande för möjligheten att upprätthålla finansieringen av den offentliga sektorn. Regeringens förändringar på skatteområdet riskerar här i flera fall att försämra skattesystemets legitimitet och den långsiktiga skattemoralen. Försämringen av ROT-avdraget riskerar, som påpekats av bland annat ESV, att leda till ökat svartarbete.

I höstens budgetmotion föreslog Liberalerna ökade anslag till Skatteverket och Tullverket för att möjliggöra administration av den kemikalieskatt som partiet vill införa. Anslagshöjningarna följer de rekommendationer som gavs i betänkandet SOU 2015:30. Prioriteringen i budgetmotionen för 2016 ligger i huvudsak fast och utgör ett underlag i vår pågående politikutveckling.

Myndigheterna inom utgiftsområdet ska underlätta för medborgare och företag att göra rätt för sig. Medborgare och företag som kommer i kontakt med myndigheterna ska få en enhetlig behandling och de ska känna förtroende för rättssäkerheten i regelsystemen. Detta ska gälla oavsett exempelvis geografisk hemvist, kön, funktionsnedsättning, religion eller etnisk bakgrund.

De regelverk och rutiner som myndigheterna själva ansvarar för ska vara så enkla som möjligt. För att medborgare och företag ska känna stort förtroende för verksamheten är det väsentligt att myndighetsutövningen är enhetlig och rättssäker. Det gäller till exempel handläggningstider och rättstillämpning. Myndigheterna inom området ska därför fortsätta att prioritera insatser för att ytterligare förbättra enhetligheten och rättssäkerheten.

Medborgarens kontakt med myndigheter inom området bör även förbättras genom ett fortsatt arbete för att tillgodogöra sig myndighetservice på elektronisk väg. Hit hör exempelvis tjänsten Mina meddelanden. Vid årsskiftet 2015/16 hade över 300 000 personer anslutit sig till tjänsten som innebär att de kan ta emot sin myndighetspost elektroniskt på ett säkert sätt. En rapport från Inspektionen för socialförsäkringen bedömer att så kallad onödig efterfrågan (dvs. ärenden som kommer in till myndigheten efter att medborgarens tidigare kontakter eller informationssökning inte har lett till önskat resultat) uppgår till hela 41 procent vid kontakter med Skatteverkets skatteupplysning gällande samtal om beskattning och folkbokföring. Detta visar tydligt att det återstår ett arbete för att förbättra utformningen av blanketter och webblösningar, särskilt med avseende på språket.

Den kartläggning Skatteverket genomfört inom ramen för regeringsuppdraget om jämställdhetsintegrering ligger helt i linje med Liberalernas prioriteringar om ett likartat bemötande i myndighetskontakter oavsett kön. Kartläggningen visade att förbättringar kunde ses i riktning mot ett mer jämställt bemötande jämfört med den kartläggning som genomfördes 2007. Viss skillnad mellan kvinnor och män finns dock fortfarande i kontakt mellan medborgare och myndighet i samtal med Skatteupplysningen eller vid besök på servicekontoren. Det är centralt att Skatteverket fortsätter arbetet i denna del.

De öppna gränserna och en alltmer globaliserad ekonomi gör att hoten mot befintliga skattebaser ökar. Sverige har att förhålla sig till behovet av internationellt konkurrenskraftiga skatter, såväl i utformning som nivåer. Den senaste tidens uppmärksammade exempel på skatteflykt och misstänkta skattebrott accentuerar också behovet av tillräckliga regelverk och resurser för att mota sådana yttringar. Liberalerna här har här föreslagit bland annat en vidare definition av begreppet högriskkund i svensk penningtvättslagstiftning vilket skulle tvinga banker och finansinstitut att vidta ytterligare åtgärder och kontroller. Det är fortsatt viktigt att myndigheterna inom utgiftsområdet samverkar med andra myndigheter, såväl svenska som utländska.

Inom tullområdet vill Liberalerna markera vikten av att Sverige fullt ut deltar i och aktivt verkar för fler EU-gemensamma lösningar. Den unionstullkodex som börjar tillämpas den 1 maj 2016 är i detta perspektiv mycket välkommen.

För Tullverket ska målet för utgiftsområdet uppnås genom en avvägning av mål. Verket ska dels eftersträva säkerhet i leveranskedjan och förebygga och bekämpa brottslighet inom tullområdet samt verkställa uppbörden av beslutade tullsatser, skatter och avgifter, dels eftersträva att medborgare och företag känner förtroende för Tullverkets verksamhet, i synnerhet att tullförfarandet ska vara enkelt och obyråkratiskt. För Liberalerna är internationalisering, utbyten och handel positiva och för samhällets utveckling helt avgörande företeelser. Detta ställer särskilda krav på en väl fungerande och rättssäker utövning av myndighetsutövning av tullkaraktär.

Om TTIP-förhandlingarna leder till att ett transatlantiskt frihandelsavtal tecknas under mandatperioden finns det anledning att se över Tullverkets förändrade förutsättningar. Detta gäller i synnerhet de förändringar i handelsflöden som kan tänkas uppstå vid ett förändrat regelverk och de förändrade behov som följer för kontroll av klareringar och bedömning av uppbörd.

Detta frihandelsavtal är avgörande för den globala ekonomiska utvecklingen och stärkandet av flera av de länder som är ledande i arbetet för spridandet av liberala värden och mänskliga rättigheter. Ett av mandatperiodens främsta politiska mål bör därför vara undertecknandet av ett TTIP-avtal. Liberalerna avser därför att noggrant följa på vilket sätt ett sådant avtal kan påverka Tullverkets behov och förutsättningar.

Utgiftsområde 4: Rättsväsendet

I utgiftsområde 4 ingår myndigheter inom polisen och åklagarväsendet, domstolsväsendet samt kriminalvården. Dessutom ingår Rättsmedicinalverket, Brottsförebyggande rådet, Brottsoffermyndigheten, Säkerhets- och integritetsskyddsmyndigheten, Domarnämnden och Gentekniknämnden.

På rättsområdet finns stora utmaningar till följd av omvärldsutvecklingen. Liberalerna anser att det nu är dags att planera för en kraftig utbyggnad av polisen. Detta är motiverat av den kraftigt ökande befolkningen, det förändrade omvärldsläget med förhöjd hotbild mot Sverige, ökad arbetsbelastning till följd av den höga migrationen

samt utmaningarna med att motverka brott i särskilt utsatta bostadsområden och samtidigt klara en god polisiär närvaro i hela Sverige.

Våra förslag, som redovisas närmare i avsnittet *Fler poliser och effektivare brottsutredningar*, innebär att 2 500 nya poliser tillförs Polismyndigheten fram till utgången av 2020. Förslaget, som är det mest omfattande av de kostnadssatta utbyggnadsalternativ som Polismyndigheten lagt fram, är fullt finansierat inom ramen för Liberalernas budgetalternativ. För att frigöra resurser för polisiärt arbete föreslår vi därutöver utökade medel till Polismyndigheten för fler civilanställda.

Den utbyggnad som Liberalerna föreslår kommer att ge polisen väsentligt förbättrade möjligheter att klara sin uppgift. Polismyndigheten har själv konstaterat att behovet av nya poliser är särskilt stort inom ingripandeverksamheten, den brottsförebyggande verksamheten, gränspolisverksamheten och utredningsverksamheten. Därutöver behöver fler poliser tillföras bl.a. underrättelseverksamheten och arbetet mot den grova organiserade brottsligheten.

Liberalerna föreslår även att beredskapspolisen återupprättas. Beredskapspolisen, som fanns fram till 2012, ska kunna fungera som en reservpolis som kallas in vid kriser eller andra situationer när den ordinarie samhällsorganisationen är som mest ansträngd. Skogsbranden i Västmanland 2014, flyktingkrisen hösten 2015 och de tillfälliga gränskontrollerna som vid det här laget pågått i närmare ett halvår är tre aktuella exempel på situationer när det hade varit av stort värde att kunna utnyttja beredskapspolisen som en extra resurs. I avsnittet *Fler poliser och effektivare brottsutredningar* lägger vi fram vårt förslag på att fram till 2019 års utgång bygga upp en beredskapspolis på totalt 5 000 personer. Organisationen ska ha god täckning i alla polisregioner och län.

Liberalerna har drivit på för den nya lagstiftningen mot att ta emot utbildning i terrorverksamhet och mot terrorresor. Vi anser dock att ytterligare steg behöver tas, bland annat vad gäller att se över passlagstiftningen samt utvidga kriminaliseringen av medverkan i stödfunktioner knutna till terrorverksamhet. Det är av största vikt att reformer av lagstiftningen sker med full respekt för grundläggande rättssäkerhetsprinciper och de medborgerliga fri- och rättigheterna enligt Europakonventionen.

Ytterligare riktade insatser behöver även göras för att motverka våldsbejakande extremism samt bekämpa terrorism och rekrytering till terrornätverk. Redan i höstbudgeten avsatte Liberalerna ökade resurser till Polismyndigheten för bekämpningen av våldsbejakande radikaliserings och rekrytering till terrornätverk på lokal nivå, och därtill öronmärktes ytterligare medel för stöd till lokalt arbete för att förebygga radikaliserings och våldsbejakande extremism. Vidare förstärktes Åklagarmyndighetens resurser på området. Dessa prioriteringar i budgetmotionen för 2016 ligger i huvudsak fast och utgör ett underlag i det pågående ekonomisk-politiska utvecklingsarbetet. Enligt vår bedömning brister regeringens åtgärder fortfarande i såväl finansiering som långsiktighet. Vi tillför därför i denna motion ytterligare medel för att motverka våldsbejakande extremism, något som utvecklas närmare i avsnittet *En samlad politik för utsatta områden*.

Liberalerna har varit pådrivande för att polisverksamheten 2015 samlades i en nationell myndighet. Den nya polisorganisationen brottas med problem i inkörningsfasen, bland annat vad gäller att målsättningen att få ut mer resurser till den lokala nivån ännu inte har fått genomslag. Det är angeläget att arbetet med att nå ökad lokal närvaro drivs

vidare med full kraft. En prioriterad uppgift är nu att fler brott ska klaras upp och leda till att gärningsmannen får en påföljd. För att polis och åklagare ska kunna utreda fler brott behövs specialisering och tydligare ansvarsfördelning. Vi vill ha fler civila utredare med expertkunskaper, till exempel inom it-brott eller ekonomisk brottslighet, något som bland annat skulle möjliggöras med Liberalernas satsning på fler civilanställda.

En synlig och lokalt närvarande polis är A och O för att allmänheten ska känna sig trygg. Det är lika viktigt i våra storstäder som på mindre orter och landsbygd. Övergången till lokalpolisområden får inte leda till att den lokala förankringen minskar, utan det är tvärtom av stor betydelse att polisens samarbete med andra aktörer i lokalsamhället ökar. Liberalerna har verkat för att lokala poliskontor inrättats i utsatta stadsdelar där otryggheten är stor, och utvärderingar från Brottsförebyggande rådet visar att de har effekt. Även det lokala arbetet mot våldsbejakande extremism förutsätter en god lokal närvaro från polisen. Detta är av särskild betydelse för ett framgångsrikt arbete i de utsatta stadsdelar som står för en hög andel av de svenskar som rest utomlands för att ansluta sig till Daish och andra terrorgrupper.

Brottsförebyggande rådets undersökningar visar att andelen ungdomar som begår brott har minskat tydligt på senare år. Det viktigaste är att arbeta förebyggande och snabbt fånga upp ungdomar i riskzonen. Socialtjänst, polis, skola och andra aktörer måste ha ett tätt samarbete. Så kallade sociala insatsgrupper, där olika aktörer samordnar sina insatser för unga på väg in i en kriminell livsstil, har visat sig framgångsrik och behöver spridas över landet.

Skyddet mot sexualbrott och brott i nära relationer måste stärkas ytterligare. Vi vill komplettera sexualbrottslagstiftningen med en separat bestämmelse om sexuella handlingar som genomförs utan en persons samtycke. Även den som borde ha förstått att det inte funnits något samtycke ska kunna dömas. Liberalerna vill även skärpa lagstiftningen om kontaktförbud och få en ökad användning av elektronisk fotboja. I särskilt allvarliga fall ska kontaktförbudet kunna gälla en hel kommun, så kallad omvänd kommunarrest. Det är gärningsmannens rörelsefrihet som ska begränsas, inte offrets.

Det hedersrelaterade förtrycket är ett konkret hot mot friheten för tiotusentals människor i Sverige, främst flickor och kvinnor men även pojkar och män. Vi vill införa högre straff för hedersbrott, en "lex Fadime", genom att hedersmotiv ses som en försvårande omständighet vid bedömningen av ett brotts straffvärde. Den som lever med en allvarlig hotbild ska kunna få permanent skyddad identitet.

Hatbrott fortsätter att vara ett allvarligt problem för individer och grupper som är utsatta för andras fördomar på grund av religion, sexuell läggning, hudfärg eller någon annan personlig egenskap. Hatbrott måste hanteras mer professionellt och de drabbades förtroende för polisen och rättsväsendet måste höjas så att fler människor vågar anmäla, berätta om vad de utsatts för och kan utgå från att myndigheterna går till botten med anmälningarna. Straffskärpningsregeln för hatbrott måste fungera på det sätt som är tänkt. Därför behöver det göras en utvärdering av domar i hatbrottsmål för att få klarhet i vilka faktorer som gör att hatbrottsbestämmelsen inte alltid kommer till användning trots att det hade varit möjligt.

Rekryteringen till uppdraget som nämndeman i första instans behöver breddas, så att fler nämndemän har annan bakgrund än partipolitisk. I högre instans ska målen enbart avgöras av lagfarna domare.

Insatserna mot den organiserade brottsligheten behöver byggas ut och det internationella samarbetet förstärkas. Liberalerna ser brottsbekämpningen som en huvuduppgift för EU. Vi vill utveckla polissamarbetet Europol till ett Europas FBI, en europeisk polismyndighet med befogenhet att utreda allvarliga brott där flera länder berörs. Vi stöder också förslaget om att ta ett första steg mot en europeisk åklagarmyndighet, som i förlängningen kan få befogenhet att samordna brottsutredningar mot grov organiserad brottslighet som opererar över gränserna inom EU.

Utgiftsområde 5: Internationell samverkan

Utgiftsområde 5 rymmer en rad frågor med anknytning till Sveriges relationer till, och överenskommelser med, andra stater och internationella organisationer. Här ingår bland annat freds- och säkerhetsfrämjande verksamhet och forskning, andra insatser som rör säkerhetspolitik och nedrustning samt samarbetet inom Norden, Östersjöregionen, EU, Nato och FN. Två myndigheters verksamhet faller inom utgiftsområdets ram: Inspektionen för strategiska produkter och Svenska institutet.

För Liberalerna har det alltid varit en självklarhet att Sverige ska vara en del av det internationella samarbetet. Sveriges säkerhet tryggas bäst i samarbete med andra. Till skillnad från regeringen menar vi att det ryska agerandet måste få konsekvenser också för Sveriges säkerhetspolitiska vägval. Ryssland har sedan länge utgått från att Sverige vill samverka med Nato i kris såväl som i krig. Samtidigt saknar vi de säkerhetsgarantier från Nato som följer med ett medlemskap. Säkerhetspolitiskt befinner vi oss därmed i ett ingenmansland. Det är en farlig position för ett litet land med ett utsatt läge. Liberalernas mål är en Natoanslutning under innevarande mandatperiod. Inget annat kan på ett lika avgörande sätt förbättra vår nationella säkerhet. EU är det viktigaste och mest centrala forumet för Sveriges utrikespolitik. Sverige ska vara en aktiv, engagerad partner som driver arbetet framåt, såväl när det gäller EU:s utrikespolitik som i samarbetet i övrigt. Sverige ska vara ett land i kärnan av EU.

Vi ser också att det i vår oroliga omvärld finns ett fortsatt stort behov av internationell kris- och konflikthanteringsförmåga. I arbetet för fred och säkerhet, konfliktlösning och internationell samverkan har Förenta nationerna (FN) en särställning. FN:s roll försvåras dock allvarligt av bristande effektivitet och motsättningar mellan demokratier och diktaturer. FN behöver reformeras för att bli mer handlingskraftigt och trovärdigt.

Liberalerna vill att Sverige i EU, FN och andra internationella organisationer ska vara en stark röst för demokrati, mänskliga rättigheter och jämställdhet i en värld där dessa grundläggande principer är långt ifrån självklara.

Utgiftsområde 6: Försvar och samhällets krisberedskap

Den verksamhet som finansieras under utgiftsområde 6 kan delas in i områdena försvar, samhällets krisberedskap, strålsäkerhet samt elsäkerhet.

I höstbudgeten föreslog Liberalerna att anslagen till försvaret skulle ökas samt att värnplikten åter aktiveras för att täcka försvarsmaktens personalförsörjning. Dessutom vill Liberalerna att Sverige under innevarande mandatperiod går med i Nato för att garantera rikets säkerhet och bidra till våra grannländers säkerhet. I huvudsak ligger prioriteringarna i Liberalernas budgetmotion för 2016 fast och utgör ett underlag i det pågående utvecklingsarbetet på området.

Läget i Sveriges nära omvärld är under snabb försämring. Risken för incidenter som kan leda till militärt våld i och omkring Östersjön har ökat påtagligt. Behovet av åtgärder som till begränsade kostnader kan ge snabb effekt måste nu prioriteras.

Mot bakgrund av detta har vi valt att i vårmotionen tillföra försvaret ytterligare resurser för 2017. Sammantaget innebär det att Liberalerna över den kommande femårsperioden avsätter totalt tio miljarder mer än regeringen. Vår samlade försvarspolitiska bedömning utvecklas närmare i avsnittet *Stärk försvaret*.

Utgiftsområde 7: Internationellt bistånd

Under utgiftsområdet Internationellt bistånd finns sex anslag: biståndsverksamhet, förvaltningsanslagen för Sida, Nordiska Afrikainstitutet, Folke Bernadotteakademien, Riksrevisionens anslag för internationellt utvecklingssamarbete och anslaget för utvärdering av internationellt bistånd.

Liksom för liberaler i alla tider är internationalismen en central värdering för Liberalerna i dag. Ett generöst bistånd är ett uttryck för denna värdering och en konkret form av solidaritet med människor i andra länder och ansvarstagande för vår omvärld.

I höstas noterade vi med oro att regeringen för andra året i rad, utifrån den senaste beräkningsmodellen, inte uppfyller det så kallade enprocentsmålet, det vill säga att en procent av bruttonationalinkomsten ska gå till internationellt bistånd. Liberalerna hade därför ett högre sammanlagt resurstillskott till det internationella biståndet än regeringen.

Sverige tar ett stort ansvar i flyktingkrisen. Vi ska vara stolta över att vi kunnat hjälpa. Vårt asylmottagande har till viss del bekostats av biståndsbudgeten. Av den 1 procent av svenskt BNI som ska gå till bistånd, har knappt en tredjedel avräknats. För oss är det dock en princip att avräkningarna inte övergår 30 procent av biståndsbudgeten och att avräkningarna därmed minskar när antalet som söker sig till Sverige blir färre. Vi ser nu med oro på att regeringen i vårändringsbudgeten valt att för innevarande år avräkna ytterligare drygt 4 miljarder kronor från biståndsbudgeten.

I höstens budget föreslog Liberalerna ett ökat anslag för att främja demokrati och mänskliga rättigheter genom ett s.k. demokratilyft där Sverige skulle stödja enskilda demokratiaktivister, vilka utgör centrala aktörer i övergången till demokrati i auktoritära länder. Vi anser fortsatt att det är centralt att Sverige genom sin utrikes- och biståndspolitik i högre grad än i dag stöttar demokratiseringsprocesser och enskilda demokratiaktivister.

Demokrati och frihet är det viktigaste verktyget för att bekämpa fattigdom och skapa en hållbar utveckling. De fattigaste länderna i världen tillhör samtidigt de mest ofria. I länder där man inte får rösta eller uttrycka sig fritt är människor ofta även förhindrade att äga, handla, arva, belåna eller fritt teckna kontrakt. Dessa civilrättsliga restriktioner kväver individens inneboende kraft och förhindrar ekonomisk utveckling. Det gäller i synnerhet för kvinnor. Om kvinnor i u-länder dessutom inte kan välja sina lagstiftare blir det inga satsningar på mödravård. Om flickor förvägras tillgång till utbildning är möjligheten liten att kräva samma rättigheter som män. Om medborgarna inte kan välja sin företrädare, kan de inte heller rösta fram beslutsfattare som prioriterar insatser för en bättre miljö. En liberal utrikespolitik är feministisk och aktivistisk.

Svenskt bistånd måste därför användas för att främja demokrati i enlighet med ”more for more”-principen. Stater som genomför demokratiska reformer, främjar mänskliga rättigheter, jämställdhet, öppenhet och som minskar korruption ska belönas för detta. Stater som fortsätter att kränka sina medborgares mänskliga rättigheter ska fasa ut från svenskt bistånd. Det är inte rimligt att långsiktigt förmedla resurser till korrupta och diktatoriska stater. Det långsiktiga stödet till människor som bor i diktaturer eller auktoritära stater ska i stället kanaliseras via internationella organisationer, världssamfundet, civilsamhälle eller demokratisk opposition. Det bör inte gå bilateralt stat till stat. Liberalerna avser att i höstens budget återkomma till hur denna omfördelning bör genomföras. Sverige måste fortsätta driva på i frågor som hos många biståndsgivarländer betraktas som politiskt känsliga, framför allt kvinnors rätt till sin kropp, sin sexualitet och rätten till fri abort – det som brukar beskrivas som sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter – samt hbt-personers rättigheter.

Ett tydligt exempel på kravlöst bistånd är stödet till den palestinska myndigheten. Det har inte hållits val på över ett decennium, korruptionen är omfattande, homosexuella förtrycks, kritiska röster tystas och antisemitisk våldspropaganda flödar utan att ansvariga reagerar. Trots det har Sverige inte skärpt tonen. Liberalerna menar därför att stödet till den palestinska myndigheten ska göras om i grunden. Vi avser att i höstens budget återkomma till hur en utfasning av det nuvarande stödet bör genomföras.

Finansiellt stöd till UNHCR borde prioriteras mot bakgrund av den stora utmaningen som biståndsorganisationer står inför, speciellt i samband med den rådande situationen i Syrien och Irak. Denna prioritering skulle möjliggöras genom en långsammare uppräknings av anslag till den gröna fonden då Sverige tidigare år gjort stora påfyllningar i fonden.

I skuggan av kriget i Syrien och krigsflyktingarnas enorma lidande har många ensamkommande barn kommit från andra länder till Europa. Tidigare år visar att en klar majoritet av exempelvis afghanerna saknar tillräckliga asylskäl och därför inte kommer att få stanna. I det svåra läge vi befinner oss i, med den värsta flyktingkrisen sedan andra världskriget, är det viktigt att Sverige tillsammans med EU ställer krav på återvändandeländerna att ta emot dem som utvisas. Exempelvis den afghanska staten är sedan länge en stor biståndsmottagare. Liberalernas inriktning är att se över hur det svenska bilaterala biståndet till den afghanska staten kan användas för att förbättra återvändande till landet. Samarbetet med International Organization for Migration (IOM) för återvändande behöver utvecklas för att underlätta för dem som nekats asyl att åka hem.

Liberalerna vill minska stödet till informations- och opinionsbildande verksamhet i Sverige. Vi ställer oss avvisande till att regeringen valt att öka anslaget för informationskampanjer riktade mot svenska medborgare på hemmaplan samtidigt som den gör stora flyktingavräkningar på biståndet och minskar demokratistödet globalt.

Vår vision på lång sikt är självklart att utvecklingen i världen blir så positiv att bistånd inte längre behövs och därmed kan avvecklas. Men dit är det långt.

Förtryck och ofrihet, svält och undernäring, mödradödlighet, brist på skolgång och sjukvård är utmaningar som måste mötas. Liberalerna är en garant för ett värderingsstyrt, solidariskt och effektivt bistånd.

Utgiftsområde 8: Migration

Utgiftsområde 8 omfattar frågor som rör utlänningars rätt att resa in i och vistas i Sverige samt frågor som rör mottagande av asylsökande. De huvudsakliga prioriteringarna i budgetmotionen för 2016 ligger fast och utgör ett underlag i Liberalernas pågående utvecklingsarbete. I avsnittet *Ekonomiskt hållbart mottagande* presenteras Liberalernas aktuella budgetprioriteringar på migrationsområdet.

Vi lever i en tid med flyktingströmmar som saknar motstycke i historien. Nästan 60 miljoner människor är på flykt undan krig, konflikter och förföljelse. För Liberalerna är det självklart att Sverige och Europa ska stå upp för en human och generös flyktingpolitik. Sverige tar ett stort ansvar i flyktingkrisen och det är många människor som har fått möjlighet att starta ett nytt liv undan krig och förtryck. Den rådande flyktingkrisen är framför allt en kris för de människor som tvingas fly, men när så många människor på kort tid kommer till Sverige befinner sig det svenska mottagandet i ett mycket ansträngt läge. Det viktigaste är självklart att konflikten i Syrien får ett slut. Vidare måste fler EU-länder solidariskt ta emot fler asylsökande. Samtidigt har Sverige utifrån höstens stora flyktingmottagande behövt vidta åtgärder för att minska antalet asylsökande som söker sig hit. Det handlar om att kunna ta emot dem som flyr på ett värdigt och bra sätt och det handlar om att ge skydd åt dem som verkligen behöver skydd.

Därför var Liberalerna drivande i att få till stånd den blocköverskridande migrationsuppställningen som slöts mellan allianspartierna och regeringen hösten 2015 och som innebär att Sverige mottagningsregler i större utsträckning ska likna andra jämförbara länder, till exempel Tyskland, samt en rad åtgärder för att förbättra och effektivisera svenskt mottagande och integration. Därefter har regeringen beslutat om tillfälliga inre gränskontroller samt tagit initiativ till en tillfällig lagstiftning om identitetskontroller vid inresa till Sverige.

Regeringen har även föreslagit en mer restriktiv politik för uppehållstillstånd och familjeåterförening, något som framför allt kommer att drabba dem som flyr kriget i Syrien. Liberalerna uttryckte tidigt kritik mot regeringens förslag, som är alltför långtgående och inhumant och försämrar integrationen. Vi kommer därför inte stödja en politik som innebär att syriska barnfamiljer splittras. I avsnittet *Ekonomiskt hållbart mottagande* redovisar vi vårt förslag till att förbättra möjligheterna för familjemedlemmar att återförenas i Sverige.

Regeringen har också föreslagit att hälften av platserna avsedda för kvotflyktingar, det vill säga människor som erbjuds en fristad via samarbetet med FN:s flyktingkommisariat UNCHR, i stället ska gå till anhöriginvandrare. Liberalerna motsätter sig bestämt detta. Liberalerna drev i migrationsöverenskommelsen att Sverige ska öka antalet kvotflyktingar från 1 900 till 5 000 personer årligen. Att regeringen nu vill att hälften av dessa platser ska gå till en helt annan typ av invandring är något som går på tvärs mot överenskommelsen.

Liberalerna värnar asylrätten. Sverige har tillsammans med andra EU-länder ett ansvar för att människor som flyr krig och förföljelse får skydd. Liberalerna vill se fler lagliga vägar in i EU. Människor ska inte behöva riskera livet på väg till säkerhet. Solidariteten inom EU vad gäller asylsökande är viktigare än någonsin, och de pågående förhandlingarna inom unionen får inte leda till att EU tar emot färre flyktingar. Liberalerna stöder ett gemensamt system för gränsskydd och kustbevakning, men ett sådant system får inte göras till svepskäl för att minska

flyktingmottagandet. I dag är flyktingmottagandet inom EU alltför ojämnt fördelat och flera EU-länder utmanar öppet principen att EU ska erbjuda en fristad åt flyktingar från andra regioner. Sverige måste driva på för en mer varaktig lösning för att dela ansvaret avseende flyktingmottagandet. Systemet bör utgå från en fördelningsnyckel som grundas på befolkningens mängd, BNI och andra relevanta faktorer. Sverige måste spela en aktiv roll i förhandlingar som nu pågår inom EU.

För närvarande befinner sig cirka 180 000 människor i Migrationsverkets mottagningssystem. Mer än 10 000 personer är kvar på Migrationsverkets boenden trots att de fått uppehållstillstånd, ett antal som förväntas växa.

Mottagningssystemet måste effektiviseras och människor ska ges möjlighet att på riktigt bli en del av vårt samhälle. Liberalerna föreslår därför ett antal insatser för att korta handläggningstiderna för asylbesked samt för att asyltiden ska bli mer av en förberedelse för en eventuell framtid i landet.

Handläggningstiderna för asylbesked måste kortas och Migrationsverket ges förutsättningar att snabbare behandla ärenden som med stor sannolikhet får bifall respektive avslag. Det är orimligt att exempelvis människor som flytt från Syrien, som kommer att få stanna, ska få vänta i två år på besked. Liberalerna vill därför att de klara bifallsärendena och tydliga avslagsärendena ska avgöras inom tre månader. Vi vill se snabbspår för syrienflyktingar som idag finns i Sverige och som kan styrka sin identitet. Vidare bör personal från domstolarna kortsiktigt flyttas till Migrationsverket för att öka takten på ärendehantering. Prövningstillstånd för överklagande och en förenklad överklagandeprocess bör införas.

Samtidigt som åtgärder görs för att korta människors väntan måste den destruktiva sysslolösheten under asyltiden motverkas. Grundinställningen måste vara att asylsökande i större utsträckning som aktiva individer ska involveras i asylmottagandet. Fortfarande bedrivs alldeles för många anläggningsboenden utifrån en omhändertagandementalitet där vuxna människor inte anses förmögna att kunna laga sin egen mat eller hantera andra självklara sysslor. För att bryta det destruktiva omhändertagandet och passiviteten ska huvudregeln på anläggningsboenden vara att de asylsökande själva sköter städning, matlagning och liknande.

Förutom att tillgodose tillräcklig standard på boenden bör fler asylboenden se till att de boende har sysselsättning i form av svenskundervisning och samhällsorientering. Det är därför rimligt att i högre utsträckning skärpa upphandlingskraven för asylboenden.

Vårt fokus ska vara på dem som behöver vår hjälp mest, därför måste ogrundade asylansökningar handläggas och avslås snabbare. Sverige ska tillsammans med EU ställa krav på återvändandeländer att ta emot dem som inte får uppehållstillstånd. Regeringen bör till exempel se över hur det svenska biståndet till den afghanska staten kan användas för att underlätta återvändande till landet. Samarbetet med International Organization for Migration (IOM) för återvändande behöver utvecklas för att underlätta för de som nekats asyl att åka hem.

Flyktingmottagandet är ett nationellt ansvar som måste vara gemensamt. Många kommuner har tagit stort ansvar, medan andra inte har gjort tillräckligt. Den extraordinära situationen kräver mer av alla. Det är därför positivt att kommuner nu kan åläggas att ta emot fler nyanlända.

Boendekedjan för asylsökande och nyanlända behöver förbättras. Väntetider i bosättningsprocessen försenar etableringen vilket är olyckligt både för individ och för

samhället. Det generella bostadsbyggandet måste öka och Sverige behöver en bostadsmarknad med fler bostäder och mer marknad. Snabbare planprocesser och förkortad instansordning för överklaganden är några av de åtgärder som behövs. Regeringens statliga byggsubventioner löser inte problemen på svensk bostadsmarknad och de löser inte situationen för de över 10 000 personer med uppehållstillstånd som väntar på landets asylboenden. Ett högt asylmottagande kräver också snabba och kreativa lösningar, till exempel inventering av alla bostadsmöjligheter och modulboenden. Det behövs en effektivare statlig organisation och fler långsiktiga anläggningsboenden till rimligt pris. Migrationsverket bör ges förutsättningar att driva anläggningsboenden. Lägenheter ska prioriteras för dem som har erhållit uppehållstillstånd, särskilt barnfamiljer.

Arbetskrafts- och företagarinvandring bidrar till Sveriges tillväxt. Liberalerna har medverkat till att det sedan 2008 är lättare att komma till Sverige som arbetskraftsinvandrare. Arbetskraftsinvandrare från länder utanför EU/EES utgör bara 0,4 procent av det totala antalet sysselsatta i Sverige, men de är ofta de högt kvalificerade och hjälper till i bristsektorer. Arbetet med att underlätta för denna arbetskraftsinvandring bör fortsätta.

Den som kan försörja sig själv bör enkelt kunna söka tillstånd för att komma hit för att arbeta eller starta företag. 2014 lade alliansregeringen fram förslag för att underlätta för doktorander att kvalificera sig för permanent uppehållstillstånd i Sverige. Denna reform har gjort det möjligt för studenter att stanna kvar i sex månader efter slutförda studier för att söka arbete eller starta näringsverksamhet i Sverige. Dessutom har det införts enklare och tydligare regler för familjemedlemmar till näringsidkare.

Utgiftsområde 9: Hälsovård, sjukvård och social omsorg

Utgiftsområdet omfattar hälso- och sjukvårdspolitik, folkhälsopolitik, funktionshinderspolitik, politik för sociala tjänster – omsorg om äldre, individ- och familjeomsorg, personer med funktionsnedsättning, barnrättspolitik samt alkohol-, narkotika-, dopnings-, tobaks- samt spelpolitik.

I höstens budgetmotion lade Liberalerna fram förslag till en karriärreform inom sjuksköterskeyrket. Genom detta förslag möjliggörs höjda löner för specialistsjuksköterskor. Vi prioriterade detta förslag eftersom vi anser att det är viktigt att yrket får en högre status och att utbildning tillsammans med erfarenhet ska löna sig.

Budgetmotionen innehöll även flera satsningar inom äldrepolitiken, med huvudinriktningen att öka äldres självbestämmande och egenmakt. Dessa satsningar beskrivs närmare i motion 2015/16:1480 Politik för åsrika människor. Däremot avvisade vi regeringens satsning på ökad bemanning i äldreomsorgen då detta endast medför enbart ett marginellt tillskott till kommunernas samlade äldreomsorgsutgifter.

I budgeten avsattes även resurser till en rad åtgärder som alla syftar till att stärka skyddet för de mest utsatta barnen i samhället. Dessa åtgärder beskrivs mer utförligt i Liberalernas kommittémotion Barns rättigheter, bland annat ett stärkt samarbete mellan skolan, skolhälsovården och socialtjänsten, systematisk uppföljning av placerade barns hälsa samt en nationell kunskapsatsning om att identifiera barn och unga som utsatts för våld eller övergrepp.

För att finansiera prioriterade satsningar i höstens budgetmotion avvisade vi regeringens förslag till så kallad professionsmiljard, glasögonbidrag till barn, avgiftsfri öppenvård

för äldre, avgiftsfri mammografi och avgiftsfria preventivmedel. Hur avgifter ska utformas i vården är landstingens och regionernas ansvar. Där är Liberalerna ofta pådrivande för till exempel avgiftsfria screeningprogram, subventionerade preventivmedel och bättre glasögonbidrag, men det är i landsting och regioner och inte hos staten som beslutsansvaret bör ligga.

Människors efterfrågan på välfärdstjänster väntas öka i högre takt än tillväxten. En högre andel äldre i befolkningen, nya och effektiva men kostsamma läkemedel och medicinska behandlingar samt behovet av stora investeringar i teknik kräver stora resurser och hög kompetens. Svårigheterna blir särskilt tydliga i mindre landsting, regioner och kommuner där befolkning och skatteunderlag minskar. Utvecklingen riskerar att ge upphov till större skillnader i både utbud och kvalitet beroende på var man bor.

Kvaliteten på såväl vård som omsorg och socialtjänstens insatser varierar mellan kommuner och mellan landsting och regioner, men också inom dessa. Orättvisan följer inte bara geografi. Kvinnor får generellt sämre vård än män liksom socioekonomiskt svaga grupper får sämre vård än de med högre utbildning och inkomst. Människor med mer komplexa vårdbehov hamnar alltför ofta i kläm – eller i glappet – mellan landsting eller region och kommun, mellan primär- och specialistvård och mellan olika typer av specialiserad vård.

Välfärdstjänsterna behöver finansieras, men de behöver också bemannas. Vården och omsorgen behöver locka fler och de som arbetar där behöver få arbeta på toppen av sin förmåga. Ny teknik och nya idéer måste användas bättre. Innovationer, både de som handlar om avancerad medicinteknik och de som handlar om kloka rutiner i äldreomsorgen, måste snabbare tas tillvara och spridas.

Valfriheten mellan olika alternativ i vård och omsorg behöver värnas och utvecklas vidare. Samtidigt behöver den enskildes inflytande över och delaktighet i sin egen vård och omsorg öka. Respekten för den enskilda människans önskemål är särskilt viktig när hon är i en utsatt situation.

Att öka äldres självbestämmande och makt över sin vardag är en central uppgift för Liberalernas äldrepolitik. En del i att förverkliga detta mål i vardagen är att de äldre som får del av omsorgstjänster själva ska få mer att säga till om vad gäller vad de ska äta och hur maten ska tillagas. God och näringsrik mat samt trivsamma måltider är en viktig kvalitetsfråga i äldreomsorgen. Ett väl fungerande förebyggande arbete mot undernäring minskar också risken för fallskador och andra hälsoproblem, samtidigt som behovet av omvårdnad minskar.

Liberalerna föreslår att det ska tillhöra en så kallad skälig levnadsnivå att få äta det individen själv tycker om. En laga-mat-garanti för hemtjänsten bör införas.

Liberalerna har länge använt uttrycket ”det glömda Sverige” för att beskriva sina socialpolitiska ambitioner. De som mest behöver stöd är ofta de som själva har svårast att göra sig hörda. I dag handlar det till exempel om missbrukare, psykiskt sjuka, hemlösa, utsatta barn och personer med funktionsnedsättningar.

En liberal politik för att undanröja funktionshinder är en politik för mänskliga rättigheter för alla. Liberalerna har varit pådrivande vid flera viktiga reformer för delaktighet och jämlikhet för personer med funktionsnedsättning, inte minst LSS-reformen. Våra förslag för att värna den personliga assistansen beskrivs i avsnittet *Spara inte på de mest utsatta*.

Under senare år har vi sett en ökning av fattiga EU-medborgare som kommer till Sverige för att tigga på gatorna. Majoriteten kommer från länder som Rumänien och Bulgarien. Orsaken till att fler fattiga EU-medborgare kommer till Sverige är utbredd fattigdom, utanförskap och främlingsfientlighet i hemländerna. Den långsiktiga lösningen på tiggeriproblematiken finns i grunden i länder som Rumänien och Bulgarien.

Liberalerna anser att Sverige borde rikta direktstöd till organisationer som arbetar i ursprungsländerna för att bryta fattigdom, och avsatte därför medel i vår höstbudget för detta. Medlen syftar till att stödja organisationer som arbetar på plats för att förbättra situationen för fattiga EU-medborgare.

Den psykiska ohälsan särskilt bland unga har ökat under flera decennier. 20 år efter psykiatrireformen har landsting, regioner och kommuner fortfarande svårt att samarbeta. Tröskeln att få vård är hög och väntetiderna är långa. Arbetet med suicidprevention behöver uppmärksammas. Psykisk ohälsa bland unga bör fortsatt vara ett prioriterat område inom ramen för PRIO (Plan för riktade insatser inom området psykisk ohälsa) och inriktas mot tidigare insatser och förebyggande arbete såväl vid ungdomsmottagningar som inom primärvård och elevhälsa.

Utgiftsområde 10: Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning

Utgiftsområdet omfattar sjukpenning, rehabiliteringspenning, sjuk- respektive rehabiliteringspenning i särskilda fall, boendetillägg, närståendepenning, medel för köp av arbetshjälpmiddel m.m., aktivitets- och sjukersättning, handikappersättning, ersättning vid arbetsskador och inom det statliga personskadeskyddet (tidigare benämnt kroppsskador) samt bidrag för sjukskrivningsprocessen.

I höstens budgetmotion avvisade Liberalerna regeringens förslag att avskaffa de fasta tidsgränserna i sjukförsäkringen, höjningen av ersättningsnivån i sjuk- och aktivitetsersättningen samt konsekvenshöjningen av sjukersättningen vid arbetslöshet. Vi föreslog därutöver att unga som på grund av funktionsnedsättning behöver förlängd skolgång bör få ersättning från studiemedelssystemet och inte aktivitetsersättning. Människor som tidigt i livet blir beroende av socialförsäkringssystemet för sin försörjning får lägre ekonomisk standard och har mycket större risk för ekonomisk utsatthet än sina jämnåriga. Bara de som inte har något annat alternativ bör få aktivitetsersättning. Prioriteringarna i budgetmotionen för 2016 ligger i huvudsak fast och utgör ett underlag i vårt pågående politiska utvecklingsarbete på området.

Liberalerna delar fortsatt i huvudsak socialförsäkringsutredningens (SOU 2015:21) förslag kring sjukförsäkringen, arbetsskadeförsäkringen och om ett mer rättvisande inkomstunderlag. Vi delar även uppfattningen att det för närvarande och under överblickbar tid endast finns begränsade offentliga resurser till förfogande för reformer av socialförsäkringarna. Målet behöver dock fortsatt vara ett tydligare samband mellan förmåner och inbetalade premier. Ju större andel av befolkningen som inte får hela sin inkomst försäkrad, desto fler börjar ta ut privata tilläggsförsäkringar för att täcka upp den del av inkomsten som den allmänna sjukförsäkringen inte ersätter. Då urholkas tilltron till vårt samhälles allmänna trygghetssystem. De stora förlorarna blir då de som behöver det offentliga sjukförsäkringssystemet mest, det vill säga låginkomsttagare och sjuka. Ett tydligare samband mellan premier och förmåner minskar också incitamenten för skatteplanering och skattefusk.

Ökningen av antalet långa sjukdomsfall behöver brytas. Ett sätt kan vara att införa en ytterligare karensdag vid den femtonde sjukdagen, för att skapa incitament till återgång i arbete innan sjukfallet dragit ut på tiden. Detta beskrivs närmare i avsnittet *Stärkt arbetslinje i transfereringssystemen*.

Liberalerna anser att det behövs fler konkreta verktyg för att förstärka hälso- och sjukvårdens incitament och möjligheter att verka för att patienter ska kunna behålla eller återfå sin arbetsförmåga. Stimulansmedel som sjukskrivningsmiljarden och kömiljarden har fyllt viktiga funktioner för att korta väntetider på behandling och rehabilitering och för att se till att rätt insatser sätts in i rätt tid.

Än mer effektiva än stimulansmedel är åtgärder via hälso- och sjukvårdens egna budgetar. Därför behöver arbetet med att utveckla Finsam fortsätta och intensifieras. Mot denna bakgrund välkomnade Liberalerna i höstas regeringens förslag till anslagsökning för samordningsförbunden.

Utgiftsområde 11: Ekonomisk trygghet vid ålderdom

Utgiftsområdet omfattar garantipension, bostadstillägg till pensionärer, äldreförsörjningsstöd samt efterlevandepensioner till vuxna, dvs. omställningspension, änkepension och särskild efterlevandepension. Utgiftsområdet omfattar även Pensionsmyndigheten.

Liberalerna står tillsammans med de andra allianspartierna och Socialdemokraterna bakom den blocköverskridande pensionsöverenskommelsen, som gett oss ett av världens mest stabila pensionssystem. Eftersom pensionen baseras på livsinkomsten uppmuntras arbete och egen försörjning. Den breda överenskommelsen skyddar systemet mot politiska nycker, och detta breda samförstånd bör värnas också framgent. Förändringar i pensionssystemet ska också fortsatt göras i samförstånd mellan de partier som står bakom pensionsöverenskommelsen.

Det som på lång sikt avgör hur pensionerna utvecklas är hur många som arbetar och betalar in till systemet. Arbetslinjen är därför central både för dagens och morgondagens pensioner. Alliansregeringen sänkte skatten för pensionärer totalt fem gånger, vilket sammanlagt har gett en garantipensionär 1 900 kronor mer i disponibel inkomst per månad jämfört med 2006.

Kronologisk ålder är ett dåligt mått på människors förmågor, både på arbetsmarknaden och i samhället. Äldre människors kunskap, kompetens och erfarenhet måste tas bättre tillvara i arbetslivet. Åldersgränsen för hur länge individen har rätt att vara kvar på arbetet bör därför höjas från 67 år till 69 år. På sikt bör åldersgränserna för pensionsuttag och rätten att stanna kvar i arbetslivet knytas till medellivslängdens utveckling. Fördomar och diskriminering måste bekämpas, och regler och avtal som hindrar äldre att arbeta om de vill bör ses över.

Kvinnor har genom hela arbetslivet lägre inkomster än män. I kvinnligt dominerade yrken är lönerna lägre, kvinnor arbetar fler timmar hemma och färre avlönade timmar än män. Över ett arbetsliv summerar dessa ojämställdhetsfaktorer till 3,6 miljoner kronor i lägre inkomst för en genomsnittlig kvinna jämfört med en genomsnittlig man. Följden av ett ojämställt arbetsliv är därför att pensionsutbetalningarna också fördelas ojämställt. Vi ser också att många kvinnor, som levt i äktenskap där löneskillnaderna inte upplevts som så allvarliga så länge som makarna hållit ihop, drabbas av dubbel

orättvisa den dag då makarna går skilda vägar. Det är angeläget att det delprojekt om jämställda pensioner som regeringen utifrån riksdagens tillkännagivande uppdragit åt Pensionsgruppen överväger hur mer av den intjänade pensionen kan fördelas lika mellan makar.

Bostadstillägget har en avgörande betydelse för att lyfta ekonomiskt utsatta pensionärer över fattigdomsgränsen. Den prioritering vi i höstens budgetmotion gjorde om att höja bostadstillägget ligger fast.

Utgiftsområde 12: Ekonomisk trygghet för familjer och barn

Under utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn finns tre typer av förmåner: de generella bidragen barnbidrag och adoptionsbidrag, försäkringarna föräldraförsäkring, barnpension och efterlevandestöd till barn samt pensionsrätt för barnår och de behovsprövade bidragen bostadsbidrag, underhållsstöd och vårdbidrag för barn som är sjukt eller har en funktionsnedsättning.

I höstens budget avvisade vi regeringens förslag till en avveckling av jämställdhetsbonusen, som är ett ekonomiskt stimulansmedel för ökad jämställdhet. Vi anser fortfarande att denna borde utvecklas och inte avvecklas. Liberalerna föreslog att jämställdhetsbonusen skulle fördubblas för de vårdnadshavare som delar helt lika eller nästan helt lika på uttaget av föräldrapenningdagarna. För att prioritera ovanstående avvisade vi samtidigt regeringens förslag om att höja grundnivån i föräldraförsäkringen.

Barnfamiljer kan se ut på många olika sätt, och alla föräldrar ska ha möjlighet att kombinera förvärvsarbete och företagande med föräldraskap. Liberalerna vill ha en modern, valfrihetsinriktad familjepolitik som ökar jämställdheten och uppmuntrar till arbete. Studenters och unga forskares trygghet vid föräldraskap måste förstärkas. Barnbidraget ska fortsätta vara skattefritt och lika för alla.

Föräldraförsäkringens utformning spelar en avgörande roll för barnens rätt till sina föräldrar men också för utvecklingen av jämställdheten på svensk arbetsmarknad. I grund och botten är framväxten av föräldraförsäkringen en viktig del av den svenska välfärden och ett fundament för kvinnors frigörelse. Samtidigt är dagens försäkring förknippad med utmaningar.

Den ekonomiska ojämställdheten mellan män och kvinnor är utbredd. Till detta bidrar attityder, invanda könsroller och en könssegregerad arbetsmarknad. Men det är också tydligt att kvinnors relativt längre perioder av föräldraledighet verkar hämmande på löneutveckling och karriär. Liberalerna ser detta och föreslår åtgärder för att ändra på denna ordning. Både de öronmärkta månaderna i föräldraförsäkringen och jämställdhetsbonusen är instrument i försäkringen som Liberalerna introducerat för att öka jämställdheten i uttaget. Liberalerna gick till val 2014 på ytterligare en öronmärkt månad i föräldraförsäkringen, och vi välkomnar att riksdagen med vår medverkan nu har beslutat om det.

Bostadsbidraget är ett träffsäkert sätt att stärka ekonomin för de ekonomiskt mest utsatta barnfamiljerna. Vi föreslår därför i denna budgetmotion att barntillägget i bostadsbidraget ska höjas med 100 kr per barn och månad. Detta beskrivs närmare i avsnittet *Stärk de boende på bostadsmarknaden*.

I syfte att bidra till ett ekonomiskt hållbart flyktingmottagande föreslås i denna motion att efterlevandestödet begränsas för barn boende i HVB-hem, stödboende eller

familjehem. På så sätt skulle efterlevandestödet träffa samma grupper som underhållstödet. Förslaget beskrivs närmare i avsnittet *Ett ekonomiskt hållbart mottagande*.

Möjligheterna att på medicinsk väg avhjälpa ofrivillig barnlöshet har ökat kraftigt de senaste decennierna. De senaste åren har också de lagliga vägarna att använda sådana metoder blivit fler. Insemination har troligen förekommit i hundratals år, och blev på 1970-talet en vanlig metod i svensk sjukvård. Det första barnet som tillkommit genom provrörsbefruktnings, IVF, föddes 1979 i Storbritannien. I dag är det en rutinbehandling på svenska sjukhus. Assisterad befruktning för ensamstående kvinnor är tillåtet sedan 1 april i år. Fyra barn har fötts i Sverige efter livmodertransplantation. En utredning lade nyligen förslag om att tillåta även embryodonation, och Liberalerna menar att även altruistiskt värmoderskap bör kunna tillåtas i Sverige givet en stark lagstiftning som garanterar värmoderns och barnets rättigheter.

Adoption är ett alternativ för många ofrivilligt barnlösa. För att underlätta för internationella adoptioner infördes år 1988 ett statligt adoptionsbidrag. På den tiden var ambitionen att bidraget skulle motsvara halva kostnaden för en adoption. Bidraget är dock inte indexerat, och har inte höjts sedan 2001. I dag motsvarar det 20 procent av genomsnittskostnaden för en adoption. Samtidigt har det blivit allt svårare för svenska föräldrar att adoptera från andra länder, och antalet internationella adoptioner har minskat kraftigt de senaste åren.

Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd, MFoF, har gjort prognosen att det kommer att ske ungefär 350 internationella adoptioner per år de närmaste åren. Det innebär att det finns utrymme inom befintligt anslag att höja nivån på adoptionsbidraget. Vi föreslår att bidraget höjs från 40 000 kr per barn till 80 000 kr per barn.

Utgiftsområde 13: Jämställdhet och nyanlända invandrares etablering

Utgiftsområde 13 omfattar integrationspolitik, politik mot diskriminering och jämställdhetspolitik samt myndigheterna Diskrimineringsombudsmannen och Nämnden mot diskriminering.

I höstbudgeten föreslog Liberalerna ett reformerat prestationsbaserat stöd till de kommuner som utifrån sin befolkningsmängd tar emot flest nyanlända, kombinerat med en höjd schablonersättning per nyanländ. Vi avvisade därmed regeringens förslag avseende nivåerna på den statliga schablonersättningen per nyanländ och motsatte oss regeringens avskaffande av den prestationsbaserade ersättningen. Vi ville se ökade resurser till Arbetsförmedlingen för etableringsinsatser och ökade resurser till skolor i utanförskapsområden. Därtill avsattes anslag till den hbt-strategi som Liberalerna och alliansregeringen presenterade i början av 2014. Även jämställdhetsintegrering inom den offentliga sektorn prioriterades i höstens budgetmotion för att öka kraften i det statliga jämställdhetsarbetet. Prioriteringarna i budgetmotionen för 2016 ligger i huvudsak fast och utgör ett underlag i Liberalernas pågående utvecklingsarbete på området.

Vi lever i en tid med flyktingströmmar som saknar motstycke i historien. För Liberalerna är det självklart att Sverige och Europa ska stå upp för en human och generös flyktingpolitik. Traditionen av öppenhet gentemot omvärlden har gjort Sverige till ett bättre och rikare land. Det har bidragit till vårt lands utveckling och till ekonomisk tillväxt som har byggt vårt välfärdssamhälle. De människor som under årens lopp kommit hit från andra länder, oavsett om de flytt eller sökt sig hit av andra skäl, har på olika sätt berikat Sverige. I dag bor här människor med rötter från världens alla

hörn och här talas i princip världens alla större språk. Det ger oss stora möjligheter på en global marknad. Sverige, liksom många andra länder, står inför det faktum att fler och fler blir äldre samtidigt som en allt lägre andel av befolkningen befinner sig i arbetsför ålder. Att fler kommer till Sverige och jobbar är viktigt för vårt framtida välstånd.

Den rådande flyktingkrisen är framför allt en kris för de människor som tvingas fly men när så många människor på kort tid kommer till Sverige befinner sig det svenska mottagandet i ett mycket ansträngt läge. Sverige har behövt vidta åtgärder för att minska antalet asylsökande som söker sig hit. Det handlar om att kunna ta emot de som flyr på ett värdigt och bra sätt och det handlar om att ge skydd åt dem som verkligen behöver skydd. Därför var Liberalerna drivande i att få till stånd den blocköverskridande migrationsuppörelsen som slöts mellan allianspartierna och regeringen hösten 2015 och som innebär att Sverige mottagningsregler i större utsträckning liknar andra jämförbara länders, till exempel Tysklands, samt en rad åtgärder för att förbättra och effektivisera svenskt mottagande och integration.

Det är avgörande att Sverige avsevärt förbättrar möjligheterna för asylsökande och nyanlända att snabbare komma in på arbetsmarknaden och det svenska samhället, annars riskerar alltför många att hamna i ett långvarigt utanförskap och bidragsberoende. Vi måste ge fler människor en chans att få en egen lön att leva på och en bostad.

Det svenska mottagningsystemet måste effektiviseras och människor ska ges möjlighet att på riktigt bli en del av vårt samhälle. Såsom närmare beskrivs i avsnittet *Ekonomiskt hållbart mottagande* samt under utgiftsområde 8 måste asylhandläggningstiden kortas och i större utsträckning användas som viktig förberedelse för ett eventuellt fortsatt liv i Sverige.

Flyktingmottagandet är ett nationellt åtagande och ansvaret ska vara gemensamt. Många kommuner har tagit ett stort ansvar, medan andra inte har gjort tillräckligt. Det är därför positivt att kommuner nu kan åläggas att ta emot fler nyanlända.

Boendekedjan för asylsökande och nyanlända ska förbättras. Väntetider i bosättningsprocessen försenar etableringen vilket är olyckligt både för individ och för samhället. Det generella bostadsbyggandet måste öka och Sverige behöver en bostadsmarknad med fler bostäder och mer marknad.

Regeringens förslag till en mer restriktiv asyllagstiftning kommer att leda till att nyanlända får svårare att etablera sig på arbetsmarknaden. I gruppen alternativt skyddsbehövande, som framförallt omfattar syrier, kommer i princip alla att få uppehållstillstånd i 13 månader. Det leder till etableringsplaner som i praktiken är betydligt kortare än ett år. Bara att få rätt insatser på plats kan ta tid med svensk myndighetsbyråkrati och dagens långa handläggningstider. Liberalerna har därför ifrågasatt regeringens förslag till korta uppehållstillstånd eftersom det försvårar integrationen. Vi anser att samhället i stället för att ge bidrag, vilket regeringen verkar prioritera, måste ge individen möjligheter att faktiskt komma i jobb och komma in i det svenska samhället.

Alliansregeringen gjorde för lite för att modernisera arbetsmarknaden, något som är en förutsättning för en effektiv integrationspolitik. För Liberalerna är det avgörande att fokusera på att hur fler jobb skapas och hur fler nyanlända också får en lön att leva på. Vi måste öppna upp en arbetsmarknad för fler enkla jobb. RUT-reformen ska utvecklas,

inte försämrats. Det måste bli billigare – inte dyrare – att anställa. Dessvärre höjer regeringen i stället skatten på jobb och driver en politik som kommer att hålla nere sysselsättningen, något som kommer att drabba många utrikesfödda som nu kommer till vårt land.

Majoriteten av asylsökande och nyanlända har låg utbildning och har därmed svårt att hitta sin plats på den svenska arbetsmarknaden. Konjunkturinstitutet, EU-kommissionen, OECD, IMF och Finanspolitiska rådet har alla pekat på att de höga ingångslönerna i Sverige försvårar integrationen. Regeringen gör vissa välkomna satsningar på utrikes födda med utbildning men gör inte tillräckligt för dem som har en lägre utbildningsnivå. Dessa människor kommer inte att hjälpas av regeringens snabbspår eller aldrig så bra system för validering. De behöver en politik som ger dem möjlighet till utbildning, men framförallt behövs en politik som ger dem chansen att få ett jobb och en lön att leva på. Därför har Liberalerna föreslagit att unga och nyanlända ska kunna få så kallade startjobb som halverar lönekostnaden för arbetsgivaren och ger individen en lön på mellan 14 000 och 16 000 kronor.

Insatser behövs för att få fram fler praktikplatser för nyanlända, vilket är en del av migrationsöverenskommelsen. I dagsläget godkänner Arbetsförmedlingen dock bara sex månaders praktik, vilket ofta är för kort tid för att bli anställningsbar särskilt med tanke på att många nyanlända har bristande språkkunskaper. Praktik är den stödform som kostar minst för arbetsgivare då de inte betalar lön. Praktikanten får istället etableringsersättning eller a-kassa. Syftet med sexmånadersgränsen handlar om att arbetsgivarare inte ska använda praktikanten som gratis personal, men Liberalerna anser att det finns all anledning att möjliggöra praktik som löper i ett år.

Validering och kompletterande utbildningar bidrar till att individen får sin kompetens värderad och de formella kvalifikationer som krävs för att komma in på svensk arbetsmarknad. Undervisningen i svenska för invandrare måste ha en tydlig koppling till den kommunala vuxenutbildningen och Arbetsförmedlingen samt individanpassas mer. Det ska gå att kombinera studierna med praktik och arbete. Det krävs också tidiga insatser för nyanlända som bor kvar på anläggningsboenden i väntan på kommunplacering.

Liberalerna vill införa yrkesskola, vilket blev en av punkterna i migrationsöverenskommelsen. Yrkesskola är en yrkesutbildning för vuxna motsvarande gymnasial nivå, med stort inslag av arbetsplatsförlagt lärande. Utbildningen bör rikta sig mot personer utan gymnasiekompetens, främst nyanlända, men kan även vara ett alternativ till gymnasieutbildning för vissa.

Det stora antalet asylsökande och nyanlända elever innebär en stor utmaning för den svenska skolan. Skolgången för asylsökande och nyanlända elever behöver förbättras ytterligare. På längre sikt krävs att staten tar tillbaka huvudmannaskapet för skolan för att uppnå likvärdiga förutsättningar för skolan i hela Sverige, men innan den reformen förverkligas behöver kommuner satsa mer på skolor med låga resultat där andelen nyanlända elever ofta är högt.

För elever i skolor i utsatta områden – områden där arbetslösheten är hög och utbildningsnivån låg – är utmaningarna extra stora. De elever som har de sämsta förutsättningarna ska ha mer ekonomiska resurser, men också möta de skickligaste lärarna och rektorerna. För att uppmuntra lärare och rektorer att söka sig till tjänster i skolor i utsatta områden vill Liberalerna göra en satsning på särskilda karriärtjänster i utsatta områden.

Att snabbt lära sig svenska är grunden för att klara skolan och komma in i samhället. Vi vill att alla nyanlända ska få extra undervisning i svenska och att den ska anpassas efter varje elevs förkunskaper och behov. Nyanlända elever ska mötas av höga förväntningar och en undervisning som är anpassad till deras förkunskaper. Elevens kunskapsnivå ska kartläggas inom ett par månader för att snabbt kunna delta i ordinarie undervisning i så många ämnen som möjligt.

De nyanlända ungdomar som kommer sent till Sverige ska ges en möjlighet att uppnå kunskapsmålen i svensk grundskola. Liberalerna har därför föreslagit att de bör omfattas av en förlängd skolplikt till 18 respektive 20 år, kunna studera enligt en prioriterad timplan och få ett kortare sommarlov för att nå behörighet till gymnasiet.

Svensk skola lider av ordningsproblem och det är framförallt de svaga eleverna, till exempel i utsatta områden, som drabbas. Skolor med ordningsproblem bör få möjlighet till mer resurser för att aktivt kunna arbeta med att komma tillrätta med ordningsproblemen. Vidare vill vi ge resurser för att förebygga skolans ordningsproblem och inrätta en kommission som får i uppdrag att fördela bidragen och aktivt arbeta för ordning och reda i skolan.

Det civila samhället spelar en viktig roll när det gäller att främja nyanländas etablering. Verksamheten med flyktingguider introducerades under Liberalernas tid i alliansregeringen och har bidragit till att nya kontakter och mötesplatser skapats mellan nyanlända och det civila samhället. Det handlar om olika former av verksamheter som till exempel bidrar till språkträning och kunskaper om det svenska samhället. Kontakter med det civila samhället är ett viktigt komplement till det offentliga etableringsinsatser och därför bör det civila samhället fortsatt ha möjlighet att ansöka om statliga medel för att kunna erbjuda olika former av verksamheter som möjliggör mötesplatser mellan civila samhället och nyanlända.

Ett antal bostadsområden i Sverige präglas av socialt och ekonomiskt utanförskap. Skolresultaten är generellt på låg nivå och arbetslösheten hög. Många människor är beroende av försörjningsstöd och trångboddheten stor. Den politiska delaktigheten ligger ofta på lägre nivåer än övriga landet.

Liberalernas slutsats är att det behövs långvariga insatser, inte kortsiktiga projekt, för att lyfta individer i områdena liksom områdena i sig. Liberalerna vill återinföra stimulansbidragen till kommuner och stadsdelar som aktivt jobbar med att förbättra situationen i områdena. Modellen med ett prestationsbaserat stimulansbidrag, som Liberalerna införde i regeringsställning, bör permanentas. Vidare behövs ett långsiktigt nationellt samverkansarbete på nationell nivå som har ett övergripande ansvar för att samla olika aktörer, sprida goda exempel och följa upp insatser som görs i utsatta områden. Liberalerna vill därför inrätta ett nationellt råd för utsatta områden som Länsstyrelsen Stockholm bör få ett samordnande ansvar för. Mer om Liberalernas förslag på detta område presenteras i avsnittet *En samlad politik för utsatta områden*.

Alla ska ha samma möjlighet att nå sin fulla potential utan att hållas tillbaka av fördomar och diskriminering. Den som drabbas av diskriminering ska kunna få hjälp att få upprättelse och det ska kosta att diskriminera. Liberalerna och övriga allianspartier har under senare år drivit på för ett stärkt skydd mot diskriminering. Bland annat har skyddet mot åldersdiskriminering stärkts och ett förbud mot diskriminering på grund av bristande tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning har införts.

Fortsatt arbete krävs för att säkerställa samma skydd oavsett diskrimineringsgrund, för att skapa en lagstiftning som är så effektiv och heltäckande som möjligt samt för att

lagstiftningen fullt ut ska få genomslag. Diskrimineringsombudsmannens (DO) verksamhet är central i arbetet för ett samhälle som är fritt från diskriminering. I det fortsatta arbetet är det därför viktigt att säkerställa att DO:s verksamhet bedrivs rättssäkert och effektivt och att fler individer som utsätts för diskriminering får möjlighet till upprättelse. Det är av vikt att myndigheten utifrån de ärenden som inkommer till myndigheten gör analyser om åtgärder och regelförändringar som generellt behövs för att komma till rätta med olika former av diskriminering. Även arbetet på lokal och regional nivå mot diskriminering är av stort värde. Liberalerna och Alliansregeringen presenterade i början av 2014 Sveriges första hbt-strategi. Syftet med strategin var att säkerställa lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet och könsuttryck. Det är viktigt att arbetet med strategin fortsätter.

Det liberala jämställdhetsuppdraget tar sikte på kvinnors och mäns lika rätt till frihet, ansvar och makt. Det handlar om att frigöra individen genom att bekämpa den bristande jämställdheten och de värderingar som ligger bakom. Sverige är inte ett jämställt land. Patriarkala maktstrukturer begränsar individens frihet och möjlighet att delta fullt ut i samhället. Insikten att denna ofrihet särskilt drabbar kvinnor och att dessa maktstrukturer måste brytas gör Liberalerna till ett feministiskt parti.

Strävan mot jämställdhet är inte en fråga om tyckande, det är en fråga om kunskap. I dagens Sverige skiljer det 3,6 miljoner kronor i livsarbetsinkomst mellan en genomsnittlig man och en genomsnittlig kvinna, kvinnor tar ut tre gånger fler föräldradagar än män, traditionellt kvinnliga yrken präglas av lägre löner än traditionellt manliga yrken och kvinnor löper långt större risk att råka ut för grovt våld i det egna hemmet. Liberalerna utgår från sådana fakta, ser hur individer drabbas, erkänner strukturerna bakom och arbetar för förändring. Det är detta som är liberal feminism.

Ekonomisk ojämställdhet bidrar till fortsatt ojämställdhet på andra arenor, och ojämställdhet på andra arenor bidrar till fortsatt ekonomisk ojämställdhet. Liberalernas jämställdhetspolitik syftar till att bryta detta mönster. Vår utgångspunkt är att jämställdhet inte kommer av sig själv utan att jämställdhet kräver att aktörer agerar. Jämställdhet uppnås där ordinarie beslut fattas, resurser fördelas och normer skapas. Ett jämställdhetsperspektiv ska integreras i alla relevanta offentliga beslut.

Genom alliansregeringens ekonomiska politik har kvinnor fått bättre ekonomiska förutsättningar. Sedan 2006 har den genomsnittliga arbetstiden för kvinnor ökat, och andelen kvinnor som arbetade heltid 2013 var högre än någonsin tidigare. Liberalerna vill fortsätta arbeta för att sluta inkomstgapet mellan kvinnor och män.

Bland de tjugo mest vävlönade yrkena är sjuutton dominerade av män. Det behövs en politik som bryter den horisontella och vertikala segregationen på svensk arbetsmarknad. Det handlar också om villkoren när kvinnor arbetar. En del i detta arbete är Liberalernas satsning på karriärlöner för skickliga lärare, som höjer lönenivån i Sveriges största kvinnliga akademiker yrke. Liberalerna vill fortsätta verka för högre löner inom kvalificerade kvinnodominerade yrken i offentlig sektor. Därför har Liberalerna presenterat finansierade förslag på att införa karriärtjänster för specialistsjuksköterskor.

Det offentliga har ett ansvar att verka för jämställd tillgång till makt och ska särskilt visa vägen genom jämställd karriärutveckling och rekrytering till myndigheter och offentligt ägda bolag. Att öka kvinnors företagande är ytterligare en prioritet.

Sveriges föräldraförsäkring har rankats som en av världens främsta. Den är generös i både längd och ersättningsgrad och den skapar reella möjligheter att kombinera föräldraskap med arbete. Samtidigt bidrar det fortsatta ojämställda uttaget till att konservera en könssegregerad arbetsmarknad. När föräldraförsäkringen, som infördes för att underlätta kombinationen arbetsliv och barn, skapar strukturella problem i andra änden, måste staten också ta ansvar för att motverka dessa negativa effekter.

Den långa frånvaro från arbetsmarknaden som föräldraförsäkringen ger upphov till för många kvinnor påverkar den ekonomiska jämställdheten på flera sätt. Förvärvsavbrottet påverkar inkomsten negativt under perioden som frånvarande, men kan också påverka individens lön och karriärmöjligheter därefter. Dessutom ger de lägre inkomsterna på sikt en lägre pension.

Det finns också studier som utifrån svenska data visar att högt utbildade kvinnor får försämrade karriärchanser efter föräldraledighet och att gravida kvinnor har dubbelt så hög risk att inträda i arbetslöshet som kvinnor som inte väntar barn, sannolikt på grund av diskriminering från arbetsgivarna. Sverige behöver en politik som vänder på detta. Liberalerna tog 2013 ställning för en tredje öronmärkt månad åt vardera vårdnadshavaren i föräldraförsäkringen, en reform som nu är genomförd. Liberalerna fortsätter nu att utveckla sin politik för en jämställd och flexibel föräldraförsäkring.

Mäns våld mot kvinnor är det mest extrema uttrycket för kvinnors utsatthet och har sin grund i ojämställdheten. Sverige ska vara en rättsstat för alla, oavsett kön, etnicitet och sexuell läggning. Därför är det viktigt att angripa de attityder och idéer som finns i samhället och stärka de förebyggande insatserna. I detta perspektiv är det också centralt att inse att det hedersrelaterade våldet är ett allvarligt hot mot individers frihet och en central jämställdhetsfråga. Brott ska aldrig relativiseras med hänsyn till patriarkala traditioner eller hedersbegrepp. Länsstyrelsen Östergötland och det nationella kompetensteamet måste ges långsiktiga förutsättningar att bedriva sitt arbete för att bekämpa hedersrelaterat våld och förtryck. Verksamheten måste utvecklas till en permanent nationell samordning som bör ledas av en nationell samordnare.

Liberalerna föreslog i sin budgetmotion 2016 att anslaget Särskilda jämställdhetsåtgärder skulle ökas med 50 miljoner kronor per år. Inom ramen för denna satsning bör medel reserveras för att det nationella kompetensteamet vid Länsstyrelsen Östergötland ska permanentas. Vår bedömning är att Länsstyrelsen bör tillföras upp till 5 miljoner årligen för uppdraget.

Utgiftsområde 14: Arbetsmarknad och arbetsliv

Utgiftsområde 14 innefattar bland annat matchning av arbetsökande och lediga jobb genom Arbetsförmedlingen och arbetsmarknadspolitiska program. Vidare ingår ett antal andra myndigheter, såsom Arbetsdomstolen och Arbetsmiljöverket, samt statens medfinansiering av arbetslöshetsförsäkringen.

I höstens budgetmotion avvisade Liberalerna stora delar av den kraftiga utgiftsökning som regeringen på utgiftsområdet nu genomför. Vi avvisade bland annat förslaget om traineetjänster, 90-dagarsgaranti samt utbyggt lönestöd och höjt förvaltningsanslag till Arbetsförmedlingen. Vidare prioriterade vi inte att föra upp ett nytt anslag om arbetslivspolitik. Liberalerna avvisade också höjningen av a-kassan då en sådan förändring utan motsvarande liberalisering av arbetsmarknaden riskerar att öka den strukturella arbetslösheten. Prioriteringarna i budgetmotionen för 2016 ligger i huvudsak fast och utgör ett underlag i det pågående ekonomisk-politiska utvecklingsarbetet.

Den rödgröna regeringen tog 2014 över ett Sverige där arbetskraftsdeltagandet växte snabbare och där både den strukturella och den konjunkturella sysselsättningen ökade. I den pågående konjunkturuppgången fortsätter antalet sysselsatta att öka, även om regeringens åtgärder enligt både Finanspolitiska rådet och Konjunkturinstitutet dämpar sysselsättningsuppgången. Enligt budgetpropositionen för 2016 beräknades däremot den potentiella sysselsättningsgraden falla fram till 2019. Även senare bedömningar av bland annat Konjunkturinstitutet är att arbetsmarknaden strukturellt kommer fungera allt sämre under åren som kommer. Regeringen bedömer själva i vårpropositionen att jämviktsarbetslösheten vänder uppåt åren som kommer, och den potentiella sysselsättningstillväxten utvecklas svagare än befolkningstillväxten.

Vår bedömning är att risken är uppenbar att regeringen redan har gett upp sitt arbetslöshetsmål. Ingenting tyder i dag på att det kommer nås. I stället för strukturreformer för fler jobb är det breda skattehöjningar och återställare som regeringen är inriktad på. Så borde det inte vara.

Sverige behöver en annan sysselsättningspolitik än den som regeringen nu för. Vi behöver reformer både för fler kunskapsintensiva jobb, men också för fler enklare jobb. Genom en breddning av arbetsmarknaden kan vi få en hög sysselsättning, lägre utanförskap och mer resurser till välfärden. Liberalernas inriktning är att den svenska arbetsmarknaden behöver mer av flexibilitet. Låg grad av löneflexibilitet riskerar att bidra till högre arbetslöshet än nödvändigt under perioder av låg efterfrågan, och relativt höga lägstalöner stänger dörren för breda grupper som under en kortare eller längre period av sitt arbetsliv har en lägre produktivitet.

Samtidigt vill Liberalerna öka tryggheten i omställning genom en obligatorisk arbetslöshetsförsäkring. Som enskilda åtgärder innebär sannolikt en obligatorisk arbetslöshetsförsäkring och ett högre tak i försäkringen en något dämpad sysselsättning. Därför bör en reformering av arbetslöshetsförsäkringen kombineras med reformer som ökar sysselsättningen. I skarp kontrast till detta föreslår regeringen nu i stället reformer som trycker tillbaka sysselsättningen.

Detta var skälet till att vi i höstens budgetmotion avvisade den höjda nivån i a-kassan. För att stärka arbetslinjen i arbetslöshetsförsäkringen och värna dess roll som omställningsförsäkring föreslår Liberalerna i denna motion att taket i arbetslöshetsförsäkringen under de 100 första dagarna av arbetslösheten uppgår till 760 kronor per dag. Därefter bör taket uppgå till 680 kronor per dag.

För att kunna trycka tillbaka arbetslösheten är det centralt att anställningskostnaden i yrken med lägre förkunskapskrav inte ökar. Här har parterna ett avgörande ansvar, men politiken kan och ska bidra. I regeringsställning kommer vi bjuda in till trepartssamtal för att undersöka om det finns politiska åtgärder som kan underlätta för parterna att sluta avtal som inte pressar upp lägstalönerna.

Vi avvisar den stora utbyggnad av de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna som regeringen nu genomför. Vi föreslår fortsatt att traineejobben och extratjänsterna avskaffas. Tidigare i denna motion beskriver vi också utförligt hur de startjobb som Liberalerna vill införa ska fungera. De kommer att ha ett avgörande effekt på att öka sysselsättningen för grupper som annars skulle ha svårt att ta en plats på arbetsmarknaden.

I stället för åtgärder som varaktigt höjer sysselsättningen bidrar ett ökat programdeltagande främst till att den öppna arbetslösheten ersätts av en dold. Som ett alternativ till regeringens ineffektiva arbetsmarknadspolitik har Liberalerna föreslagit en ny yrkesskola, en gymnasial yrkesutbildning för vuxna inom det reguljära utbildningssystemet. Vi har också föreslagit att Yrkeshögskolan betydligt byggs ut.

Utgiftsområde 15: Studiestöd

Utgiftsområdet omfattar utgifter för ekonomiskt stöd till enskilda under studier och utgifter för vissa studiesociala insatser. Även utgifter för hanteringen av studiestöden, som huvudsakligen sköts av Centrala studiestödsnämnden (CSN), och verksamheten inom Överklagandenämnden för studiestöd (ÖKS) hör till utgiftsområdet.

I höstens budgetmotion föreslog Liberalerna att en premie borde införas för dem som fullgör speciallära- eller specialpedagogexamen liksom ämneslärarexamen inom matematik, biologi, kemi, fysik eller teknik. Vi föreslog även att nya studielån inte ska kunna skrivas av efter 68 års ålder då denna begränsning inte appliceras på andra lån. På utgiftsområdet finansierades också fullt ut de nya volymförändringar som föreslås på utgiftsområdet utbildning och universitetsforskning. Prioriteringarna i budgetmotionen för 2016 ligger i huvudsak fast och utgör ett underlag i Liberalernas pågående ekonomisk-politiska utvecklingsarbete.

Studiestödssystemet i Sverige är ett av världens mest generösa och ger människor goda möjligheter att studera vidare eller återuppta tidigare studier. Studiemedelssystemet har under de senaste åren förstärkts påtagligt genom att alliansregeringen genomförde höjningar av studiemedelsbeloppet, barntillägget och fribeloppet.

Liberalernas bedömning är att studiemedelssystemet i många delar är väl avpassat. Ytterligare reformer kan dock på sikt bli aktuella. Liberalerna vill bland annat fortsätta arbetet för bättre matchning och kompetensutveckling på den svenska arbetsmarknaden. I det perspektivet bör det vara aktuellt att pröva om individuella kompetenskonton kan byggas upp för att användas vid vidareutbildning och omskolning. För att fortsätta stimulera framväxten av allt längre arbetsliv bör det även fortsatt vara aktuellt att se över åldersgränserna i studiemedelssystemet. Liberalerna vill även öka genomströmningen i högskolan genom att öka drivkrafterna för studenter att klara sin examen på utsatt tid.

Utgiftsområde 16: Utbildning och universitetsforskning

Utgiftsområde 16 omfattar skolväsendet, vissa särskilda utbildningsformer och annan pedagogisk verksamhet, vuxenutbildning och eftergymnasial yrkesutbildning, högskoleutbildning och forskning samt myndigheter inom utbildnings- och forskningsområdet.

Kunskap är skolans huvuduppdrag. Tidigare präglades svensk skola av en rädsla för att mäta elevers kunskaper med sjunkande resultat som följd. Liberalerna har lett en total omläggning av svensk skola. Bland alla reformer finns en ny läroplan med nya kursplaner med tydliga och tidiga mål, fler och tidigare nationella prov, skriftliga omdömen, betyg från årskurs 6 och ny betygsskala med fler steg. Elevers rätt till särskilt stöd har stärkts och speciallärare utbildas på nytt. Eleverna får fler matematiklektioner. Undervisningen för nyligen invandrade elever har reformerats, exempelvis genom mer undervisningstid i svenska. Genom en överenskommelse med regeringen inleds även försök med betyg från årskurs 4.

Svårigheter måste upptäckas tidigt för att eleven ska få hjälp i tid. Kunskaper i läsning, skrivning och räkning ska följas upp redan i årskurs 1. Alla elever som går ut grundskolan ska ha de kunskaper med sig som de behöver för att klara fortsatta studier, med fokus på att kunna läsa, skriva och räkna. Svensk grundskola sätter in särskilt stöd relativt sent. För att höja kunskapsresultaten och likvärdigheten är det centralt att detta ändras och att elever som riskerar halka efter får stöd så tidigt som möjligt.

Regeringen anslog 500 miljoner kronor 2016 för en satsning på specialpedagogik. I vårändringsbudgeten för 2016 sänktes dock ambitionerna på detta område. Liberalerna menar att mer behöver göras för att fler ska få en bra start. Fler speciallärare och specialpedagoger bör anställas i lågstadiet och det specialpedagogiska arbetet måste utvecklas.

Vi vill fortsatt göra ytterligare satsningar på skolan, men mer resurser är inte tillräckligt. Vi måste också förändra attityden till skolan. Lärare ska respekteras för sina kunskaper. Vi behöver fortsätta arbetet för att lyfta läraryrket och inte bryta ned det kunskapsfokus som nu åter växer fram. I avsnittet *En miljard till skolan* lägger Liberalerna fram fullt finansierade förslag till riktade resursförstärkningar till svensk skola.

De fallande kunskaperna i skolan kan framförallt förklaras av att lågpresterande elever, särskilt pojkar, lär sig ännu mindre än tidigare. Försämringen är särskilt tydlig i läsförståelse. Det är dessa grupper som har drabbats mest av en skola som inte varit kunskapsfokuserad. Det är oroande att skillnaden mellan pojkar och flickor ökar.

Kvaliteten och valfriheten ska värnas. Därför försvarar vi det fria skolvalet. En förutsättning för friskolor är att de uppfyller kvalitetskrav och präglas av långsiktigt ägande. Skolor som inte uppfyller detta ska stängas.

Vi ser nu med oro på hur regeringen bryter mot kunskapslinjen i svensk skolpolitik. Statsanslag används för kommunala uppgifter, som att bygga skolor, i stället för att prioritera elevernas kunskaper. Stora medel reserveras för oprecisa satsningar vilket Liberalerna i höstens budgetmotion motsatte sig. Vi har en annan inriktning för våra förslag. De statliga satsningar som görs på skolan ska stärka kunskapsuppdraget.

Kommunaliseringen av skolan har bidragit till minskad likvärdighet, försämrade studieresultat och försämrad arbetsituation och status för lärarna.

Liberalerna drev i regeringsställning igenom förändringar så att staten tagit ett allt större ansvar för skolan. Det handlar om skärpta krav på behöriga lärare, om tydligare kunskapsmål, mer statlig inspektion av skolorna och miljardsatsningar på både högre lärarlöner och fortbildning.

För att ge alla elever en bra skolgång bör staten ta tillbaka ansvaret för skolan. Staten ska vara arbetsgivare för lärarna och ansvara för att eleverna får så mycket kunskaper som möjligt med sig. Omfattande strukturreformer av detta slag måste genomföras med omsorg och föregås av gedigen analys och utredningsarbete.

I ett internationellt perspektiv sker skolstarten i Sverige sent. I majoriteten av de europeiska länderna är skolan tioårig och börjar vid sex års ålder. Mot denna bakgrund vill Liberalerna att skolstarten ska ske vid sex års ålder även i Sverige. Därmed förlängs skolplikten till tio år och förskoleklassen blir den första av tio årskurser. Detta tydliggör förskolans syfte och utbildningsperspektivet vilket ger fler elever förutsättningar att nå målen för grundskolan. De kunskapskrav som finns för lågstadiet i dag ska finnas kvar,

men det nya lågstadiet blir fyraårigt. Mot denna bakgrund avsatte Liberalerna resurser till Skolverket med målet att förbereda införandet av tioårig grundskola.

Svenska elevers kunskaper i matematik har försämrats sedan 1990-talet. Liberalerna ville i höstens budget öka undervisningstiden i matematik med en timme i veckan för alla elever i högstadiet. Duktiga lärare kombinerat med utökad undervisningstid gör att fler elever får större möjligheter att klara kunskapskraven i matematik.

Duktiga lärare är den avgörande faktorn för att höja resultaten i skolan. Läraryrkets status har dessvärre sjunkit under lång tid, bland annat för att arbetsgivarna inte värdesatt de utbildade lärarnas kompetens. Vi vill ha högre lön åt skickliga lärare och en reformerad lärarutbildning som ska göra läraryrket attraktivt. Genom karriärtjänster premieras kompetenta och särskilt skickliga lärare vilket höjer yrkets status. Förstelärare och lektorer får löneökningar utan att ägna mindre tid åt undervisningen. Lärarlegitimation och skärpta behörighetsregler har införts och lärarutbildningen har gjorts om och fått tydliga inriktningar. I enlighet med regeringens förslag föreslog Liberalerna ökade resurser till lärarlöner samt till fler anställda lärare till lågstadiet.

Lärarnas arbetsmiljö och situation på skolorna måste förbättras. Idag upplever många lärare att allt annat än undervisningen stjälar deras tid, t.ex. administration, föräldrakontakter och rastvaktning. It-infrastrukturen på skolorna behöver byggas ut så att lärarna har modern utrustning och ett starkt datorstöd både för sin undervisning, men också för administrationen.

För att minska lärarnas arbetsbörda bör en ny yrkeskategori införas, lärarassistenter. Assistenterna ska kunna ta över administrativa och praktiska uppgifter för att frigöra tid åt lärarna och rektorerna så att de kan ägna sig åt sina kärnuppgifter i skolan.

För elever i skolor i utanförskapsområden – områden där arbetslösheten är hög och utbildningsnivån låg – är utmaningarna extra stora. De elever som har de sämsta förutsättningarna ska ha mer ekonomiska resurser, men också möta de skickligaste lärarna och rektorerna. För att uppmuntra lärare och rektorer att söka sig till tjänster i skolor i utanförskapsområden ska dessa ges bättre löne- och arbetsvillkor.

För att göra läraryrket mer attraktivt och möjligheter att utvecklas i yrket införde alliansregeringen ett särskilt statsbidrag som ger en löneökning på 5 000 kronor per månad till särskilt skickliga lärare med en karriärtjänst som förstelärare. Den nuvarande regeringen har sänkt ambitionen och valt att inte fortsätta att bygga ut karriärtjänstformen. Liberalerna vill nu höja ambitionsnivån och gå tillbaka till den utbyggnadstakt som gällde under alliansregeringen och vi vill därutöver göra en särskild satsning på särskilda karriärtjänster i utanförskapsområdena.

Liberalerna vill satsa på en särskild kompletterande pedagogisk utbildning av den modell som i USA går under namnet Teach for America. Studenter med en tidigare examen med goda resultat får läsa en kompletterande pedagogisk utbildning för att nå en ämneslärarexamen samtidigt som de arbetar i skolan. Organisationen Teach for Sweden och ett antal universitet och högskolor har tagit initiativ till att arbeta på detta sätt.

Liberalerna anser att studenterna främst bör ha ämneskunskaper i naturorienterande ämnen och matematik. Det behövs en bred satsning på att få fler att vilja bli lärare. Som ett led däri bör ämneslärarutbildningen av högstadie- och gymnasielärare slås ihop. Det är i dag för få studenter som vill bli enbart högstadielärare. Därtill anser vi att en

ämneslärarexamen ska motsvara nivån för en masterexamen, vilket den poängmässigt gör redan idag. En mastersexamen är internationellt gångbar och höjer statusen på yrket.

Läroutbildningen behöver centraliseras till färre orter för att nå högre kvalitet och effektivitet. Valmöjligheterna för studenterna ökar genom fler ämnesinstitutioner på ett minskat antal utbildningsorter eftersom ett större lärosäte kan erbjuda fler ämnen än mindre lärosäten.

De internationella undersökningar som visar på att kunskapsresultaten i svensk skola sjunkit i ett par decennier visar också att vi har stora ordningsproblem. Vi vill därför fortsatt införa ett ordningsomdöme och ett stöd till skolor att arbeta förebyggande. Vuxna i skolan måste ha befogenheter och ta ansvar för att skapa ordning, studiero och trygghet. Skollagen ska förändras så att det tydligt framgår att lärarna har ansvar för undervisningens innehåll. När det saknas studiero i klassrummet är de som behöver skolan allra mest de stora förlorarna.

Därför vill Liberalerna införa ett stöd till utsatta skolor som kan sökas av huvudmännen för att långsiktigt verka för studiero. Skolorna kan själva utforma förslag till satsningar, till exempel på nya arbetsmetoder, fler vuxna i skolan, få föräldrar att ta ökat ansvar eller ta in organisationer som kan arbeta förebyggande. Det finns flera goda exempel i andra länder i Europa att lära av.

Antalet anmälningar om våld i skolan som Arbetsmiljöverket ser som allvarliga har ökat rejält de senaste åren. Regeringen bör därför utöver att anslå resurser för att förebygga skolans ordningsproblem inrätta en kommission som får i uppdrag att fördela bidragen och aktivt arbeta för ordning och reda i skolan.

Att snabbt lära sig svenska är grunden för att klara skolan och därför vill vi att alla nyanlända ska få extra undervisning i svenska och att den ska anpassas efter varje elevs förkunskaper. De nyanlända som kommer till Sverige i förskole- och lågstadieåldern klarar sig ofta förhållandevis bra och bör ha goda förutsättningar att uppnå grundskolans kunskapsmål. För de nyanlända som kommer till Sverige i mellanstadie- och högstadieåldern är förutsättningarna betydligt sämre. De får en alltför kort tid i skolan och hinner därmed kanske inte nå kunskapsmålen i grundskolan. Många av dem har en besvärlig skolgång bakom sig i hemlandet eller i flyktingläger. Några har aldrig gått i skolan och är analfabeter.

För elever i grundskolan upphör skolplikten vid vårterminens slut det nionde året efter skolstarten, vilket vanligtvis sker när eleven fyllt 16 år eller tidigare om de uppnått kunskapsmålen. För att ge nyanlända elever samma chans att nå kunskapsmålen är det rimligt att förlänga skolplikten för dessa eftersom tiden är en så betydelsefull inlärningsfaktor.

För nyanlända elever i tonåren blir den totala skolgången ofta för kort för att hinna uppnå målen i grundskolans alla sju ämnen. Rektor ska därför ges långtgående befogenheter att för dessa elever prioritera om i timplanen så att målen i första hand nås i de viktigaste ämnena.

De nyanlända elever som kommer till Sverige i sen ålder och precis startat sina studier i svenska i grundskolan riskerar att få svårt att upprätthålla sina svensk-kunskaper under ett långt sommarlov utan kontakt med skolan och kamrater i skolan. Det kan därför finnas skäl att utreda vad en halvering av sommarlovet för nyanlända elever skulle innebära för att ge dem tid att fortsätta sin undervisning i svenska under sommaren.

Alla gymnasieelever skulle tidigare bli behöriga för högskolestudier. Högre utbildning av bra kvalitet är viktigt men lika viktiga är yrkes- och lärlingsutbildningar. Vid sidan av de traditionella gymnasieprogrammen vill Liberalerna därför ha en lärlingsutbildning, så kallade branschlärningar. Därtill anser Liberalerna att alla ska ha rätt till komvux. Sverige behöver en stark vuxenutbildning för dem som vill förbättra sina grundkunskaper, specialisera sig inom ett yrke eller förbereda sig för högskolestudier.

Sverige ska ha höga ambitioner när det gäller andelen personer som går vidare till högre studier, men utbyggnaden av antalet platser får inte ske på bekostnad av kvaliteten. Därför föreslog Liberalerna extra resurser till en kvalitetssatsning på hum/sam-utbildningar som har låg andel lärarledda timmar. Liberalerna och alliansregeringen höjde de statliga forskningsanslagen kraftigt, och vi vill fortsätta prioritera forskningen. Stora investeringar i forskning och innovation är avgörande för Sveriges framtid.

Alliansregeringen genomförde flera reformer som ökade de formella möjligheterna till vidare studier för unga som gått i gymnasiesärskolan. I praktiken finns dock få utbildningar för denna målgrupp. Våra förslag för att stärka folkbildningens möjligheter på detta område beskrivs närmare i avsnittet *Ytterligare prioriterade insatser*.

Prioriteringarna i budgetmotionen för 2016 ligger i huvudsak fast och utgör ett underlag i Liberalernas pågående ekonomisk-politiska utvecklingsarbete.

Utgiftsområde 17: Kultur, medier, trossamfund och fritid

Utgiftsområde 17 består av sammanlagt femton delområden, förutom kultur, medier, trossamfund och fritid även bland annat ungdomspolitik, civilsamhällesfrågor samt folkbildning.

I höstens budget avsatte Liberalerna resurser för att införa ett sökbart bidrag för att möjliggöra fri entré vid samtliga museer som får stöd av staten samt läns- och regionmuseerna. Vi föreslog även en satsning på de lokala och regionala scenerna, som ett första steg mot en ny liberal kulturpolitik för hela landet.

I samband med ovanstående prioriteringar avvisades regeringens föreslagna stöd till landsbygdsbiografer och sänkt avgift till den kommunala kultur-och musikskolan. Även den föreslagna satsningen på kultur i vissa förorter avstyrktes eftersom Liberalerna anser att det är en kommunal angelägenhet. Förslaget om ett särskilt stöd till idrotten för verksamhet för nyanlända avvisades, eftersom risken med ett öronmärkt stöd är att det leder till verksamhet i grupper som hålls åtskilda från den ordinarie verksamheten. Prioriteringarna i budgetmotionen för 2016 ligger i huvudsak fast och utgör ett underlag i det pågående utvecklingsarbetet på området.

Kulturen är intellektets infrastruktur. Ett vitalt kulturliv är viktigt för vårt demokratiska samhälle. Det är ett klassiskt liberalt uppdrag att stärka individens förmåga att ta makt över sitt eget liv. Kulturen i dess olika uttrycksformer innebär att man lär känna såväl sig själv, andra som samhället. Därför är kultur en demokratisk rättighet. Det räcker inte med att veta var man kan hitta information, man måste också ha kunskap som gör att man kan orientera sig i en värld av påståenden: bildning, helt enkelt.

Ett öppet samhälle behöver litteratur, konst och andra kulturella uttryck som provocerar och utmanar. Den liberala kulturpolitikens uppgift är inte att styra kulturen, utan att förbättra förutsättningarna för det konstnärliga skapandet och för individens bildning.

Kvalitet är nyckelordet i Liberalernas kulturpolitik. Principen om armslängds avstånd ska gälla, det vill säga att det är kulturskapare och experter som fattar de konstnärliga besluten och inte politiker. Kulturpolitiken ska värna kulturens eget värde gentemot rena nyttoändamål. Offentliga bidrag och anslag ska vara kvalitetsdrivande.

Kulturpolitiken ska slå vakt om såväl bredd som spets. Liberalerna vill att det erbjuds kulturupplevelser av högsta kvalitet och vill även stimulera enskilda människors eget deltagande och skapande i kulturaktiviteter i hela landet.

Sverige behöver en kulturpolitik för hela landet. Det är dags att väva samman kulturpolitik med landsbygdspolitik. På så sätt kan det skapas reella förutsättningar för utveckling i hela landet. I detta har kultursamverkansmodellen en nyckelroll. När modellen infördes tillfördes inga extra statliga medel, och den del som i praktiken fördelas till regionerna har heller inte ökat i samma takt som den regionala finansieringen. Av en rapport från kulturutskottets uppföljnings- och utvärderingsgrupp (2015/16:RFR4) framgår att detta har bidragit till att det varit svårt att få den förnyelse av kulturpolitiken som var ett av syftena med kultursamverkansmodellen. Vi avser att återkomma i framtida budgetmotioner med förslag för att utveckla och stärka kultursamverkansmodellen.

Läsning och litteratur bör ha hög prioritet i kulturpolitiken. Det handlar om kultur, demokrati och jämställdhet. Sverige har av tradition en hög läskunnighet och ett stort intresse för den goda berättelsen men det finns stora klyftor i läsvanorna. Klyftorna får effekt på skolresultat, samhällsdeltagande och därmed den enskildes egenmakt.

Sverige ska vara öppet, välkomnande, intresserat av omvärlden och söka sig utåt. Detta är särskilt viktigt på kulturens område där de internationella impulserna alltid varit avgörande. Denna öppenhet och mångfald är avgörande för Sveriges välstånd, men också för vår kreativitet och kulturella kraft. Det vi i dag känner som svenskt kulturarv har skapats i ett intimt samtal och utbyte med omvärlden. Sverige ska öka sitt engagemang i det internationella kultursamarbetet. Attraktiva förutsättningar för etablering och upprätthållande av konstnärliga miljöer på hög internationell nivå ska skapas.

När de svenska folkrörelserna växte fram betonade de alla mycket starkt behovet av folkbildning. Det var genom litteratur och studier som individen skulle skaffa sig verktyg att ta ökat ansvar för sig själv och i samhället. Folkbildningen har allt sedan dess genom sin särart spelat en viktig roll för att höja kunskapsnivån i samhället. Genom att vara fri och frivillig når och lyfter den människor som kanske inte kommit till sin rätt i det formella utbildningssystemet. Ett exempel på hur folkbildningen framgångsrikt förbereder unga med intellektuell funktionsnedsättning för arbete eller studier är kulturcollegemodellen.

Folkbildningens möjligheter att erbjuda eftergymnasial utbildning för unga med intellektuell funktionsnedsättning bör öka. Våra förslag för detta beskrivs närmare i avsnittet *Ytterligare prioriterade områden*.

Utgiftsområde 18: Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik

I utgiftsområde 18 ingår samhällsplanering, bostadsmarknad, byggande och lantmäteriverksamhet samt konsumentpolitik.

Sveriges bostadsmarknad är i obalans. Det byggs för lite och människor rör sig mellan bostäder i för låg grad. Bristen på bostäder är ett stort hinder för människors frihet, och skadar också den svenska ekonomin. En uppskattning gör gällande att bara inlåsningsarna på svensk bostadsmarknad i dag ökar den svenska arbetslösheten med hela 0,3 procentenheter.

Förklaringarna till den låga rörligheten är flera. Boverket har konstaterat att sättet vi i Sverige sätter hyror på fungerar allt sämre i takt med att bostadsmarknaden blir allt mer överhettad. De långa köerna till hyresbostäder är ett tydligt tecken på en icke fungerande marknad. För personer som äger sitt boende konstaterar samma myndighet att kostnaderna för att flytta och byta bostad sannolikt är de högsta i hela OECD.

Anledningarna till att det byggs för lite är ännu mer mångfasetterade. Det handlar om det totala utbudet av mark och den takt som detaljplanelagd mark bebyggs. Fler detaljplaner måste upprättas och fler bygglov måste vinna laga kraft. Inte minst handlar det om att minska de kostnader som är förknippade med överklaganden och långa ledtider.

Liberalernas bostadspolitik syftar till att få en bostadsmarknad präglad av mer rörlighet och mer byggande. Det är en bostadsmarknad där fler människor kan bo utifrån egna önskemål och förutsättningar.

Det behövs en fungerande blandning av både hyresrätter, bostadsrätter, ägarlägenheter och villor i olika lägen och prisklasser. Vi föreslår reformer som gör vägen till det första spadtaget kortare för byggföretagen och vägen till den första, andra eller tredje egna nyckeln kortare för den individ som i dag inte kommer in eller kommer vidare på en bostadsmarknad som inte fungerar. Det är en bostadsmarknad där priserna på att bygga har sjunkit, priserna för att hyra bättre speglar utbud och efterfrågan och skattepolitiken har lagts om för att minska risken för både snabba prisstegringar och prisfall på ägarmarknaden. På en sådan bostadsmarknad får fler plats – till gagn för friheten och tryggheten för den enskilde, och för jobben och tillväxten i Sverige.

Regeringen håller fast vid en politik som syftar till att subventionera fram fler bostäder. Detta är i grunden feltänkt. Subventionssystem snedvrider konkurrensen mellan byggprojekt och minskar snarare än ökar incitamenten för bostadsbyggande. Vi noterar med oro att regeringen i de pågående bostadspolitiska samtalen hittills håller fast vid subventionslinjen.

Redan i höstens budgetmotion avfärdade Liberalerna regeringens investeringsstöd till byggindustrin i sin helhet. Vi avvisade därtill regeringens förslag om energieffektivisering och renovering av privata och kommunala fastigheter, samt ett nytt statsbidrag till kommuner för att ”stimulera till ökat bostadsbyggande” och ”premiera ett förändrat arbetssätt”.

Liberalerna vill i stället gå vidare med ytterligare systemförändringar för att förenkla och korta ledtiderna i planprocessen, förenkla regelsystem och möjliggöra fler enkla bostäder. Vi har också föreslagit en snabbhetspremie i form av en ekonomisk stimulans till de kommuner som har korta handläggningstider eller framgångsrikt förkortar sina handläggningstider för plan- och bygglovsärenden. Dessa våra prioriteringar i budgetmotionen för 2016 ligger i huvudsak fast och utgör ett underlag i vårt politiska utvecklingsarbete.

Liberalerna vill öka konkurrensen och göra det möjligt att bygga billigare. Typgodkända hustyper som redan är prövade mot byggnormen och gemensamma nordiska och europeiska byggregler bör prövas. Konkurrensverket bör ges uppdraget att genomlysna byggsektorn. Byggherrar ska ges rätten att utarbeta detaljplaner. Dessa ska sedan kunna prövas av kommunen.

Vi vill även ta ytterligare steg mot färre överklaganden och en snabbare överklagandeprocess. Vi har drivit på för den reform som nyligen beslutats och som innebär att beslut om detaljplaner ska överklagas direkt till mark- och miljödomstolen, i stället för att länsstyrelsen ska vara första instans. Vi vill på sikt att länsstyrelsernas roll renodlas till att vara samrådsaktör och inte part i denna typ av ärenden. Det bör även övervägas om det går att begränsa den sakägarkrets som har rätt att överklaga bygglovs- och detaljplanebeslut. Fler smärre åtgärder ska omfattas av enbart bygganmälan. För att öka rörligheten på bostadsmarknaden behöver flyttskatten sänkas. Den effektiva skatten sänks genom att taket på uppskovet tas bort och räntebeläggningen på uppskovsbeloppet avskaffas. I budgetmotionen för 2016 lade Liberalerna fram ett finansierat förslag till denna reform, som vi står fast vid även framgent.

Bruksvärdessystemet ska reformeras för ökad rörlighet. Inom det befintliga beståndet bör hyressättningen framöver i större utsträckning avspegla konsumenternas efterfrågan och individuella val. Inom bruksvärdessystemet behöver läge samt till- och frånval få större genomslag så att hyresnivåerna närmare speglar utbud och efterfrågan. Vad gäller nybyggnation ska fri hyressättning tillåtas. Inom ramen för presumtionshyressystemet ska också hyror kunna avtalas fritt mellan hyresvärd och hyrestagare. Presumtionshyrorna ska gälla utan bortre tidsgräns. Den fria hyressättningen ska kombineras med ett starkt besittningsskydd och en förutsägbar indexreglering under hela den period hyresgästen väljer att bo kvar.

Liberalerna vill stärka de boendes ställning på bostadsmarknaden genom att stärka ekonomin för de mest utsatta hushållen. Som redovisas i denna motion lägger vi fram eller står fast vid redan framlagda och fullt finansierade förslag för att höja bostadsbidraget för barnfamiljer och bostadstillägget för pensionärer. Vi förespråkar också utvecklandet av en offentlig hyresstatistik för att stärka hyresgästernas konsumentmakt. För att motverka segregationen i områden helt dominerade av hyresrätter vill vi att ägarlägenheter ska kunna nybildas i befintligt bestånd. Det skulle ge ökad valfrihet, inte minst i stadsdelar med ett ensidigt utbud av boendeformer såsom miljonprogramsområdena. Dessa förslag utvecklas närmare i avsnittet *En samlad politik för utsatta områden*.

Dagens bostadsmarknad skapar särskilt stor otrygghet för många andrahandshyresgäster. Liberalerna vill göra ett antal förändringar för att underlätta laglig och ordnad andrahandsuthyrning. Ett svenskt system för trygga hyresdepositioner ska införas. Norge har ett system där depositionsbeloppet vid andrahandsuthyrning sätts in på ett neutralt konto. Ett motsvarande system bör införas i Sverige.

Skattevillkoren vid andrahandsuthyrning ska förbättras och taket för skattefria hyresinkomster bör på sikt höjas. För att öka utbudet av lagliga andrahandsbostäder vill vi tillåta friare hyressättning vid uthyrning av villor, bostadsrätter och ägarlägenheter. Ett ytterligare steg mot friare hyressättning vid uthyrning av villor, bostadsrätter och ägarlägenheter genomförs genom en generösare beräkning av den så kallade skäliga hyran.

För att bidra till att lösa bostadsbristen bland studenter bör Akademiska hus ges ett utvidgat uppdrag att bygga och äga studentbostäder.

Det finns en outnyttjad potential att bygga fler bostäder i attraktiva lägen, särskilt i glesbygd. Därför bör strandskyddet decentraliseras genom att kommuner ska kunna ansöka om att upphäva strandskyddet med hänvisning till ett lokalt behov av bostadsbyggande. I områden där exploateringstrycket bedöms som exceptionellt högt eller synnerliga skäl föreligger ska fortfarande ett strikt strandskydd tillämpas.

Samhällsbyggnad innebär att skapa en bebyggelsemiljö där bostäder, kontor och verksamheter ligger i trygga och tillgängliga omgivningar, att skapa och vårda grönområden och att verka för minskad miljöpåverkan, god integration och social sammanhållning. Sverige är det land i EU som urbaniseras snabbast. Det ställer krav på långsiktig och framsynt stadsplanering.

Liberalerna har varit pådrivande för en aktiv konsumentpolitik under alliansregeringen. Mot denna bakgrund ville vi i höstens budget stärka de oberoende konsumentorganisationerna som spelar en avgörande roll för att tillvarata konsumenters intressen i samhället och på marknaden.

Liberalerna föreslår att riksdagen avslår regeringens förslag till ändring av ändamål och verksamheter vad avser utgiftsområde 18 samt utgiftsområde 16 i fallet om statsbidrag för renovering av skollokaler och utemiljöer för förskolor, skolor och fritidshem. Liberalerna föreslår fortsatt att statsbidraget bör avskaffas, men tills så sker ska det inte betraktas som utbildningspolitisk insats och därmed inte sortera under utgiftsområde 16.

Utgiftsområde 19: Regional tillväxt

Utgiftsområde 19 omfattar medel för hållbara regionala tillväxtinsatser i form av projektverksamhet och olika former av regionala företagsstöd, samt utbetalningar från Europeiska regionala utvecklingsfonden. Regional hänsyn ska också tas inom andra utgiftsområden.

Utgångspunkten för oss liberaler är värnandet om människors makt över sin egen situation och möjlighet att skapa sin egen framtid. En liberal landsbygdspolitik strävar efter att skapa förutsättningar för dem som vill bo och arbeta på landsbygden eller i mindre tätort att göra det. Vi ska ta vara på de unika förutsättningar för individens utvecklingskraft och företags konkurrenskraft som finns i olika delar av vårt land. För att möjliggöra service på landsbygden ser vi gärna flexibla lösningar och samarbeten mellan olika aktörer och anser att det finns behov av visst statligt stöd.

Grunden för vårt välstånd är och förblir företagande och ekonomisk utveckling. Liberalerna vill ge människor och företag över hela landet möjligheter att växa och utvecklas. På så sätt tar vi till vara hela Sveriges utvecklingskraft, tillväxtpotential och sysselsättningsmöjligheter. Sverige behöver en företagsvänlig politik och det uppnås inte genom höjda skatter på jobb och företagande. I stället behövs regelförenklingar och ett företagsvänligt klimat.

Fungerande kommunikationer är viktiga för jobb och hållbar tillväxt i hela landet. Därför krävs fortsatta investeringar i järnväg, väg och annan infrastruktur. Det finns inget land inom EU som har så långt mellan landsändarna som Sverige. Det gör oss beroende av väl fungerande flygtrafik och centrala flygplatser såsom Bromma flygplats ska finnas kvar.

Reseavdraget behöver göras mer generöst där kollektivtrafiken är mindre väl utbyggd och stramas åt där möjligheten att använda kollektivtrafiken är större. Liberalerna avvisar fortfarande införandet av en s.k. kilometerskatt som kommer att innebära avsevärt dyrare transporter och därmed sämre konkurrensvillkor. Det påverkar industrin, företagandet och jobben negativt och hämmar den regionala tillväxten.

Vi liberaler anser även att Sverige ska ha en bredbandsuppkoppling i världsklass. Bredbandet är i dag en lika viktig del i infrastrukturen som el- och vägnäten. En god uppkoppling är viktigt för såväl privatpersoner som företag och oerhört viktigt för regional tillväxt. Därför måste glesbygden få bättre it-kapacitet och statens huvudsakliga uppgift bör vara att skapa förutsättningar genom att undanröja hinder för utvecklingen, men även att stötta där lönsamheten för utbyggnad är bristfällig.

Utgiftsområde 20: Allmän miljö- och naturvård

Utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård innefattar miljöpolitik och miljöforskning. Miljöpolitiken utgår ifrån de nationella miljö kvalitetsmålen och det generationsmål för miljöarbetet som beslutats av riksdagen. Målen är styrande för allt miljöarbete som Sverige bedriver nationellt, inom EU och internationellt.

I höstens budget fokuserade Liberalerna på ett antal prioriteringar på området miljö- och naturvård. En viktig prioritering är den gröna skatteväxlingen. Liberalerna vill se lägre skatt på jobb, men olika former av miljö- och klimatpåverkande skatter och avgifter bör höjas. Med beaktande av effekterna för jobben och konkurrenskraften ska ekonomiska styrmedel därför användas för att möta klimatkrisen och föra Sverige närmare klimatmålen. Det krävs till exempel miljöanpassningar inom transportsystemet och energisystemet samt jord- och skogsbruket. Liberalerna avser att fortsätta utveckla detta arbete.

Liberalerna har vidare föreslagit en rad åtgärder för att minska transportsektorns negativa klimatpåverkan. Det krävs åtgärder för att nå det långsiktiga målet med en fossilfri fordonsflotta. Vi har föreslagit en omvänd miljöbilsbonus som bör utformas som en förhöjd skatt på bilar med negativ klimatpåverkan och fordonsskatt baserat på fordonets koldioxidutsläpp per kilometer.

Vidare har vi lagt fram förslag på en omläggning av reseavdraget i syfte att öka dess regionala träffsäkerhet och minska exponeringen mot felaktigheter i utnyttjandet av avdraget. Tanken är att reseavdraget ska begränsas i de regioner där det finns en fungerande kollektivtrafik.

Utöver dessa nationella satsningar finns anledning att på lokal och regional nivå främja en fossilfri fordonsflotta genom åtgärder som fri parkering, längre och tyngre lastbilar, bussfiler och slopad trängselskatt för eldrivna fordon skulle kunna inkluderas. Det behövs också en bättre infrastruktur för att främja en fossilfri fordonsflotta och Liberalerna har därför föreslagit satsningar för att stimulera utbyggnad av en laddinfrastruktur.

Vi vill ta ytterligare steg för att minska transportsektorns utsläpp och då utgå från principen att förorenaren ska betala. Liberalerna ställer sig bakom den bensinskatt höjning som nyss har genomförts och anser att det är rimligt att indexera bränsleskatten. Vi vill höja förmånsvärdet för bilar som inte är miljöbilar. Vi vill också i likhet med andra länder oftare använda vägavgifter på motorvägssträckor där det finns

särskilt goda kollektivtrafikalternativ. Självklart ska miljöbilar undantas från vägavgifterna.

Klimatavtalet från Paris underströk vikten av att avskaffa olika former av subventioner och stöd till fossila bränslen. Därför föreslog Liberalerna i höstens budgetmotion ett slopande av nedsättningen av energi- och koldioxidskatt för diesel inom gruvindustriell verksamhet. Dieselsubventionerna inom jordbruket bör också successivt avskaffas och en europeisk flygskatt måste införas.

Liberalerna avsatte i höstbudgeten medel till nationella klimatinvesteringar för riktade och långsiktiga klimatinvesteringar, till restaureringsinsatser i syfte att bevara och utveckla den biologiska mångfalden samt till Kemikalieinspektionen med syfte att öka marknadstillsynen vad gäller giftiga konsumentprodukter med särskilt fokus på produkter riktade mot barn. Vi ställer oss bakom en kemikalieskatt.

I samband med avfallspolitiken prioriterade Liberalerna även anslag till ökad giftsanering av områden som kan användas till bostadsbyggande samt av områden som är särskilt angelägna ur risksynpunkt. Vi gjorde särskilda satsningar för att förstärka den havs- och vattenrelaterade miljöövervakningen som Havs- och vattenmyndigheten utför samt en satsning för renare stränder runt om i Sverige.

Sverige är och ska fortsatt vara ett grönt föregångsland. Liberal miljöpolitik handlar om ansvarstagande utifrån kunskap och utifrån marknadsekonomiska principer. Teknisk utveckling är en central del av lösningen på dagens miljöproblem. En liberal miljöpolitik medverkar till att förenkla för människor att ta ansvar utan att detaljstyra deras vardagsliv. Konsumenten ska kunna göra aktiva och informerade val. Vi utgår från försiktighetsprincipen och principen att förorenaren ska betala. Ekonomiska styrmedel, såsom koldioxidskatt och handel med utsläppsrätter, ska vara generella och teknikneutrala.

Många av de miljöproblem som jordbruksproduktionen leder till, till exempel övergödning och minskad biologisk mångfald, beror på tillförseln av näringsämnen via gödningen. Användningen av handelsgödsel bidrar till övergödning av vattenområden. Även förekomsten av kadmium i handelsgödsel är ett oroande miljöproblem. Det är därför angeläget att användningen av sådan gödsel minskar och att jordbrukets allmänna miljöpåverkan sjunker. För att uppnå detta bör en läckageskatt för jordbruket införas.

Allemansrätten ska värnas. Fjäll-, skogs- och kustområden samt sjöar och vattendrag med höga naturvärden ska ha ett starkt skydd. Alliansregeringen genomförde vissa förändringar av strandskyddsreglerna för att möjliggöra en mer flexibel tillämpning mellan områden med lågt och högt exploateringstryck, men mycket tyder på att dessa reformer inte har fått det avsedda genomslaget. Vi vill reformera strandskyddet för att möjliggöra fler strandnära bostäder i områden där inte exploateringstrycket är särskilt hårt. Vår syn på strandskyddet redovisas närmare under utgiftsområde 18.

Sverige ska ha livskraftiga stammar av alla de fem stora rovdjuren: björn, järv, lo, varg och kungsörn. Dialog med lokalbefolkningen i berörda områden är en viktig del av rovdjursförvaltningen.

Allt fler arter hotas av utrotning. Hotade växter och djur ska skyddas genom fridlysning, information och biotopskydd. Artdatabankens arbete ska främjas. För att bevara och utveckla den biologiska mångfalden i form av olika naturtyper och arter behövs ökade restaureringsinsatser.

Miljösituationen i våra hav och vattendrag är kritisk. Fisket måste bedrivas på ett långsiktigt hållbart sätt och hålla sig inom ramen för vetenskapliga bedömningar av vad bestånden tål. Dricksvattenförsörjningen måste säkras och fler yt- och grundvattentäkter ges skydd. Det krävs insatser för att minska utsläpp och miljöpåverkan i våra hav och vattendrag. Nedskräpningen av våra hav är ett allvarligt miljöproblem.

Mänskligheten står inför globala utmaningar såsom klimatförändringar, utarmning av den biologiska mångfalden, brist på rent vatten och spridning av kemikalier. Alla dessa utmaningar hänger ihop och de påverkar framtiden för allt liv på jorden. Miljöförstöring och klimathot stannar inte vid nationsgränser. Sverige ska vara en förebild och en pådrivande kraft inom EU och i det globala arbetet för ett hållbart samhälle. Ett land som visar ledarskap och förenar välbefinnande med ansvar för miljö och klimat.

Utgiftsområde 21: Energi

Utgiftsområdet omfattar frågor om tillförsel, distribution och användning av energi. Prioriteringarna i budgetmotionen för 2016 ligger i huvudsak fast och utgör ett underlag i det pågående politiska utvecklingsarbetet.

Uppvärmningen av jorden genom ökade koldioxidutsläpp är den största framtidsutmaningen för vår generation. Sverige står inför ett nytt energipolitiskt beslut, där klimatet borde vara huvudfokus. Genom en mix av vattenkraft, kärnkraft och förnybar el är Sveriges elproduktion i princip helt utsläppsfri. Trots detta vill regeringen radera vårt elsystem. Det som nu styr svensk energipolitik är inte omtanke om klimatet eftersom koldioxidutsläppen redan är obefintliga. Regeringens fokus är i stället att avveckla kärnkraften och det syftet döljs bakom vackra fraser om klimatet. Vi vill istället fokusera på att minska utsläppen. Vårt mål är ett 100 procent fossilfritt elsystem årets alla dagar.

Näringsliv och privatpersoner måste kunna lita på en trygg elförsörjning med hög leveranssäkerhet till rimliga priser alla årets dagar. En långsiktig och stabil energiförsörjning är avgörande för klimatet, svenska jobb och svensk konkurrenskraft och därmed vår tillväxt och välfärd.

Energiproduktion skapar nästan alltid någon form av miljöpåverkan. Fossila bränslen skadar klimatet och förorenar luften. Kärnkraft skapar farligt avfall som måste hanteras. Förnybar energi förbrukar inte resurser som tar slut, men kan i vissa fall påverka naturen och tära på den biologiska mångfalden. Energisystemets miljö- och klimateffekter ska minskas genom energieffektivisering och en successiv introduktion av klimatneutrala produktionsformer. För att driva på miljöanpassningen behövs generella regelverk för utsläpp och säkerhet, samt ekonomiska styrmedel. Det är av stor vikt att staten är neutral mellan energislagen.

Den som förorenar klimatet ska betala för sig. Koldioxidskatt på fossila bränslen och ett utvecklat men reformerat utsläppshandelssystem inom EU är viktiga styrmedel. Det måste kosta att skada klimatet. Sverige kan spela en roll som föregångsland avseende omställning till fossiloberoende och vi har i dag ett elöverskott som kan exporteras. Genom export av bland annat kärnkraftsel till våra EU-grannar kan vi bidra till att göra EU mindre fossilberoende samtidigt som vi bidrar till våra grannars energisäkerhet och minskar deras beroende av rysk gas.

Energifrågorna är i högsta grad gränsöverskridande och tjänar på ett starkare EU-samarbete. I tider av ökad konflikt i vårt närområde och där bland annat gasleveranser

används som politiskt påtryckningsmedel behövs en trygg energiförsörjning på europeisk nivå. Europas beroende av rysk gas måste minska och regeringen måste agera inom EU för att gasledningen Nordstream II ska stoppas. Rysk gas skadar klimatet och vår säkerhet.

Sverige ska spela en viktig roll i en integrerad europeisk energimarknad. Liberalerna ser positivt på EU-kommissionens förslag till energiunion och anser att Sverige måste vara pådrivande för ett närmare europeiskt samarbete på energiområdet. Liberalerna står fast vid Alliansens energiöverenskommelse, som också riksdagen fattat beslut om. Kombinationen av satsning på förnyelsebar energi och en möjlighet till att förnya svensk kärnkraft är central för att säkra en koldioxidfri elproduktion för hela vårt närområde. Visionen för energipolitiken bör vara en långsiktigt hållbar och klimatneutral energiförsörjning med högsta möjliga försörjningstrygghet och energisäkerhet.

Regeringen har tillsatt en energikommission med syfte att nå en bred överenskommelse om Sveriges framtida energiförsörjning. Trots detta vidtar regeringen ensidiga åtgärder som innebär en kraftig omläggning av framtidens energipolitik. Regeringen straffar ut svensk kärnkraft genom en höjd effektskatt vilket leder till att kärnkraften blir allt mer olönsamt och att kraftbolag planerar att tidigarelägga nedläggningen av fungerande kärnkraftsreaktorer. Det är slöseri med samhällsekonomiska resurser. Regeringen väljer vidare att utvidga subventioner till förnybara energikällor genom elcertifikatssystemet trots att energimarknaden redan är så mättad att inga nya investeringar lönar sig. Sverige behöver en mer likvärdig beskattning inom energisektorn och en liberalisering av energipolitiken som sätter klimathänsyn, långsiktiga spelregler, och konkurrensneutrala villkor i första rummet. Att låta kärnkraft, vattenkraft, vindkraft och solkraft konkurrera på egna meriter är grunden för en liberal och fungerande energimarknad.

Det behövs en konsekvensanalys av vad stängningar av reaktorer betyder för förlorad baskraft och ökad energiimport liksom klimatet, vilket är ett uppdrag som bör läggas på Energimyndigheten. Liberalerna avvisade redan i höstas regeringens höjning av effektskatten på kärnkraft, och vi har i stället föreslagit att effektskatten avskaffas helt och att det görs i tre steg 2016–2018. Den avskaffade effektskatten skulle delvis kompenseras inom sektorn genom höjd energiskatt.

Vi lever i en spännande tid där det pågår en snabb teknisk utveckling på energiområdet. Det finns en stor potential att fortsätta bygga ut förnybara energislag, solenergi och biogas samt att utveckla nya tekniker som vågkraft. Tekniska innovationer och produktutveckling liksom utvecklingen av nya tjänster och affärsmodeller är viktiga delar för att skapa ett långsiktigt hållbart energisystem. I takt med att andelen förnybar energi ökar behöver framtidens energisystem mer lagring och flexibilitet, ett område där det behövs mer forskning och utveckling. Liberalerna vill därför avsätta statliga medel för att främja forskning och innovation kring energilagring och batterier.

Fler dörrar måste hållas öppna för att säkerställa ett hållbart energisystem i framtiden. Kärnkraft behövs för att nå klimatmålen vilket också konstateras av FN:s klimatpanel. Fjärde generationens kärnkraftsreaktorer har potential att sänka utsläppen av koldioxid samtidigt som avfallet kan bearbetas och användas som bränsle. För klimatets skull bör förslaget från våra ledande tekniska universitet att bygga en svensk forskningsreaktor genomföras. I samband med behandlingen av den forskningsproposition som riksdagen i höst ska besluta om vill Liberalerna att det avsätts medel till en forskningsreaktor.

Det behövs förutsägbara, enkla och teknikneutrala styrmedel som underlättar för nya lösningar och leder till att vårt beroende av fossila energikällor minskar. I dag är fastighetsskatten på vindkraftverk 0,2 procent av taxeringsvärdet medan fastighetsskatten på sol är högre, 0,5 procent. För att underlätta introduktion av solenergi på marknaden har Liberalerna föreslagit att fastighetsskatten helt ska tas bort på produktionsanläggningar för solenergi.

Svensk energimarknad behöver långsiktiga och teknikneutrala styrmedel, inte kortsiktiga och oförutsägbara bidrag. Regeringens tidigare signaler om avskaffad skattebefrielse för bland annat småskalig solenergi visar på en otydlig och kortsiktig politik. Det är positivt att regeringen till viss del backat från förslaget. Oklara ekonomiska spelregler gynnar inte en växande marknad. Solenergi har stor utvecklingspotential och att allt fler privatpersoner men även offentliga aktörer och företag väljer denna energiform är glädjande. Liberalerna anser dock att regeringen fortfarande försvårar för utbyggnaden av solenergi eftersom man håller fast vid att beskattning utgår per juridisk person i stället för per anläggning. Systemet drabbar fastighetsägare och andra med ett diversifierat fastighetsbestånd och hämmar därmed utbyggnaden av solenergi på platser där småskalig energiutvinning och energianvändning sker på samma punkt.

Vi lever i en tid där hela energimarknaden är under förändring. Liberalerna kommer därför fortsätta att utveckla sin politik för att främja en koldioxidfri energiproduktion utan kortsiktiga bidrag och med långsiktiga och konkurrensneutrala villkor.

Den största utmaningen när det gäller att bryta Sveriges beroende av fossila bränslen är transportsektorn. Det krävs åtgärder för att nå det långsiktiga målet om en fossilfri fordonsflotta, och under utgiftsområde 20 redovisar vi en rad insatser för att komma närmare målet. Det är positivt med den marknadsdrivna elektrifiering av transportsektorn som pågår. En mer omfattande elektrifiering av transportsektorn kräver en stabil och koldioxidsnål elproduktion som kan leverera ren el till eldrivna fordon. Här spelar våra klimatsmarta energislag, vattenkraft, kärnkraft och förnybar el, en viktig roll. Vidare behövs en bättre laddinfrastruktur för att främja en fossilfri fordonsflotta, och det är rimligt att staten står för en del av kostnaden för att skapa denna infrastruktur.

Utgiftsområde 22: Kommunikationer

Utgiftsområdet omfattar transportpolitik samt politiken för informationssamhället. Människors frihet och välbefinnande gynnas av goda kommunikationer. Rörligheten för människor, idéer, kapital, varor och tjänster ska underlättas, såväl i städer som på landsbygden. I det avseendet har digitaliseringen en avgörande roll. Därför vill vi rusta och utveckla väg- och järnvägsnätet, gynna klimatsmarta transporter och främja utbyggnaden av it-infrastruktur. En väl fungerande infrastruktur behövs för jobben, tillväxten och välfärden. För att stimulera övergången till klimatneutrala bränslen och energieffektiva fordon behövs ekonomiska styrmedel där varje transportslag successivt bär en allt större del av sina miljökostnader.

I höstens budgetmotion avvisade Liberalerna regeringens förslag till att införa statsmiljöavtal mot bakgrund av att vi ansåg att uppgiften bör vara kommunal, inte statlig. Vi avsatte istället ökade resurser till utveckling och vidmakthållande av befintlig transportinfrastruktur, en satsning som regeringen idag ser som ett alternativ till byggandet av höghastighetståg. Liberalerna avsatte även medel till införandet av s.k. agila kontrakt inom offentlig sektor vilket skulle innebära att digitala lösningar skulle kunna utvecklas på ett mer kostnadseffektivt och kundanpassat sätt. Därutöver föreslog

vi att staten skulle ta fram standardkontrakt som myndigheter och kommuner skulle kunna använda, tillsammans med informationsinsatser om hur denna typ av kontrakt skulle kunna användas i praktiken. Prioriteringarna i höstens budget kvarstår huvudsakligen och utgör underlag i Liberalernas pågående politikutveckling på kommunikationsområdet.

Liberalerna och alliansregeringen satsade historiskt på infrastrukturen. Det var den mest ambitiösa plan för infrastruktur som någon regering antagit. Anslagen för drift och underhåll av järnvägen fördubblades jämfört med nivån under den tidigare socialdemokratiska regeringen. Liberalerna vill fortsatt rusta upp och bygga ut järnvägen, ett robust järnvägssystem är en förutsättning för en väl fungerande arbetsmarknad och är en investering för miljön. Alliansregeringens satsning Sverigebygget har haft som mål att åstadkomma fullt utbyggda banor för höghastighetståg mellan alla tre storstäder samt fortsatt utbyggd järnväg i norra Sverige. Vi ser dock att den beräknade kostnaden för byggnationen av höghastighetståg har fördubblats sedan Alliansen initierade projektet och riskerar att öka ytterligare, vilket vi anser är en oroande utveckling. En infrastruktursatsning av denna storlek får inte konkurrera ut upprustning av befintlig infrastruktur utan bör vid ett genomförande kunna finansieras tillsammans med andra satsningar på området.

Även vägtrafiken är viktig för att hela landet ska fungera, och vägnätet behöver förstärkas. Vi noterar med oro att regeringen i vårändringsbudgeten sänker 2016 års anslag för vägunderhåll med 500 miljoner kronor. Sedan 2008 har koldioxidutsläppen från vägtrafiken minskat trots att trafiken fortsätter att öka. Men vägtrafiken är fortfarande ett av de största klimatproblemen och fossila bränslen måste ersättas med el och biobränsle. Generella och teknikneutrala styrmedel ska vara grunden i politiken för att minska utsläppen. Vi driver på för att stimulera övergången till miljövänligare fordon med lägre utsläpp.

Alliansen införde en supermiljöbilspremie för att stimulera bilköpare att välja de bästa miljöalternativen och vi satte upp mål om att fordonsflottan ska vara oberoende av fossila bränslen år 2030. Samma grundprincip ligger nu bakom Liberalernas förslag om förhöjd fordonsskatt på icke miljöbilar samt ett förhöjt förmånsvärde för icke miljöbilar.

Cykling bidrar till transporter i urbana miljöer utan koldioxidutsläpp och leder till minskat trafikbuller. Därför vill vi möjliggöra för högre säkerhet och bättre infrastruktur för cyklister.

Digitaliseringen har under senare år blivit allt mer framträdande och utgör idag en grundläggande beståndsdel i en modern och välfungerande samhällsapparat. De digitala verktygen påverkar och genomsyrar samhällets fundament bestående av näringsliv, myndigheter, kommuner, landsting och utvecklingen går snabbt framåt. Samtidigt ser vi att kunskapsklyftorna inom it-kommunikation ökar och det är främst de äldre som hamnar utanför. Mot bakgrund av detta föreslår Liberalerna ökade utbildningsinsatser för att stärka äldres delaktighet i it-samhället genom att kommunerna får möjlighet att söka ett statligt finansierat it-bidrag. Vi vill även fortsätta verka för bättre it-kapacitet såväl i städer och mellanbygd som i glesbygd.

Utgiftsområde 23: Areella näringar, landsbygd och livsmedel

Utgiftsområdet Areella näringar, landsbygd och livsmedel omfattar verksamhet inom områdena jordbruks- och trädgårdsnäring, fiskerinäring, livsmedel, skog, djur, landsbygd och jakt samt rennäring och samefrågor. Vidare omfattar utgiftsområdet även verksamhet inom utbildning och forskning.

Liberalerna driver på för att jordbruks- och livsmedelspolitiken ska ha ett tydligt konsument- och hållbarhetsperspektiv. Jordbruket ska i likhet med andra sektorer bära sina egna miljö- och klimatkostnader, men ska också ersättas för kollektiva nyttigheter som naturvård samt bevarande av den biologiska mångfalden. Därigenom förstärks drivkrafterna för effektivisering och klimatsmart teknik.

Det är positivt att världsmarknaden för jordbruksprodukter är allt mer avreglerad, men det innebär också nya villkor för svenskt jordbruk. För svenskt jordbruk är det viktigt att svenska bönder tillåts konkurrera med utländska på mer lika villkor. Det behövs en generell och företagervänlig politik som inte tynger företag med onödig byråkrati och höga skatter på jobb och företagande. Den kommande livsmedelsstrategin måste utifrån ett marknadsliberalt och konsumenträttsligt perspektiv innehålla åtgärder för att lyfta svensk jordbruksproduktion.

Att öppna marknader för handel stimulerar livsmedelsproduktion och effektiv användning av åkermark. EU:s jordbrukspolitik behöver reformeras i grunden. Jordbruksstödet, utom landsbygdsstödet, ska avvecklas så snart som möjligt liksom EU:s handelshinder mot omvärlden. Samtliga direktstöd och marknadsregleringar ska fasas ut så snart som möjligt. Mot denna bakgrund avvisade vi i höstas, liksom nu, regeringens förslag om statliga kreditgarantier för mjölkföretag. Denna prioritering i budgetmotionen för 2016 ligger fast.

Det behövs tydligare fokus på landskapsvård, miljöskydd och bevarad biologisk mångfald. Ett hållbart jord- och skogsbruk är en del av lösningen på dagens miljöutmaningar. Redan med nuvarande teknik skulle jord- och skogsbruket kunna vara självförsörjande på hållbar energi. Det finns goda möjligheter att förbättra avkastningen på ett miljövänligt sätt genom att anpassa växtsorter, brukningsmetoder och näringsämnen efter lokala förhållanden. Rätt använd kan bioteknik bidra till att få fram bättre skördar och näringsinnehåll.

Ett kretslopp där näringen går från jord till bord och sedan tillbaka till jorden är avgörande för en hållbar livsmedelsförsörjning. Läckaget av näringsämnen från odlingsmark och hushåll ut i sjöar, vattendrag och hav behöver bromsas och hållbar återvinning av biologiskt avfall introduceras i bred skala. Särskilt viktigt är detta i ljuset av att fosfor är på väg att bli en bristvara.

Användningen av handelsgödsel bidrar till övergödning av vattenområden. Även förekomsten av kadmium i handelsgödsel är ett oroande miljöproblem. Det är därför angeläget att användningen av sådan gödsel minskar och att jordbrukets allmänna miljöpåverkan sjunker. För att uppnå detta bör en ny läckageskatt för jordbruket införas från och med den 1 januari 2017.

Liberalerna anser att Sverige ska driva på för att stärka djurskyddet i hela Europa. Hur vi hanterar våra djur är ett mått på vår civilisation och en förutsättning för en god folkhälsa. All djurhållning måste garantera djuren ett värdigt liv och en anständig död. Kontrollen av att nationella lagar och EU-regler efterlevs ska skärpas.

Utvecklingen av antibiotikaresistens hotar folkhälsan. Sverige ska arbeta i EU och globalt för en ansvarsfull antibiotikaanvändning, både bland människor och på djur, baserad på medicinska bedömningar.

Den svenska skogspolitiken ska vila på två jämställda mål, produktionsmålet och miljömålet. Skogens potential inom förnybara material, kemiska produkter, textilier och energiproduktion ska tillvaratas. Miljöhänsynen inom skogsbruket måste öka genom att t.ex. avverkningsmetoder kan variera. Både staten och skogsnäringen har ett långtgående ansvar att skydda skogens ekosystemtjänster, bevara den biologiska mångfalden och slå vakt om naturvård och miljöhänsyn. De återstående gammelskogarna ska ges starkare skydd.

Utgiftsområde 24: Näringsliv

Utgiftsområde 24 omfattar näringspolitik samt utrikeshandel och handels- och investeringsfrämjande åtgärder.

Liberalerna vill att det ska löna sig att driva företag och ta risker. Växande företag betyder fler jobb, högre tillväxt och ökade skatteintäkter, vilket finansierar vår gemensamma välfärd. Sverige ska uppmuntra entreprenörer och företagare genom ett bra företagsklimat, konkurrenskraftiga skatteregler och fungerande finansiella marknader.

I höstbudgeten prioriterade Liberalerna extra resurser till ökat företagande. Almi har framgångsrikt arbetat med insatser för företag i tidiga utvecklingskedan och Verksamst.se erbjuder en samlad service för att företag på en och samma plats ska kunna nå information från flera myndigheter. Företagare kan också på Verksamst.se enkelt lämna in uppgifter till flera myndigheter samtidigt. Dessa insatser ville Liberalerna utveckla ytterligare genom ökade anslag i höstens budgetmotion. Prioriteringarna i budgetmotionen för 2016 ligger i huvudsak fast och utgör ett underlag i Liberalernas pågående ekonomisk-politiska utvecklingsarbete.

I regeringsställning drev Liberalerna på för att förbättra företagsklimatet. Sänkt bolagsskatt och införandet av RUT- och ROT-avdragen gjorde svarta jobb vita och skapade utrymme för fler företag. Regeringens politik har dessvärre stoppat denna positiva utveckling. Det syns redan när det gäller RUT-branschen, där tillväxten helt stannat av på grund av försämringar avseende RUT-avdraget. Det har särskilt drabbat kvinnor eftersom de i större utsträckning än män driver och verkar inom företag i RUT-branschen. Viktigt är också att påpeka att RUT-företagen har visat sig vara värdefulla för integrationen och en väg in på arbetsmarknaden för utrikes födda.

Globaliseringen främjar tillväxt och öppenhet och handel med vår omvärld är grunden för en välmående ekonomi. Svensk export motsvarar nästan hälften av Sveriges BNP. Därför ska vi fortsätta riva handelshinder samtidigt som vi värnar konsumentskydd och miljö. Sverige ska vara pådrivande för ett ambitiöst transatlantiskt handels- och investeringsavtal (TTIP) mellan EU och USA.

Företag ska drivas av entreprenörer, inte av offentliga aktörer som skapar osund konkurrens. I grunden är det fel att det offentliga driver företag. För undantag från denna huvudprincip krävs att företaget svarar för ett uppenbart samhällsintresse, t.ex. Systembolaget.

För att företag ska kunna starta och växa finns behov av riskkapital. Företags finansiering ska ske med privat kapital men statligt riskkapital kan behövas för att komplettera det privata kapitalet.

Liberalerna ifrågasätter dock dagens system med statligt riskkapital då det alltför ofta tränger undan det privata riskkapitalet i stället för att vara marknadskompletterande. Det

statliga riskkapitalet behöver reformeras och effektiviseras så att det i högre grad kompletterar privat riskkapital. Vi ser gärna en så kallad fond-i-fond-lösning, där statligt riskkapital från början samverkar med privata fonder för att nå mindre och växande företag. Särskilt viktigt är att stötta företag med stor tillväxtpotential i ett tidigt skede.

Ett nystartat företag har sällan möjlighet att erbjuda marknadsmässiga löner till nyckelpersoner men har behov av att kunna attrahera kvalificerad personal på annat sätt. Därför vill vi fortsatt göra det enklare och billigare att erbjuda anställda delägarskap och incitamentsprogram. Det handlar såväl om företagets kostnader som skattevillkoren för enskilda personer.

Det finns mycket att göra för att förbättra förutsättningarna för Sveriges företag. Åtgärder för att halvera tiden det tar att starta ett företag samt sänkt krav på aktiekapital är prioriterade. För att underlätta för att fler ska starta företag vill vi sänka kravet på aktiekapital från 50 000 kronor till 25 000 kronor.

Samtidigt är det djupt oroande att regeringen fortsätter med stora skatthöjningar på jobb och företagande, vilket hindrar främst småföretag att växa, utan istället verkar tro att företagande i första hand blomstrar genom politiskt tillsatta innovationsråd och nyindustrialiseringsstrategier. Skatthöjningarna på jobb och företagande hämmar tillväxten och Liberalerna avvisade i höstens budgetmotion förslagen. Senast i raden av småföretagarfientliga förslag är att regeringen föreslår att företagen ska betala 25 procent av sjukpenningen om en person varit borta från jobbet i mer än 90 dagar. Förslaget kommer att slå hårt mot småföretagen.

Vad svenska företag behöver är mindre, inte mer, inblandning av politiken och det offentliga. De behöver långsiktiga förutsättningar för ett mer innovativt och kreativt näringsliv. Det handlar om villkoren för entreprenörskap, företagande samt forskning och utveckling. Det handlar om nivåer på skatter men också förutsättningarna för en stabil och konkurrenskraftig energiförsörjning som nu utmanas av regeringen. Även viktig infrastruktur såsom Bromma flygplats är avgörande för svenskt företagande.

Utgiftsområde 25: Allmänna bidrag till kommuner

Utgiftsområdet omfattar tre anslag som syftar till att stärka kommunernas ekonomi, ersätta kommunerna enligt finansieringsprincipen eller bidra till kommunalekonomiska organisationer. Målet för utgiftsområdet är att skapa goda och likvärdiga ekonomiska förutsättningar för kommuner och landsting som bidrar till en effektiv kommunal verksamhet med hög kvalitet.

Liberalerna värnar möjligheten att upprätthålla den offentliga servicen i hela landet. Oavsett bostadsort har individer rätt att få likvärdig kvalitet på vården, omsorgen, socialtjänsten och andra välfärdstjänster. De ekonomiska villkoren för kommuner och regioner behöver därför utjämnas med avseende på faktorer som inte går att påverka. Utjämningsystemet ska innehålla drivkrafter för tillväxt.

Alliansregeringen genomförde en större omläggning av den kommunalekonomiska utjämnningen. För att minska inkomstutjämningsens potentiellt negativa inverkan på tillväxten sänktes bland annat den inkomstutjämningsavgift som de kommuner och landsting som bidrar till systemet betalar. Det hade varit önskvärt att detta nya system fått ligga fast. Liberalerna avser att återkomma till hur det inom skatteutjämningsystemet går att skapa drivkrafter för tillväxt.

Utgiftsområde 26: Statsskuldräntor m.m.

Utgiftsområdet omfattar räntor på statsskulden, oförutsedda utgifter och Riksgäldskontorets provisionsutgifter i samband med upplåning och skuldförvaltning.

Liberalerna står fortsatt bakom det gällande målet för statsskuldförvaltningen som innebär att skulden ska förvaltas så att kostnaden för skulden långsiktigt minimeras samtidigt som risken i förvaltningen beaktas. Förvaltningen ska ske inom ramen för de krav som penningpolitiken ställer.

Den långsiktiga kostnadsutvecklingen inom området avgörs av statens upplåning och räntan på svenska statspapper. En del av statsskulden är exponerad mot utländsk valuta, varför valutakursrörelser också påverkar kostnaderna. För realskulden påverkas kostnaderna på motsvarande sätt av hur konsumentprisindex (KPI) utvecklas.

För att hålla nere kostnadsutvecklingen är det avgörande att de offentliga finanserna på både kort och lång sikt är hållbara och marknadsaktörerna har en hög tilltro till Sveriges betalningsförmåga. Det gör politiken inom området nära kopplad till frågan om överskottsmålet och det finanspolitiska ramverket.

Utgiftsområde 27: Avgiften till Europeiska unionen

Utgifterna inom utgiftsområde 27 utgörs av Sveriges avgift till EU:s budget. Europeiska unionens allmänna budget upprättas inom en flerårig budgetram.

I höstens budgetmotion beräknade Liberalerna att kostnaderna inom utgiftsområdet skulle komma vara relativt fasta under de kommande budgetåren. För perioden 2016–2019 har Liberalerna inte föreslagit någon förändring av anslagen jämfört med regeringen.

Som liberaler vill vi att Sverige ska delta fullt ut i Europasamarbetet och sträva efter att vara en del av EU:s kärna. Samarbetet i Europa gör individen friare, Sverige rikare och vår omvärld tryggare. EU-samarbetet ger möjligheter att lösa gränsöverskridande problem, trygga demokratin, underlätta ekonomisk utveckling, förbättra miljön och bekämpa gränsöverskridande brottslighet.

Samtidigt värnar Liberalerna den traditionella svenska linjen kring restriktiva årsbudgetar. Effektivitet och återhållsamhet ska utgöra viktiga element för Sverige i behandlingen av EU:s årsbudget. Vägledande bör vara principerna om subsidiaritet, europeiskt mervärde, proportionalitet och sund ekonomisk förvaltning.

Inriktningen ligger fast

Den svenska budgetprocessen innebär att riksdagen på våren tar ställning till riktlinjerna för den ekonomiska politiken och på hösten fastställer budgeten. Liberalernas ekonomiska vårmotion är därför inte något heltäckande budgetförslag, lika lite som regeringens vårändringsbudget och den ekonomiska vårpropositionen. För 2017 och framåt aviserar dessa dokument i stället vissa mindre eller större förändringar utifrån den dittills förda politiken. Siffersatta reformer från Liberalerna, som inte fanns med i höstens budgetmotion, presenteras i avsnittet *Nya prioriteringar i den ekonomiska vårmotionen*.

Vår politik är dock betydligt bredare än så. Nedan åskådliggör vi därför ett urval av de reformer och budgetförstärkningar vi gick fram med i höstens budgetmotion och som ännu utgör en kärna i vår ekonomiska politik. Det handlar om att genomföra viktiga skattesänkningar för att öka antalet arbetade timmar i ekonomin och utbytet av att utbilda sig, investera i en tioårig grundskola samt skapa en bättre fungerande bostadsmarknad genom avskaffad flyttskatt och höjda bostadstillägg. I höstens budgetmotion tillförde vi också substantiella resurser till försvaret, växlade bort effektskatten på kärnkraft och finansierade en laga-mat-garanti i hemtjänsten.

Vår budgetmotion för 2016 var fullt finansierad. Vi föreslog ökad miljörelatering av skattesystemet, sade nej till regeringens bostadssubventioner, avvisade den utbyggda arbetsmarknadspolitiken samt föreslog reformer för att dämpa kostnadsökningarna i transfereringssystemen. Bland övriga budgetförstärkningar märktes exempelvis en fortsatt justerad pris- och löneomräkning för de statliga myndigheterna liksom avskaffad regionalisering av arbetsgivaravgifterna.

För att skapa en överblick av vår politik presenteras på motstående sida en tabell av vissa centrala delar i höstens budgetmotion som även i dag utgör huvuddrag i Liberalernas ekonomiska alternativ. Även i övrigt ligger de huvudsakliga prioriteringarna från höstens budgetmotion fast.

Tabell: Centrala reformer i budgetmotionen för 2016

Ökad kunskap i skolan och fler arbetade timmar	12400	13714	14527	
Tioårig grundskola	0	714	1427	Utbildningsdepartementet, egna beräkningar*
Avskaffad värnskatt	5900	6000	6100	Dnr 2015:1089rev, egna beräkningar
Höjd brytpunkt för statlig skatt till 40 000 kronor per månad	6200	6300	6300	Dnr 2015:1089rev, egna beräkningar
Förstärkt jobbskatteavdrag från 64 respektive 63 år	300	700	700	RUT Dnr 2015:442, RUT Dnr 2015:1238, egna beräkningar*
En fungerande bostadsmarknad	1780	1780	1780	
Flyttskatt: Slopande av tak för uppskovet	180	180	180	Finansdepartementet
Flyttskatt: Slopad räntebeläggning	1400	1400	1400	Finansdepartementet
Höjda bostadstillägg för pensionärer från 95 till 96 procent av boendekostnaden	200	200	200	RUT Dnr 2015:1237
Vissa andra centrala delar	1500	3000	3000	
Ökade försvarsanslag	1000	2000	2000	Egna beräkningar
Bortväxlad effektskatt (netto)	0	0	0	RUT Dnr 2015:1436
Laga mat-garanti i hemtjänsten	500	1000	1000	Egna beräkningar*
Ökad miljöstyrning i skattesystemet	-1500	-2000	-2600	
Regionalt anpassade reseavdrag	-1000	-1000	-1000	RUT Dnr 2015:1213
Omvänd miljöbilsbonus	-500	-1000	-1600	RUT Dnr 2015:2060*
Avskaffade bostadssubventioner	-5980	-6180	-5500	
Nej till särskilt anslag för energieffektivisering	-1000	-1000	-1000	Prop. 2015/16:1
Nej till särskilt anslag för upprustning av skollokaler	-480	-680	0	Prop. 2015/16:1, Prop. 2015/16:99
Nej till särskilt stöd till kommuner för bostadsbyggande	-1800	-1300	-1300	Prop. 2015/16:1
Nej till investeringsstöd för hyresrätter	-2700	-3200	-3200	Prop. 2015/16:1
Nej till utbyggd arbetsmarknads- och näringspolitik	-4398	-6569	-7066	
Avveckling av traineejobb och extratjänster	-4268	-6439	-6936	RUT Dnr 2016:89*
Avvecklad exportsatsning	-130	-130	-130	Prop. 2015/16:1
Stärkt arbetslinje i transfereringssystem	-1264	-1275	-1335	
Återinförd borte tidsgräns i sjukförsäkringen	-304	-291	-347	RUT Dnr 2015:1584
Återställande av beräkningsgrund i sjuk- och aktivitetsersättning	-240	-240	-240	Prop. 2014/15:99
Återställande av tidigare grundnivå i föräldraförsäkringen	-310	-314	-318	Prop. 2015/16:1
Slopad åldersavskrivning i studiestödet	-410	-430	-430	RUT Dnr 2015:1390, egna beräkningar*
Övriga budgetförstärkningar	-2690	-3490	-3290	
Avskaffad regionalisering av arbetsgivar- och egenavgifterna	-500	-600	-600	RUT Dnr 2015:1232
Fortsatt justerad uppräkningstakt för PLO	-300	-1000	-1900	RUT Dnr 2015:1243
Avveckling av det förstärkta instrumentet inom skogsbruksområdet	-100	-100	-100	Prop. 2015/16:1
Avveckling av statlig medfinansiering i stadsmiljöavtal	-500	-500	0	Prop. 2015/16:1
Återställande av anslag till skydd av värdefull natur	-590	-590	-590	Prop. 2014/15:99, Prop. 2015/16:1
Avveckling av anslag för klimatinvesteringar i kommuner och regioner	-600	-600	0	Prop. 2014/15:99, Prop. 2015/16:1
Återställande av avgifter i kulturskolan	-100	-100	-100	Prop. 2015/16:1
Totalt: Utvalda reformer	15680	18494	19307	
Totalt: Utvalda besparingar och budgetförstärkningar	-15832	-19514	-19791	
Totalt: Nettoeffekt på finansiellt sparande av utvalda reformer	152	1020	484	

*Uppdaterade beräkningar eller senarelagt ikraftträdande jämfört med i budgetmotionen för 2016.

Tabell: Nya prioriteringar i den ekonomiska vårmotionen

Stärk försvaret i en orolig tid	1000	0	0	
Nya medel till försvaret utöver tidigare satsning	1000	0	0	Egna beräkningar
Spara inte på de mest utsatta	1000	1000	1000	
Värna LSS	1000	1000	1000	Egna beräkningar
Fler poliser och ökad trygghet	370	570	1020	
2500 fler poliser till år 2020	200	300	700	Polismyndigheten, PM A383.968/2015
Återinförande av 5000 beredskapspoliser	50	150	200	Rikspolisstyrelsen: Beredskapspolisen. Vägval 2010, egna beräkningar
Fler civilanställda hos polisen	100	100	100	Egna beräkningar
Tillräckliga medel till Nationellt forensiskt centrum	20	20	20	Egna beräkningar
En miljard till skolan	1000	1040	980	
Förlängd skolplikt för nyanlända	250	290	230	Egna beräkningar
Kommission för ordning och reda	150	150	150	Egna beräkningar
Karriärtjänster i utanförskapsområden	300	300	300	Egna beräkningar
Introduktionsbidrag för lärarassistenter	200	200	200	Egna beräkningar
Ökade anslag till specialpedagogik	100	100	100	Prop. 2015/16:99, egna beräkningar
Stärk de boende på bostadsmarknaden	325	325	325	
Offentlig hyresstatistik	25	25	25	Egna beräkningar
Höjt bostadsbidrag för barnfamiljer, ökat barntillägg med 100 kronor per barn	300	300	300	Egna beräkningar
En samlad politik för utsatta områden	120	120	120	
Nationellt råd och medel till utsatta områden	105	105	105	Egna beräkningar
Ytterligare insatser mot våldsbejakande extremism	15	15	15	Egna beräkningar
Övriga prioriterade insatser	155	155	155	
Höjd gräns för arbetsgivar- och egenavgifter till 3000 kronor	125	125	125	Egna beräkningar
It-satsningar för äldre	15	15	15	Egna beräkningar
Forskning på tillämpad energilagring	5	5	5	Egna beräkningar
Kulturcollege för personer med funktionsnedsättning	10	10	10	Egna beräkningar
Ekonomiskt hållbart mottagande	-1290	-1890	-1570	
Inget efterlevandestöd för ungdomar som bor i HVB, stödboende eller familjehem	-200	-300	-400	Egna beräkningar
Inget HVB/stödboende från året man fyller 20 år	-900	-2000	-2000	Egna beräkningar
Ökad andel placeringar i stödboenden	-200	-1300	-1300	RUT Dnr 2015:1999, egna beräkningar
Prövningstillstånd vid migrationsmål	-330	-690	-570	Egna beräkningar
Snabbspår för syrier	-460	0	0	RUT Dnr 2016:524, egna beräkningar
Familjeåterförening	800	2400	2700	Egna beräkningar
Stärkt arbetslinje i transfereringssystemet	-2000	-2100	-2300	
Förstärkt arbetslinje i a-kassan	-1600	-1700	-1900	Egna beräkningar
Ny karensdag dag 15 i sjukförsäkringen	-400	-400	-400	Egna beräkningar
Ökad miljöstyrning i skattesystemet	-1600	-1900	-1800	
Avvecklade stöd till diesel i jordbruket	-400	-800	-800	Skr. 2015/16:98
Förhöjt förmånsvärde för bilar som inte är miljöbilar	-1200	-1100	-1000	RUT Dnr 2015:1993, egna beräkningar
Övriga budgetförstärkningar inklusive aviserade och av Liberalerna godtagna skattehöjningar	-7820	-7050	-7050	
Avdragsförbud för ränta på vissa efterställda skuldförbindelser	-1300	-1300	-1300	PM Avdragsförbud för ränta på vissa efterställda skuldförbindelser samt...
Avskaffad ränta på skattekontot	-730	0	0	PM Ändrad intäktsränta i skattekontot
Kemikalieskatt	-2300	-2300	-2300	RUT Dnr 2015:1595
Höjd alkoholskatt	-390	-350	-350	PM Höjning av alkoholskatten

Höjd fastighetsavgift på kommersiella lokaler med 0,5 procent	-3100	-3100	-3100	Egna beräkningar
Totalt: Nya reformer	4770	5610	6300	
Totalt: Besparingar och budgetförstärkningar	-13510	-15340	-15420	
Totalt: Nettoeffekt på finansiellt sparande	8740	9730	9120	

Jan Björklund (L)

Erik Ullenhag (L)

Tina Acketoft (L)

Emma Carlsson Löfdahl (L)

Christer Nylander (L)

Birgitta Ohlsson (L)